

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร (โททำ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร (โททำ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAI AENG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKHAM PROVINCE

PHRA KIANGSAK PHANYAWACHIRO (THOTHAM)

A THESISE SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
PROGRAM IN BUDDHISTIC LOCAL GOVERNMENT
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระเกรียงศักดิ์ ปณฺณาวชิโร (โททำ)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**พระครูกิตติวราทร, ผศ. ดร.**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

.....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ดอกจันทร์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....

(พระครูกิตติวราทร, ผศ. ดร.)

กรรมการ .....

(พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.)

กรรมการ .....

(พันตำรวจตรี ดร. พชรเดช เสมานู)

กรรมการ .....

(ดร. พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Topic	:	The Integration of Buddhist Principles in the Development of People's Communities at Huai Aeng Subdistrict Administrative Organization Area, Mueang Mahasarakham District, Mahasarakham Province
Student's Name	:	Phrakiangsak Phayawachiro (Thotham)
Degree Sought	:	Master of Political Science
Program	:	Buddhistic Local Government
Academic Year	:	2023
Advisor	:	Phrakrukittiwarathorn, Asst. Prof. Dr.

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Political Science. (Buddhistic Local Government)

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri)

Thesis Committee :
Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan)

Member (Advisor) .....
(Phrakrukittiwarathorn, Asst. Prof. Dr.)

Member .....
(Phrakhrusamu Silasak Sumato, Dr.)

Member .....
(Pol. Maj. Dr. Pacharadech Semanu)

Member .....
(Dr. Pornpimol Pochailar)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : **การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม**

ชื่อนักศึกษา : **พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร (โททำ)**

ชื่อปริญญา : **รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาวิชา : **การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์**

ปีพุทธศักราช : **2566**

อาจารย์ที่ปรึกษา : **พระครูกิตติวราทร, ผศ. ดร.**

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน 4) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงพื้นที่ เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2563 เขตพื้นที่ตำบลห้วยแอ่ง จำนวน 2,997 คน กลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกนได้จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า :

1. สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) รองลงมา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมเพศไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับย .05 3. ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ได้แก่ อบรมปลูกจิตสำนึกเพื่อพัฒนาจิตใจของประชากรในชุมชนพัฒนาจากภายใน สู่ภายนอกได้อย่างยั่งยืน 4. การนำผลวิจัยไปใช้ในเชิงนโยบายและพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นสนับสนุนเพิ่มงบประมาณในทุกโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การพัฒนาชุมชน, ประชาชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

Thesis Topic : **The Integration of Buddhist Principles in the Development of People's Communities at Huai Aeng Sub District Administrative Organization Area, Mueang Mahasarakham District, Mahasarakham Province**

Student's Name : **Phra Kiangsak Phanyawachiro (Thotham)**

Degree Sought : **Master of Political Science**

Program : **Buddhistic Local Government**

Anno Domini : **2023**

Advisor : **Phrakrukittiwarathorn, Asst. Prof. Dr.**

The objectives of this thesis were: 1) to study the state of integrating Buddhist Principles in the development of People's communities at Huai Ang Sub-district Administrative Organization Area 2) to compare opinions on the integration of Buddhist Principles in the development of People's communities, classified by sex, age, education level, and occupation 3) to study the recommendations on the integration of Buddhist principles in the development of People's communities 4) to apply research results for policy and spatial benefits. It was a Quantitative research. The research population consisted of 2,997 of 18 years old and over who had the right to vote according to the announcement of the list of voters for members of the Sub-district Administrative Organization Council/ the President of the Sub-district Administrative Organization, 2020. There were 341 people, compared to the finished table of Crazy and Morgan. The research tools were questionnaires with content validity between 0.67-1.00 and confidence was 0.95. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, and the F-test (One-way ANOVA)

The results showed that :

1. The state of integrating Buddhist Principles in the development of People's communities at Huai Ang Sub-district Administrative Organization Area, overall, was at a high level. When considering by aspect in order from the highest average to the lowest were: creating a learning society and revitalizing civilization (Sangaha Vatthu Principles) followed by sustainable environment, and the side with the lowest average was creating strong community. 2. The results of comparing opinions on the integration of Buddhist Principles in community development, classified by gender, age, education level, and occupation overall, gender was no difference.

Other than that, the difference was statistically significant at the .05 level. 3. Recommendations on Integrating Buddhist Principles in development of people community were: cultivated consciousness training to develop the minds of the people in the community, developed from the inside to the outside sustainable manner. 4. Application of research results in terms of policy and area: Huai Ang Sub-district Administrative Organization should pay more attention to community development, supporting and increasing the budget in every community development project to enhance the efficiency of community development.

Keywords : Integration, Buddhist principles, Community Development, People, Sub-district Administrative Organization

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการดำเนินงานและให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ ประธานกรรมการ, พระครูสมุห์ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร. กรรมการ, พ.ต.ต.ดร.พชรเดช เสมานู กรรมการ, ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า กรรมการ, ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ และอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ได้กรุณาให้ความเมตตาถ่ายทอดความรู้ คำแนะนำ ชี้แนะ และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี ขอกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสีลสราธิคุณ, ดร., พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร., นายประภาส ทัตติวงษ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดีและสมบูรณ์

ขออนุโมทนาขอบคุณ นายชยพล พหลทัพ กำนันตำบลท่าตูม ให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) แจกแบบสอบถาม และอนุโมทนาขอบคุณ นายประภาส ทัตติวงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง และ นายชานนท์ สมอุดร กำนันตำบลห้วยแอ่ง ที่ให้ความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดีและสมบูรณ์

ขออนุโมทนาขอบพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ครอบครัว และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมา

พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร (โททำ)

สารบัญคำย่อ

การใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้การอ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระสูตรและอรรถกถาแปล เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการค้นคว้า ซึ่งมีคำย่อ และคำเต็มเรียงตามลำดับเล่ม ดังนี้

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระวินัยปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ		**คำเต็ม**	
วิ.ม.	=	วินยปิฏก	มหาวคฺค

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระสุตตันตปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ		**คำเต็ม**		
ที.สี.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลกฺขนฺธวคฺค
ที.ม.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺค
ที.ปา.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺค
ม.มู.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	มชฺฌิมนิกาย	มูลปณฺณาสก
ม.ม.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	มชฺฌิมนิกาย	มชฺฌิมปณฺณาสก
สํ.นิ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	นิทานวคฺค
สํ.สฬา.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิกาย	สฬายตนวคฺค
องฺ.ติก.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ติกนิปาต
องฺ.จตุกฺก.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	จตุกฺกนิปาต
ขุ.ขุ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ขุทฺทกปาฐ
ขุ.ธ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ธมฺมปท
ขุ.สุ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	สุตฺตนิปาต

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระอภิธรรมปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ		**คำเต็ม**	
อภิ.สงฺ.	=	อภิธมฺมปิฎก	ธมฺมสงฺคณี

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก (ภาษาไทย)

คำย่อ		**คำเต็ม**		
อภิ.สงฺ.อ.	=	อภิธมฺมปิฎก	อฏฺฐสาลินี	ธมฺมสงฺคณีอฏฺฐกถา

สำหรับการอ้างเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ พระไตรปิฎก มี 2 แบบคือ แบบ 3 ตอนสำหรับพระไตรปิฎก และแบบ 2 ตอนสำหรับอรรถกถา เช่น ขุ.มหา. 29/131/87. หมายถึง ขุทฺทกนิกาย มหานิเทส เล่มที่ 29/ ข้อ 13 / หน้า 87. และที.ม.อ. 2/34 หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงฺคลวิลาสินี มหาวคฺคอฏฺฐกถา เล่ม 2 ข้อ 34

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ฉ
กิตติกรรมประกาศ..... ซ
เอกสารคำย่อ..... ฌ
สารบัญ..... ฎ
สารบัญตาราง..... ฐ
สารบัญภาพ..... ณ
บทที่
1 บทนำ..... 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย..... 3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย..... 4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 13
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน..... 19
2.4 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง..... 35
2.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง..... 38
2.6 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย..... 48
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 58
2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย..... 63

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย		**64**
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
	3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	64
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
	3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	65
	3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	67
	3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	68
4 การวิเคราะห์ข้อมูล		**70**
	4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	70
	4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ		**100**
	5.1 สรุปผล	100
	5.2 อภิปรายผล	102
	5.3 ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม		**105**
ภาคผนวก		**110**
ภาคผนวก ก	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	111
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	113
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	117
ภาคผนวก ง	หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	119
ภาคผนวก จ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	122
ภาคผนวก ฉ	ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	127
ประวัติผู้วิจัย		**134**

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ข้อมูลประชากรตำบลห้วยแอ่ง.....	50
2.2	ข้อมูลช่วงอายุ และจำนวนประชากรตำบลห้วยแอ่ง แยกหมู่บ้าน.....	52
4.1	จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	71
4.2	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามโดยรวมและรายด้าน (สังคหวัตถุ 4).....	72
4.3	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4).....	73
4.4	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4).....	74
4.5	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4).....	75
4.6	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4).....	76
4.7	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านส่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4).....	77
4.8	การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามเพศ.....	78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.9	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามอายุ.....	79
4.10	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ.....	81
4.11	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4).....	82
4.12	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4).....	82
4.13	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4).....	83
4.14	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4).....	83
4.15	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	84
4.16	การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	86
4.17	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4).....	87
4.18	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4).....	88
4.19	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4).....	89
4.20	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4).....	90
4.21	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4).....	90

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.22	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ.....	91
4.24	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4).....	94
4.25	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4).....	94
4.26	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4).....	96
4.27	ความถี่ของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.....	97

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	63

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาชุมชนได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก เมื่อองค์การสหประชาชาติให้การยอมรับ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดความหมาย หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชนขึ้นเพื่อใช้ร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิก และที่สำคัญ คือ การที่องค์การสหประชาชาติกำหนดให้ระหว่าง ปี ค.ศ.1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา กำหนดเพิ่มเติมให้ ปี ค.ศ.1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาติดต่อกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบัน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, ม.ป.ป.) ส่วนในประเทศไทยความคิดเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้มีการริเริ่มขึ้น โดยกระทรวงมหาดไทยที่ได้ประกาศใช้แผนบูรณชนบทเมื่อ 1 เมษายน 2485 โดยมุ่งหวังให้ราษฎรไทยเป็นพลเมืองดี มีที่ดินทำกินและมีการครองชีพที่ดีขึ้น แต่ในหลักการที่กำหนดนั้น เป็นการพัฒนาวัตถุเป็นหลัก และมีการดำเนินการไปได้ประมาณ 2 ปี เพราะขาดหลักวิชาการและไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลประกอบกับเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) ทำให้ประเทศต้องตกอยู่ในภาวะของสงคราม ภายหลังเมื่อสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลได้รื้อฟื้นโครงการบูรณชนบทขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้แผนการบูรณชนบท ปี 2485 เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนา และภายใต้แผนการบูรณชนบทนี้ ได้มีคณะกรรมการบูรณชนบทเกิดขึ้นในทุกท้องถิ่นที่อยู่นอกเขตเทศบาล ในปี 2496 กระทรวงมหาดไทยได้สั่งระงับ เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาในปี 2497 กรมประชาสงเคราะห์ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสนับสนุนส่งเสริมเจ้าหน้าที่ไปศึกษาดูงานการพัฒนาท้องถิ่นในประเทศอินเดียและพม่า เมื่อกลับมาได้เสนอรายงานและร่างโครงการจนได้โครงการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำเสนอรัฐบาล เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติให้ใช้เป็นโครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ ซึ่งเป็นการเริ่มดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นครั้งแรกอย่างจริงจัง ในปี 2498 ประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่านทางสำนักงาน UNESCO ได้จัดตั้งโครงการมูลสารศึกษาขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อผลิตบุคลากรออกไปพัฒนาชนบทเรียกว่า “สาระนิเทศ” ซึ่งต่อมาได้โอนไปขึ้นอยู่กับ สำนักงานพัฒนาการท้องถิ่นกรมมหาดไทย เมื่อเดือนสิงหาคม 2502 จากนั้นในปี 2502 องค์การสหประชาชาติ (UN) จัดให้มีการประชุมสัมมนานักบริหารการพัฒนาท้องถิ่นขึ้นในประเทศไทย ระหว่างประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชีย จำนวน 6 ประเทศ ภายหลังการประชุมสัมมนาเสร็จ ส่งผลให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำนักงานอิสระขึ้นตรงต่อกรมมหาดไทย เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2502 กลายเป็นส่วนการพัฒนาท้องถิ่นไทย เมื่อปี 2503 จากนั้นได้จัดตั้งขึ้นเป็นกรมการพัฒนาชุมชน เมื่อปี 2504 และได้จัดให้มีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทหรือ รพช.ขึ้นเมื่อปี 2507 (ปาริชาติ วลัยเสถียร, ม.ป.ป.)

การพัฒนาสังคมไทยที่ผ่านมาเป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพชุมชนและสังคมไทยจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและมีความทันสมัยมากขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยเป็นลักษณะของสังคมโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลข่าวสาร

และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงพัฒนาการทั้งด้านการแพทย์ การสื่อสาร การค้าและการลงทุน เป็นต้น นอกจากนี้การรวมตัวกันของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) หรือ “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)” ยิ่งเป็นแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดการแข่งขันกันในด้านการค้าและการลงทุน ทำให้สังคมไทยมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาคน ชุมชน สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นมากขึ้น เพื่อไม้ให้ประเทศตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ ล้าหลังและเสียเปรียบการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางของการพัฒนาประเทศนอกจากจะต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐโดยปัจจุบันแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับเป็นแนวทางในการบริหารพัฒนาประเทศเพื่อให้การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเป้า หมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวทางที่มีความสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทชุมชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561-2565) และเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่างๆ และเหมาะสมกับสภาวการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ตามวิสัยทัศน์ “ท้องถิ่นพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง เกษตรปลอดสารพิษ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน” (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง, 2564)

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (2564) ได้มีการศึกษาสภาพปัญหาหรือจุดอ่อนของปัญหาการพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ตามประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 อ้างตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง วิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ราษฎรประสบปัญหาความยากจน ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวทำให้ขาดรายได้ ประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกัน เพื่อดำเนินการด้านเศรษฐกิจของชุมชนในรูปของกลุ่มอาชีพอย่างเข้มแข็งได้ เนื่องจากประชาชนขาดความรู้และคุณธรรมที่จะช่วยเชื่อมต่อประสานให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนของต้นได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้นเห็นควรนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาช่วยในบูรณาการจัดการแก้ไขปัญหา โดยนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 บูรณาการปฏิบัติการตาม เป็นการบำเพ็ญการสงเคราะห์ คือ ปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีประกอบด้วย 4 ข้อดังต่อไปนี้ ทาน คือ ให้ปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งวัตถุทานธรรมทานและอภัย เสียสละแรงกายแรงใจให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพ มีประโยชน์เพื่อให้เกิดไมตรี ความสามัคคีมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

อัตถจริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขาแก่ส่วนรวม และสมานัตตตา คือ เอาตัวเข้าสมานวางตนเสมอภาค ร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน มีความเสมอตนเสมอปลายมุ่งพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ในฐานะผู้ทำการวิจัยเป็นพระสงฆ์ในพื้นที่ตำบลห้วยแอ่งอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งใกล้ชิดชุมชน จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของประชาชนเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

1.3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

1.3.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

1.3.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาการเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

1) ประชากร ได้แก่ ประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วงแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,997 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง, (อ้างอิง ณ วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2564 สำนักทะเบียนราษฎร์อำเภอเมืองมหาสารคาม), 2564)

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเทียบตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีการพัฒนาชุมชน อำนาจหน้าที่การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 บูรณาการใช้กับการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ประกอบด้วย

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2) ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย
3) ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
4) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม
5) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (พระไตรปิฎกเล่มที่ 21) อธิบายตามความหมายของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546)

1) ทาน คือ ให้ปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทั้งวัตถุทานธรรมทานและอภัยเสียสละแรงกายแรงใจให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่มีต่อการพัฒนาชุมชน

2) ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพมีประโยชน์เพื่อให้เกิดไมตรี ความสามัคคีมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

3) อัตถจริยา คือ ทำประโยชน์แก่เขาแก่ส่วนรวมพึงตระหนักในหน้าที่ของตน

4) สมานัตตตา คือ เอาตัวเข้าสมานวางตนเสมอภาคร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันมีความเสมอตนเสมอปลายมุ่งพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้ทราบสภาพการการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.5.2 ได้ทราบการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.5.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การบูรณาการ หมายถึง การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับแผนการพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง เพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

1.6.2 หลักพุทธธรรม ในที่นี้หมายถึง การนำหลัก “สังคหวัตุ 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมการบำเพ็ญประโยชน์ สงเคราะห์ประโยชน์ เหมาะสำหรับการบูรณาการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 4 ประการ ได้แก่

1) ทาน หมายถึง การที่ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งเสียสละแรงกายแรงใจ มีจิตอาสา ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่มีต่อการพัฒนาชุมชน

2) ปิยวาจา หมายถึง การที่ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งใช้ถ้อยคำที่สุภาพมีประโยชน์เพื่อให้เกิดไมตรี ความสามัคคี มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

3) อัตถจริยา หมายถึง การที่ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งทุ่มเทแรงกายแรงใจทำประโยชน์แก่ชุมชน

4) สมานัตตตา หมายถึง การที่ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งวางตัว และเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อมุ่งพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

1.6.3 การพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งมีส่วนช่วยทำให้ชุนชน มีคุณภาพการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดแล้วล้อมที่ดีขึ้น ในการวิจัยนี้การพัฒนาชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (2) ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (3) ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (4) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (5) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

1.6.4 ประชาชน หมายถึง ประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วงแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.6.5 องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่7 พ.ศ. 2562 ปัจจุบัน) มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นโดยราษฎรเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจากประชาชนโดยตรง องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมและอำนาจหน้าที่อื่นๆตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ฉะนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลคือรูปธรรมของการกระจายอำนาจรัฐไปสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองและพัฒนาท้องถิ่นตนเองตามหลักกระจายอำนาจซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดมีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารงานภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดทำให้สามารถแก้ไขปัญหาอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

1.6.6 ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

1) เพศ หมายถึง เพศชาย เพศหญิง

2) อายุ หมายถึง ระหว่างช่วง 18-30 ปี ช่วง 31-45 ปี ช่วง 46-60 ปี และ ช่วง 61 ขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี และปริญญาโทหรือสูงกว่า

4) อาชีพ หมายถึง รับราชการ/หน่วยงานรัฐ รับจ้างทั่วไป เกษตรกรรม และอื่นๆ

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม(สังคหวัตถุ 4)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2.4 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

2.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

2.6 สภาพพื้นที่ใช้ในการวิจัย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4

2.1.1 ความหมายของการบูรณาการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2538) ให้ความหมายการบูรณาการว่า การทำให้หน่วยย่อยที่อิงอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2540) ได้แปลคำว่า Integration ว่าหมายถึง “การทำให้สมบูรณ์” โดยมองว่าสภาวะการบูรณาการ เป็นการพิจารณาสรรพสิ่งในลักษณะองค์รวม (HolisticView) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีปัจจัย 3 ประการ คือ

1. หน่วยย่อยหรือองค์ประกอบ
2. ความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยซึ่งเชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน
3. ความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ที่เกิดจากการรวมตัวกันของหน่วยย่อยอย่างประสานสัมพันธ์และกลมกลืมกันอย่างสมดุล

ดังนั้น สภาวะที่ต้องการ (Desired State) ของการบูรณาการตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก คือ ความพอดีและความสมดุลขององค์รวมภายหลังจากการรวมตัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เมื่อเป็นองค์รวมแล้ว องค์รวมนั้นจะต้องมีชีวิตชีวาหรือดำเนินไปได้ด้วยดี และประการที่ 2 องค์รวมนั้นเกิดมีภาวะและคุณสมบัติของมันเอง ที่แยกต่างหากจากภาวะและคุณสมบัติขององค์ประกอบ หรือหน่วยย่อยทั้งหลาย

บัณฑิตยสถาน (2542) ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ไม่มีคำว่า “บูรณาการ” โดยตรง แต่มีคำว่า “บูรณ-, บูรณ์” ซึ่งเป็นคำ กริยาวิเศษณ์ หมายถึง เต็ม อาทิ บูรณา

การ รวมหน่วย เป็นคำนาม หมายถึง การนำหน่วยที่แยกๆกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและ บูรณะ เป็นคำ กริยา หมายถึง ซ่อมแซมทำ ให้กลับคืนดีเหมือนเดิม เช่น บูรณะวัด

วัฒนา ระงับทุกข์ (2542) ได้ให้ความหมายของบูรณาการว่า “การนำศาสตร์ต่างๆมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ชนาธิป พรกุล (2543) ได้ให้ความหมายของบูรณาการว่า “การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกชนิด ที่บรรจุอยู่ในแผนของหลักสูตร เป็นการเชื่อมโยงแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่างๆที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย การบูรณาการทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรู้ในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง การบูรณาการความรู้เป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะในยุคที่มีความรู้ ข้อมูลข่าวสารมาก จึงเกิดเป็นหลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรบูรณาการ (Integrated curricula) ซึ่งพยายามสร้างหัวเรื่อง (Themes) ในโปรแกรมวิชาโดยนำความคิดหลักในวิชามาสัมพันธ์กัน และสัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย”

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2543) บูรณาการ หมายถึง การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของวิชาต่างๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไปเช่นเดียวกัน การเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการเรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การเรียนของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 4) บูรณาการ ตร tegratio หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ไม่มีสิ่งใดขาดหาย หรือเป็นการรวมสิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้สิ่งเดิมเพิ่มพูนหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2555, หน้า 1) การบูรณาการ คือ การทำให้สมบูรณ์ หมายถึง ทำให้หน่วยย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กันร่วมกันทำหน้าที่อย่างผสมกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตนเอง

พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ (2556, หน้า 13) การบูรณาการ หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกันเข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว เอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวมที่มีหน่วยย่อยอื่นอยู่แล้ว หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างแยกกันอยู่มารวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวมก็ได้ซึ่งเรียกว่าบูรณาการ แต่ข้อสำคัญจะต้องมีตัวยืนที่เป็นหลักอยู่ 3 อย่าง ในเรื่องบูรณาการ ได้แก่

1) มีหน่วยย่อยองค์ประกอบ ชิ้นส่วน อวัยวะ ชั้น ระดับ หรือแง่ด้านที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน อันนี้เป็นสิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกันคือ สิ่งย่อย ส่วนย่อย

2) หน่วยย่อยเป็นต้นนั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน อาจจะเลยไปถึงลักษณะที่ว่ายืดหยุ่นปรับตัวได้ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา

3) เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วก็จะเกิดความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสานกลมกลืนเกิดภาวะได้ที่พอดีหรือสมดุลจะทำให้การรวมนั้นมีชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดี อันจะเป็นภาวะของบูรณาการ

สรุป จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าความหมายของการบูรณาการนั้น หมายถึง การเชื่อมผสมประสานความสำคัญมาผสมผสานเพิ่มเติมหรือเติมเต็มให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อลดปัญหาข้อผิดพลาดจากที่มีอยู่ หรือการเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับความต้องการตรงกับสภาพความเป็นจริงและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.1.2 การบูรณาการหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนา ประสานให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างรักใคร่สามัคคี และทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นที่รักของทุกคน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในบูรณาการการดำเนินงาน ดังนี้

วิศุทธิ์ ขวัญพฤกษ์ (2539) กล่าวว่า หลักธรรมในการบำรุงขวัญ สร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน คือ สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานความสามัคคีดังนี้

1) ทาน คือ การปันให้ โดยปกติ หมายถึง ช่วยเหลือกให้ด้านทุนหรือปัจจัยเครื่องยังชีพ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันกันด้วยไมตรี ตลอดจนธรรมทาน

2) เปยฺยวชฺชะ หรือ ปิยวาจา คือ พูดจับใจ วาจาดูดดื่มน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้ง กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคีพูดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งประโยชน์ และรู้จักพูดให้เป็นผลดีทำให้เกิดความเชื่อถือ สนิทสนม และเคารพนับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม หมายถึง หมั่นแสดงธรรม คอยช่วยชี้แจงแนะนำหลักความจริงความถูกต้องดีงามแก่ผู้ที่ต้องการ

3) อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ คือ ช่วยเหลือรับใช้ทำงานสร้างสรรค์ ประพฤติการที่เป็นประโยชน์ หมายถึง ช่วยเหลือส่งเสริมคนให้มีความเชื่อถือถูกต้อง (สัทธาสัมปทา) ให้ประพฤติดีงาม (สีลสัมปทา) ให้มีความเสียสละ (จาคสัมปทา) และให้มีปัญญา (ปัญญาสัมปทา)

4) สมานัตตตา มีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย เสมอภาคไม่เอาเปรียบไม่ถือสูงต่ำ ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข หมายถึง มีความเสมอกนโดยธรรม

พระยุทธศักดิ์ อภินันโท (2551, หน้า 112) กล่าวถึง การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการเสริม สร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ดังนี้

1) ลักษณะการนำทานไปปฏิบัติในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ภายในองค์กรหน้าที่ของผู้บริหารองค์กรที่ดี คือ ต้องคอยกระตุ้นชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้ไม่ประมาท ความไม่ประมาท คือ ไม่หลงระเริง ไม่อ่อนแอ ไม่มัวเมา ไม่ปล่อยปละทิ้งโอกาสแห่งการสร้างสรรค์ ไม่มองข้ามละเลยที่จะแก้ไขป้องกันเหตุปัจจัยแห่งความเสื่อมไม่จมอยู่กับสิ่งเสพบำเรอบันเทิงต่างๆที่จะยั่วยุให้หลงใหลไปในทางเสื่อม หรือทำให้ล่าช้า เป็นต้น นักบริหารใดที่มีความประมาทจะนำความหายนะมาสู่องค์กรและนำไปสู่ความเดือนร้อนของสมาชิกภายในองค์กรในที่สุด ดังนั้นนักบริหารที่ดีจะต้องไม่ประมาท

และต้องมีความรอบรู้ในทุกๆด้าน นอกจากการให้ทานที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของแล้ว ยังต้องประกอบด้วยการให้ทานอีก 2 ประการ คือ ประการแรกธรรมทานหรือวิทยาทาน คือ การให้ความรู้เป็นทานในทางธรรม คือ สอนให้ละชั่ว ประพฤติดีมีศีลธรรมเรียกว่า“ธรรมทาน” ส่วนในทางโลก คือ การให้ศิลปะวิทยาการต่างๆ เรียกว่า “วิทยาทาน” ประการที่สองอภัยทาน คือ การสละอารมณ์โกรธเป็นทาน ให้อภัย ไม่จองเวร สละอารมณ์โกรธพยาบาทให้ขาดออกจากใจ การรู้จักสละอารมณ์โกรธเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการยกระดับจิตใจของตนเองให้สูงขึ้น ให้สมกับคำว่ามนุษย์ คือ ผู้ที่มีจิตใจอันประเสริฐ ทานทั้งสองลักษณะนี้ ควรที่จะศึกษาและนำไปปฏิบัติในโอกาสตามสมควรเพราะว่าการให้ธรรมทานถือว่าเป็นการให้ทานที่ได้บุญสูงสุดมีคุณค่ากว่าการให้ทานทั้งปวง

2) ลักษณะการนำปิยวาจาไปปฏิบัติในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร คือ การกล่าววาจาอ่อนหวานไพเราะเพื่อให้สมาชิกภายในองค์กรฟังแล้วเกิดความสบายใจและการที่บุคคลใดสามารถเป็นที่เคารพของบุคคลอื่นได้นั้นต้องรู้จักใช้วาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน และวาจานั้นจะต้องประกอบด้วยคุณประโยชน์ ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจคำพูด ยึดเหนี่ยวน้ำใจไว้ได้ การนำปิยวาจาไปปฏิบัตินั้น สิ่งที่สำคัญ คือ การใช้คำพูดหรือวิธีการพูดที่เหมาะสม การพูดจาสุภาพอ่อนโยนนำไปสู่การเป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน ในการพูดทุกครั้งจึงควรใช้แต่คำพูดที่สุภาพเรียบร้อยถูกต้องตามโอกาส เป็นเสมือนการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี

3) ลักษณะการนำอัตถจริยาไปปฏิบัติในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ในการดำเนินงานในองค์กร จะต้องมีอัตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นหมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย รู้จักสงเคราะห์ญาติมิตร และอนุเคราะห์ช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลอื่น สังคมส่วนรวมตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส จึงจะเป็นทั้งคุณประโยชน์และเป็นทั้งเครื่องผูกใจ หรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นให้ผู้สมัครรักใคร่ และให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี

4) ลักษณะการนำสมานัตตตาไปปฏิบัติในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กรคือ การถือเอาหลักความจริงหลักความถูกต้อง เอาประโยชน์ที่แท้มาเป็นที่อ้างอิงที่จะให้บุคคลอื่นร่วมแรงร่วมใจกันในการสร้างสรรค์ชีวิต และองค์กรโดยการเป็นกัลยาณมิตรที่ดี คือ การชักจูงสมาชิกภายในองค์กรให้มีกำลังใจเข้มแข็ง มีความเพียรพยายาม ไม่ประมาท ไม่หลงมัวเมาไม่อ่อนแอไม่ท้อถอย และร่วมใจกันสร้างสรรค์สิ่งต่างๆอันจะเป็นความสำเร็จที่แท้จริง

ทิฆัมพร จ่างจิต (2552, หน้า 3) กล่าวถึง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงานต่างๆในสังคมดังนี้

1) ทาน คือ การให้ พอให้แล้ว เข้าได้สิ่งที่เขาต้องการ เขาก็จะมีความรักเราขึ้นมา การให้ทานไม่ได้หมายถึงการให้วัตถุสิ่งของหรือเรียกว่าอามิสทานแต่เพียงอย่างเดียวหมายรวมถึงการให้ความรู้เป็นทานด้วยถ้าเป็นความรู้ทางโลก เรียกว่า วิทยาทาน ถ้าเป็นความรู้ทางธรรมเรียกว่าธรรมทานการให้ที่ดีที่คือ อภัยทาน ให้อภัยไม่ถือโกรธเคืองกันมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อ

2) ปิยวาจา คือ การพูดด้วยถ้อยคำที่เป็นที่รัก เป็นความจริงที่มีประโยชน์ พูดถูกกาลเทศะคือถูกเวลาและสถานที่ คำพูดนี้มีความสำคัญมากจะทำให้คนรักเราหรือเกลียดเราก็ได้ที่สำคัญคือพูดแล้วต้องทำได้อย่างที่พูดไว้

3) อัตถจริยา คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หรือเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ เช่น การอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัยให้กับประชาชน ซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องต่างๆด้วยความสมัครใจ

4) สมานัตตตา คือ ความเสมอต้นเสมอปลาย ในทางตะวันออกมักอธิบายด้วยการวางตนให้สมฐานะผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่รับฟังผู้น้อยด้วยความเมตตา เจรจากันด้วยใจความเป็นมนุษย์มิใช่ด้วยตำแหน่งหรือยศถาบรรดาศักดิ์ ขณะที่ทางตะวันตกมักจะใช้ คำว่าEquity (เป็นธรรม) ไม่ใช่ Equality (เท่าเทียม) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการเจรจาก็จะดำเนินไปได้ด้วยการให้เกียรติกันมากกว่าที่จะยกตนข่มท่านหรือทบถมกัน

พระกฤษณพงษ์ เทียมแก้ว (2552, หน้า 19) กล่าวว่า ผู้บริหารและผู้นำที่ดี นอกจากจะมีบุคลิก ภาพคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ดีแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมที่ช่วยเสริมสร้างต่อการมีอำนาจในการปกครองใจคนด้วยการยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติ ซึ่งหลักธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการครองใจคน ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน หรือธรรมเพื่อให้ตนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบของคนทั่วไป เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก สงเคราะห์ช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวใจประสานสังคมให้อยู่ร่วมกันได้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ

1) ทาน ให้ปัน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละช่วยด้วยการปันให้สิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ตลอดจนการให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ พูดจาปราศรัยด้วยคำสุภาพอ่อนหวาน ชอบด้วยถ้อยคำที่เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง

3) อัตถจริยา ทำประโยชน์จากเขา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกันช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังงาน กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ เป็นต้น ทำสาธารณะประโยชน์ ช่วยส่งเสริมจริยธรรม

4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ความเป็นผู้วางตัวเหมาะสม วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติตามที่ควรจะเป็น วางกิริยาอัธยาศัยให้เหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่ไม่เอาเปรียบ ช่วยด้วยการเผชิญและการแก้ปัญหา เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงธรรมข้อนี้ว่า ความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอตามสมควร

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2552, หน้า 1) ได้สรุปความสังคหวัตถุ 4 กับการนำไปใช้ในธุรกิจ (Corporate Social Responsibility (CRS) ไว้ ดังนี้

สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถใช้เป็นตัวแบบ หรือวิธีการในการดำเนินกิจกรรม CSR ขององค์กรต่างๆ ได้โดยมีความสอดคลองกับบริบทของสังคมไทยที่มีอุปนิสัยของการสงเคราะห์เกื้อกูลเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1) Corporate Philanthropy คือ การให้ หรือการบริจาคในสิ่งที่ควรให้แก่ผู้ยากไร้หรือแก่ผู้ที่ขาดแคลน ทั้งในรูปของวัตถุสิ่งของ การให้โอกาส การให้อภัย ตลอดจนการให้ความรู้คำแนะนำต่างๆที่เป็นประโยชน์ ซึ่งเปรียบได้กับ “ทาน”

2) Corporate Communication คือ การสื่อสารในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ สิ่งที่เป็นสาระ ข้อเท็จจริงประกอบด้วยเหตุผล และความจริงใจ โดยไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น การให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ไม่เกินจริง ไม่หลอกลวงมอมเมาประชาชน ซึ่งเปรียบได้กับ “ปิยวาจา”

3) Community Volunteering คือ การเสียสละแรงงานแรงใจและเวลาเพื่อทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือสังคมในโอกาสต่างๆการระแวดระวังในการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นไปโดยสมัครใจเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบหนึ่งซึ่งเปรียบได้กับ “อัตถจริยา ”

4) Equitable Treatment คือ การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไม่ถือว่าตนเป็นใหญ่ เอาใจใส่ในสุขทุกข์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และร่วมแก้ไขโดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลสังคมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเปรียบได้กับ “สมานัตตตา”

นิตรีญา สนั่นเมือง (2554, หน้า 5) กล่าวว่าการนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอันได้แก่สังคหวตถุ 4 คือทานหรือการให้ปิยวาจาหรือการรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวานอัตถจริยาหรือการรู้จักเกื้อกูลกัน และสมานัตตตาหรือการรู้จักวางตัวสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่นโดยหลักธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานและการสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ได้โดยผ่านพฤติกรรมตามธรรมชาติ อันได้แก่ ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งด้านการงานและส่วนตัวให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองและสนใจ ในทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอื่นชมเชยและสนับสนุนผู้ที่ทำงานดี และประพฤติดี และจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่เป็นวิธีปฏิบัติ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจของคนให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน เกิดการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ร่วมสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ประสานสังคมให้ดีงาม มีเอกภาพ ช่วยให้เกิดความรู้รักสามัคคีในกลุ่มของชุมชน องค์กร สังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย

1) ทาน เป็นการให้ปันสิ่งของๆตนแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นวัตถุทานอภัยทาน หรือธรรมทาน การแบ่งปันความรู้ แชร์ประสบการณ์ เสียสละแรงกายกายแรงใจแก่ผู้อื่นและส่วนรวมด้วยใจจริง

2) ปิยวาจา เป็นการเจรจาวาจาที่สุภาพไพเราะอ่อนหวานเหมาะสมกับฐานะและโอกาสถูกกาลเทศะ ใช้ถ้อยคำในการสื่อสารที่น่าฟังและเป็นประโยชน์มีความสัตย์จริงทุกประการ

3) อัตถจริยา เป็นการประพฤติในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวมตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส

4) สมานัตตตา เป็นผู้วางตนให้เหมาะสมอยู่สม่ำเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวไม่ดูถูกดูแคลนผู้อื่น วางตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ฐานะและกาลเทศะ

หากชุมชนใดหรือสังคมใดที่มีผู้นำและประชาชนยึดถือปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักการทางวิชาการบูรณาการหลักธรรมพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งหลักพุทธธรรมนั้นจะช่วยส่งเสริมหลักการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาชุนชนในทุกๆด้านเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ชุมชนหรือสังคมนั้นจะเต็มไปด้วยรอยยิ้มแห่งความสุข อันผลมาจากหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาบูรณาการพัฒนาชุมชน

2.2 แนวคิดหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 จากผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการหลายท่าน พอนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยได้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของสังคหวัตถุ 4

พระไตรปิฎก เล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 13 อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต หน้าที่ 37 กล่าวถึงสังคหสูตรหรือสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ 1) ทาน การให้ 2) เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 3) อัตถจริยา ความประพฤติประโยชน์ และ 4) สมานัตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก

สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ให้ความหมายว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึง วัตถุสำหรับสงเคราะห์ยึดเหนี่ยวน้ำใจกันและกัน คือ

1) ทาน คือ การให้ปันสิ่งของๆตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

2) ปิยวาจา คือ เจรจาอ่อนหวาน

3) อัตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4) สมานัตตตา คือ ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

คุณธรรมทั้ง 4 อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่นไว้ได้ (สุเชาวน์ พลอยชุม, 2529)

คูณ โทขันธ์ (2537) กล่าวว่าคนทุกคนย่อมมองการเป็นที่รักที่นับถือของบุคคลอื่น การที่จะเป็นที่รักใคร่ เป็นที่นิยมชมชอบของผู้อื่นได้นั้น จะต้องมีธรรมะเป็นหลักในการประพฤติต่อคนอื่น อันจะเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจของคนอื่นไว้ได้ คือ สังคหวัตถุ 4 หรือหลักผูกใจคนมีดังนี้

1) ทาน แปลว่า การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี การให้มีอยู่ 3 แนวทาง คือ

1.1) ให้ด้วยจิตคิดอนุเคราะห์สงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยอัธยาศัยไมตรี โอบออมอารี

1.2) ให้ด้วยจิตกตัญญูบูชาคุณความดี เป็นการบูชาคุณผู้มีอุปการคุณ

1.3) ให้ความดีเพื่อความดี เป็นการให้สิ่งที่เป็นนามธรรม และสิ่งที่ให้นั้นก็เป็นคุณงาม ความดีและเป็นธรรมะ การแนะนำพร่ำสอนคนให้เป็นคนดี ให้หลีกเลี่ยงทางแห่งความเสื่อมแล้วให้ดำเนินชีวิตในทางแห่งความเจริญ ให้รู้บาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ กุศล อกุศล ดีไม่ดีแล้วละเว้นสิ่งที่เป็นบาป เป็นโทษไม่มีประโยชน์ทำแต่สิ่งที่เป็นบุญเป็นประโยชน์มีคุณเป็นกุศลดี มีผลเป็นความสุขความเจริญตลอดทั้งการให้การศึกษาวิชาความรู้เช่นนี้เรียกว่า ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ ซึ่งเป็นการให้ทำดีที่สุด

2) ปิยวาจา แปลว่า วจีไพเราะ คือ การเจรจาสนทนาด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานนิ่มนวลไพเราะ ผู้ฟังๆแล้วสบายหู เกิดความรัก ศรัทธาอยากคบค้าสมาคมด้วย คำไพเราะอ่อนหวานเป็นคำพูดที่ใครๆก็ชอบก็รัก ผู้พูดจะต้องพูดด้วยความสุภาพอ่อนน้อม ด้วยความรักความปรารถนาดี พูดคำสัตย์จริง ไม่ยุยงให้คนแตกร้าว พูดเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์สมานไว้ซึ่งความสามัคคีระหว่างกัน

3) อัตถจริยา แปลว่า ช่วยเหลือผู้อื่นสงเคราะห์ผู้คนโดยการกระทำหรือประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้คนทางกาย วาจา และใจ ผู้มีน้ำใจช่วยเหลือกิจการงานผู้อื่น ทำตนให้เป็น

ประโยชน์แก่ผู้อื่น แก่ส่วนรวม ย่อมเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป สามารถผูกใจคนอื่นได้และต้องรู้หน้าที่ของตนและทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ รวมทั้งไม่ก้าวก่ายในหน้าที่ของผู้อื่นด้วย

4) สมานัตตตา แปลว่ามีตนเสมอต้นเสมอปลาย คือ รู้จักวางตัวเหมาะสมกับฐานะที่ควรจะ เป็นและที่ตนเป็น ต้องไม่วางตัวต่ำจนเกินไป หรือถือเนื้อถือตัวจนเกินไป ให้พอสมควร พอเหมาะพอควรกับฐานะของตน พร้อมกันนั้นต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นในทางที่ชอบได้

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคหวัตถุ หมายถึงคุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์คือช่วยเหลือเกาะกุมประสานโลก คือสังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักยึดเกาะรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้ (พระธรรมปิฎก, 2538)

พันเอกปิ่น มุทุกันต์ (2541) กล่าวว่า การครองใจคนแบบพุทธวิธี คือการทำตัวของเราเองให้เป็นคนน่ารัก มีความงามทั้ง 4 คือ งามอาภรณ์ งามร่างกาย งามมารยาท และงามจิตใจ ซึ่งหลักธรรมที่ใช้ในการครองใจคน คือ สังคหวัตถุ 4 ดังนี้

1) ทาน แปลว่า การให้ปัน คือแบ่งปันให้ ให้อย่างแสดงออกถึงน้ำใจ โอบออมอารีให้ด้วยความจริงใจ ซึ่งผลของการให้ คือ ได้รับความรักจากผู้รับ และได้อามิสสิ่งของตอบแทน

2) ปิยวาจา แปลว่า เจรจาคำน่ารักรัก คือใช้คำพูดที่น่ารัก คำพูดเป็นสมบัติที่ใช้ไม่รู้จักหมด ไม่ต้องซื้อหา จะแจกจ่ายให้คนอื่นก็ทำได้ รวดเร็วทันท่วงที คำพูดถูกปรุงแต่งขึ้นด้วยความนึกคิดของ ผู้พูด ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1) ปิยวาจา คือ คำพูดแล้วทำให้คนฟังรักคนพูด

2.2) อัปปิยวาจา คือ คำพูดที่ทำให้คนฟังเกลียดคนพูด

การพูดที่จะครองใจคน และหวังจะให้เขารักมีคำพูดอยู่ประเภทเดียวเท่านั้น คือคำสุภาพอ่อนโยน พูดจาพาทีให้นิ่มนวล การพูดคำสุภาพอ่อนโยนเป็นการเพิ่มสง่าราศีแก่ตัวเอง เป็นการเสริมสร้างอำนาจแก่ตัวเอง

3) อัตถจริยา แปลว่าประพฤติประโยชน์ ทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ วิธีทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การศึกษาอบรม การฝึกฝนตนให้มีสมรรถภาพพอที่จะช่วยคนอื่นได้ เมื่อรวมความแล้วคนมีประโยชน์ คือ คนที่มีกำลังในตัว คือ มีกำลังกาย กำลังความคิด กำลังปัญญา และกำลังทรัพย์ คนที่จะช่วยคนอื่นได้จะต้องเป็นคนมีกำลังเหล่านี้อยู่ในตัว ใครมีมากก็จักสามารถช่วยผู้อื่นได้มาก

4) สมานัตตตา แปลว่าความเป็นผู้ตนเสมอ เป็นคนไม่เย่อหยิ่งจองหอง หรือเสมอตนเสมอปลาย และวางตัวเหมาะสมกับฐานะที่ตนเป็น

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) (2541) ไดให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคมของพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ 4 หรือหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคมเพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและเคารพนับถือแกผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ

1) ทาน หรือการให้ปันสิ่งของแกผู้อื่นที่ควรปัน เพราะทาน หมายถึง ธรรมทาน หรือการบริจาคทางจิตใจ และ อามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ

2) ปิยวาจา หรือการเจรจา ใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแกกาลเทศะและเหมาะแกสังคมชุมชนทุกชั้น เพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพนับถือ

ปยวาจานี้ใช้กับมิตรสหายของตน ยอมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร ปยวาจานั้นผู้ใช้จำต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตนเองไดทุกขณะ

3) อัตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้น มีหน้าที่ทางมนุษย์สัมพันธ์ทุกระดับชั้น มีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

4) สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัวและให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมาย “สังคหวัตถุ 4” ว่า มาจากคำ 2 คำ คือ “สังคห” แปลว่า การรวบรวม การย่อ ความเกื้อกูล ความเอื้อเฟื้อ การสงเคราะห์ และ มาจากคำว่า“วัตถุ” แปลว่า สิ่งของ หรือวัตถุประสงค์ แปลว่า ผลที่ประสงค์ให้บรรลุ เมื่อสนธิกันและจะได้ความหมายว่า ความเกื้อกูลกันด้วยวัตถุที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมโดยมีจุดประสงค์ด้านคุณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงฺคโล) (2543) กล่าวว่า หลักธรรมปฏิบัติที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้ได้ คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1) ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปันย่อมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ผู้รับให้ระลึกนึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักแก่ชนทั้งหลาย คนหมู่มากย่อมคบค้าสมาคมด้วย

2) ปิยวาจา การเจรจาที่อ่อนหวาน คือวาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะ ย่อมเป็นที่ชื่นใจ เป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนา ไม่มีใครชอบวาจาที่หยาบคายแข็งกระด้าง หรือวาจาที่ก้าวร้าว ไร้มารยาท ไม่รู้กาลเทศะ และวาจาที่ไม่ไพเราะ ไม่สมฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและคู่สนทนา คนเราจะได้ดีหรือถึงความเสื่อมก็ด้วยวาจานั่นแหละ เป็นข้อสำคัญประการหนึ่งโบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หมายความว่า วาจาที่ดี ที่สุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวานนั่นแหละเป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่สุดของการครองใจคน และจะได้ดีส่วนคำว่า “เลข” ณ ที่นี้หมายถึง วิชาความรู้ยังเป็นรองคือ ถึงจะเป็นคนมีความรู้สูงแต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้วย่อมห่วงความเจริญในชีวิตได้ยาก

3) อัตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย รู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส

4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว คือ ความประพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่นอย่างเสมอตนเสมอปลาย เคยเคารพนับถือกันมาอย่างไร ก็คงประพฤติปฏิบัติดีต่อกัน เคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้น ความเป็นผู้มีตนเสมอนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี

พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ให้ความหมายของคำว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไวในสามัคคี เป็นหลักสงเคราะห์ มี 4 ข้อ คือ

1) ทาน การให้ คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนให้ความรูและแนะนำสั่งสอน

2) ปยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาดูดดื่มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใครนับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชนประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงคำช่วยแกไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4) สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสนอในสุขทุกข์ โดยร่วมรับรู้ร่วมแกไขตลอดถึงวางตนเหมาะแกฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

พระเทพวรมุนี (สุกรี สุตาคโม) (2548) กล่าวว่า การผูกใจคนต้องผูกด้วยสังคหธรรม คือ ธรรมะที่จะช่วยผูกมัดใจคน ได้แก่

1) ทาน คือ การให้หรือการเสียสละ เพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้ หรือจะให้เขาทั้งหมดเราก็อยู่ไม่ได้ ฉะนั้นจะต้องรู้จักลักษณะของการให้การไม่ให้ และควรให้อย่างไร

2) ปิยวาจา คือ การกล่าวคำที่ไพเราะเสนาะโสต เราคงเคยได้ยินได้ฟังคนที่พูดจาปราศรัยกระโชกโฮกฮาก หรือที่เรียกว่า ผรุสวาท คือ คำหยาบคาย ไม่ระรื่นหู เราก็ไม่พอใจ ไม่อยากฟัง แต่ถ้าเป็นปิยวาจา คือ วาจาที่กล่าวแล้วน่ารัก น่าฟัง จะทำให้จิตใจของเรารื่นเริงบันเทิงจิตในส่วนนั้น

3) อัตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้านไปจนถึงสังคม เช่น การได้มาร่วมกิจกรรม ทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้มีตนเสมอ การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย วางตนสมฐานะของตนนั่นเอง

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2548) กล่าวว่าสังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ธรรมเครื่องประสานชุมชน เป็นหลักในการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ดังนี้

1) ทาน การให้ ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สละแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของให้ความรู้และการแนะนำสั่งสอน

2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ ได้แก่ การพูดถ้อยคำที่สุภาพอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือบอกกล่าวแนะนำกันในสิ่งที่เป็นประโยชน์

3) อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ การขวนขวายช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นประโยชน์

4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ ได้แก่ เสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคร่วมงานร่วมทุกข์ร่วมสุขตลอดจนการวางตนให้เหมาะสมกับฐานะภาวะบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

พระวีรวัฒน รอดสุโข(2550, หน้า 21) ได้ให้ความหมายว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่น อันจะเป็นเครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน คำว่า “สังคหวัตถุ” มาจากคำว่า “สังคห” ซึ่งแปลว่า สงเคราะห์กับคำว่า “วัตถุ” ซึ่งแปลว่า เรื่อง

รวมความ สังคหวัตถุ แปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือ ธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ๆอยู่ 4 ข้อด้วยกัน ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสสั่งสอนแก่ภิกษุในกาลครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า สังคหวัตถุ คือ

1) ทาน หมายถึง การให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกๆคนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคต่างๆ ในด้านกำลังกาย ช่วยกระทำกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พูดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ควรพูด ในด้านสติปัญญา ช่วยให้ความรู้ให้การแนะนำในข้อที่ควรจะแนะนำต่างๆการให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่ทุกคนทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยต่างก็ควรจะมีทาน คือ ให้การช่วยเหลือกัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อย ผู้น้อยก็ให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ด้วยจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการหรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย

2) ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำ ซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพ เพราะวาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นวาจาที่อาจเสียดแทงน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียใจ สิ่งควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะ คือ สติ ดังนั้นการพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ

3) อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์กันและกัน การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ตลอดถึงประเทศชาติสิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละเว้นไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้งกาย วาจา และใจ ในทุกเวลาและทุกโอกาส

4) สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือ เสมอต้นเสมอปลาย การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ที่บัญญัติเอาไว้เป็นระเบียบของสถานที่ของหน่วยงาน เช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของสถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้น ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง ในพระพุทธศาสนาก็คือ พระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุ

อรศิริ เกตุศรีพงษ์ (2550, หน้า 43) ให้ความหมาย สังคหวัตถุ 4 คือ สิ่งที่เป็นเครื่องสงเคราะห์ และยึดเหนี่ยวน้ำใจซึ่งกันและกัน 4 ประการ คือ

1) ทาน คือ การแบ่งปันวัตถุสิ่งของ รวมถึงอุปกรณ์ในการทำงานหรือเอกสารที่ใช้ในการทำงาน เช่น หากเพื่อนร่วมงานขาดเหลืออุปกรณ์สิ่งของก็นำมาแบ่งปันกันใช้ การเริ่มตนด้วยการแบ่งปันวัตถุสิ่งของภายนอกจะช่วยสร้างนิสัยให้บุคลากรในหน่วยงานมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการให้ การรับ เพราะนอกเหนือจากการแบ่งปันเรื่องของความรู้ประสบการณ์อันเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในคน การแบ่งปันเอกสารต่างๆที่ใช้ในการทำงานก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้วงจรของความรู้มีการขับเคลื่อน โดยเป็นการแบ่งปันความรู้ที่เป็นความที่เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง

2) ปิยวาจา คือ คำพูดดีๆ คำพูดที่ไพเราะ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับกาลเทศะ พูดให้กำลังใจกัน

3) อัตถจริยา คือ การแบ่งปันความรู้ การให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน เป็นสิ่งที่ต้องทำได้ยากกว่าการแบ่งปันความรู้ที่ชัดแจ้ง ดังนั้น หากองค์กรใดสามารถปลูกฝังให้บุคลากรในองค์กรมี “อัตถจริยา”

จะทำให้คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานเพราะเมื่อเพื่อนร่วมงานขาดความรู้ในเรื่องใด หรือต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องใด ผู้ที่มีความรู้ก็จะแบ่งปันให้โดยไม่หวงความรู้ หรือถ้าไม่ขาดความรู้แต่ขาดกำลังคนเพื่อนคนอื่นๆก็ยินดีที่จะเข้าไปช่วยให้งานสำเร็จ พนักงานในองค์การเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน

4) สมานัตตตา คือ การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอจริงใจต่อกันความเสมอต้นเสมอปลายจะช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ไม่ระแวงกันและเป็นการสร้างความไว้วางใจกันเชื่อใจกัน (Trust) เพราะคนในองค์การไม่มีความไว้วางใจกันหรือไม่เชื่อใจกัน พนักงานก็จะไม่อยากนำความรู้ประสบการณ์ เทคนิคในการทำงานต่างๆ มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ดังนั้น จึงถือได้ว่า “สมานัตตตา” เป็นแรงกระตุ้นในระยะยาวที่จะผลักดันให้คนในองค์การเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอในการร่วมแบ่งปันความรู้ต่างๆจะช่วยให้การจัดการความรู้ “มีชีวิต”อยู่เสมอ

พัชรินทร์ ศรีสุวพันธ์ (2551, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความหมายของ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักพื้นฐานที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้อื่นและการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ประกอบด้วยการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ 4 ประการ คือ

1) ทาน คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเงิน การให้ปันสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจทั้งที่เกี่ยวกับการเรียนและในด้านอื่นๆ รวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น

2) ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะ พูดด้วยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่เป็นประโยชนให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจแกผู้ที่ได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3) อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น ปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไมหวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิดกำลังกาย การทำตนให้เป็นประโยชน์ทุกโอกาสที่จะทำได้

4) สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบ ไม่ทอดทิ้งเพื่อนเมื่อมีปัญหา

ไสว มาลาทอง (2552, หน้า 33) ให้ความหมายของหลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล มีอยู่ 4 ประการ ไดแก

1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไมตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมบไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2) ปยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริง ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าได้ทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่งเพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดหลักเกณฑ์เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3) อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชนต่อผู้อื่น

4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลภ รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2553, หน้า 3) กล่าวว่าสังคหวัตถุ 4 เป็นทางเกิดของสามัคคี มี 4 ข้อ คือ

1) ทาน คือ การให้ปันการให้ทานซึ่งกันและกันไม่หวงกัน โดยการให้ทานแบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่ ให้เพื่อบูชาให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม

2) ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก ไม่พูดให้เขาเกลียด ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ต้องพูดให้เขารัก เรียกว่า ปิยวาจาปิโยเทวมนุสสานัง

3) อัตถจริยา คือ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่านิ่งดูดาย อย่าเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

4) สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม เรียกว่า ไม่ถือตัวตนว่า เราดีกว่าเขา ได้แก่วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่เหมาะกับฐานะ เหมาะกับกาลเทศะ

สรุปได้ว่า แนวคิดและหลักการของสังคหวัตถุ 4 ที่สัมพันธ์กับการให้บริการโดยสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ซึ่งประกอบไปด้วย ทานการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพ เพราะวาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นวาจาที่อาจเสียดแทงนำใจของผู้อื่น อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์กันและกัน สมานัตตตา คือ การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอจริงใจต่อกันความเสมอต้นเสมอปลาย จะช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ไม่ระแวงกันและเป็นการสร้างความไว้วางใจกันเชื่อใจกันก่อให้เกิดความเคารพความรักความชอบพอนับถือต่อกันและกัน เป็นเสมือนพาหนะที่จะนำพาคนให้ไปสู่ความสุข ความเจริญ ความสำเร็จที่ต้องการได้ เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจภายในจากครอบครัวไปจนถึงสังคม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2.3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ได้มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

สมพร เทพสิทธา (2536) กล่าวว่า “การพัฒนา”เป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ ฉะนั้นหากได้รับการพัฒนาจะขาดส่วนหนึ่งไปก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นพัฒนาที่ดี หรือเป็นชีวิตที่สมบูรณ์

จุฑารัตน วุฒิสมบูรณ (2538) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การร่วมดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินงานไปในแนวทางที่ตนต้องการ

การทำงานพัฒนาชุมชนในชั้นแรกจะต้องอาศัยความร่วมกำลังขอราษฎรในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตัวเองและร่วมมือกันดำเนินงาน ซึ่งมักจะไดรับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการด้วยจากหน่วยราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่นๆ

จีรพรรณ กาญจนะจิตรา (2539) มองว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นหรือให้เจริญขึ้นทุกด้าน คือ จะต้องพัฒนาคนกลุ่มชน สิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือสาธารณสมบัติและพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้บรรลุผลแก่เศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการเมืองของชาติโดยรวม

ธิติ กิตติวิทิตคุณ (2540) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกรรมวิธี (Process) แห่งการกระทำทางสังคม ซึ่งราษฎรในชุมชนนั้นๆ ร่วมจัดการวางแผน ลงมือปฏิบัติการตามแผน แผนดังกล่าวจะกำหนดว่ากลุ่มของตนและกลุ่มละบุคคลมีความต้องการอย่างไร และมีปัญหาร่วมกันอะไรบ้าง แล้วจัดทำแผนการของแต่ละกลุ่ม ซึ่งให้ไดมาซึ่งสิ่งที่ต้องการและสามารถแกปัญหาเหล่านั้น โดยพยายามได้ใช้ทรัพยาการที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้มากที่สุด และถ้าจำเป็นอาจจะขอความช่วยเหลือ ทั้งด้านบริการและวัสดุจากองค์การรัฐบาล และมิใช่ของรัฐบาลได้และพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Movement) ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน ให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเอง แต่ถ้าประชาชนไมรูจักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้นทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการนี้ไดรับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจิงจัง

สนธยา พลศรี (2545) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

1) ทรัพยากรมนุษย์สำคัญมากที่สุดของชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนจนมีมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมแสดงแนวคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของประชาชนเพราะการพัฒนาเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและสังคม

3) การช่วยเหลือตัวเองและชุมชน ในการพัฒนาเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชน การขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในชุมชน

4) การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาย่อมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่นๆ ก็ต้องมีการนำทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนเช่นกัน และเป็นการผลักดันเพื่อปลูกจิตสำนึกการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตน

5) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเป็นสิทธิเสรีภาพของคนในการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้ริเริ่มในการจัด การ

โครงการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยมิหวังจะพึงพาอาศัยองค์กรจากรัฐหรือชุมชนภายนอก

6) ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะรัฐบาลมีความจำกัดด้านขีดความสามารถ ทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ส่วนขีดจำกัดของชุมชนในเรื่องความไม่พร้อมของคน และทรัพยากรไม่เพียงพอ

7) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานในระหว่างชุมชนและรัฐบาลเพื่อจะให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบงานเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและชุมชนต่างมีขีดจำกัดความสามารถในการพัฒนาที่แตกต่างกัน

8) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกันหลายด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะการพัฒนามีหลายกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้ การพัฒนาจึงต้องประสานงานกันหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ

9) การสมดุลในการพัฒนา การพัฒนามีกิจกรรมต้องทำอยู่หลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่ให้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย

10) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อปฏิกิริยาของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เป็นโครงการที่มีแผนงานมุ่งเน้นความคิดของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นขบวนการทางสังคมที่คอยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนตลอดเวลา

กรมวิชาการ

กรมการพัฒนาชุมชน (2548) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำการบริการของรัฐบาลกับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

อีกทั้งนักวิชาการต่างประเทศได้อธิบายความหมายของพัฒนาชุนชน ซึ่งมีความความหมายไปในทิศทางเดียงกันกับนักวิชาการในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

อาร์เธอร์ ดันแฮม (Arthur Dunham, 1958) ให้ความหมาย “การพัฒนาชุมชน” คือ การรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่น และดำเนินการไปในแนวทางที่ตนต้องการ โดยอาศัยความร่วมกำลังของประชาชนในชุมชนนั้น ในการช่วยเหลือตัวเองและร่วมมือกันดำเนินงาน แต่มักจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยงานราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ

อีเวิร์ท ดี.เมลริลล์ (Ewert, D.Merill (1991, p. 84) ให้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ คำว่า Relief และ Rehabilitation โดยคำว่า Relief หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในระยะสั้นกับประชาชนที่ประสบกับหายนะจากภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และธรรมชาติ เช่น สงคราม แผ่นดินไหว พายุไต้ฝุ่น ความช่วยเหลือที่ให้อาจเป็นอาหาร น้ำดื่ม ผ้าห่ม ที่พักอาศัย และยารักษาโรค ส่วนคำว่า Rehabilitation เป็นการให้ความช่วยเหลือหลังจากผ่านการช่วยเหลือระยะสั้นไปแล้ว เป็นความพยายามช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ประสบภัยพิบัติให้กลับมาดีเหมือนเดิม เช่น การสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้เดือนร้อนจากแผ่นดินไหว น้ำท่วมหรือสงคราม ส่วนใหญ่โครงการเหล่านี้ใช้เวลา 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นการช่วยให้คนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตตามปกติได้อีกครั้ง

สรุป การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการ หลักวิธีการ ที่มุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นทุกๆด้าน โดยต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน รวมถึงการช่วยเหลือจากชุมชนอื่นหรือองค์ภายนอก การพัฒนาชุมชนนั้นสำคัญที่สุดคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ พฤติกรรม จิตใจ และด้านสติปัญญา ให้มีคุณธรรมศีลธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ปลุกจิตสำนึกการมีเหตุผล พัฒนาส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์มีความความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่ม สามารถพึงพาตัวเองได้และมีความรับผิดต่อส่วนร่วม เมื่อประชาชนในชุมชนมีศักยภาพแล้วก็จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมและด้านอื่นๆตามมา

2.3.2 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการมาประกอบการวิจัย คือ มยุรี วัดแก้ว (2535) ได้อธิบายความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ ดังนี้

1) ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาที่ชุมชนชนบทประสบกันอยู่ทั่วๆไป คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนประสบความยากลำบากมีความแร้นแค้น เนื่องจากการขาดความรู้ในการผลิตสมัยใหม่ วิธีการผลิตยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ รวมทั้งขาดแคลนเงินทุน ขาดแคลนอุปกรณ์ในการผลิตเกษตรกรผลผลิตราคาต่ำหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะว่างงาน การนำเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจของเกษตรกรดีขึ้น คือ

1.1) ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้ดีสูงขึ้น

1.2) ช่วยแก้ไขปัญหาว่างงาน

1.3) ส่งเสริมให้ประชาชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.4) ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคม

1.5) ทำให้ประชาชนมีฐานด้านเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

2) ความสำคัญทางสังคมประชาชนในชนบทด้อยโอกาสทางการศึกษา เป็นเหตุให้ชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ทางด้านสุขภาพของชาวชนบทเป็นแบบสามวันดีสี่วันไข้ เป็นโรคขาดสารอาหารและทางเดินอาหาร ก่อให้เกิดการด้อยคุณภาพของประชาชน ส่วนด้านความคิดต่างๆ นับว่ายังเป็นแนวความคิดที่ล้าสมัย ยึดมั่นในเรื่องไสยศาสตร์ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนใน

ชนบทเจริญช้าและมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้าไปใช้ในชุมชน มีผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดี คือ

2.1) ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น

2.2) ช่วยให้ประชาชนรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดี

2.3) เป็นการลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลง สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก

2.4) ช่วยปรับปรุงชีวิตความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคมให้ดีขึ้น

2.5) ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

3) ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครองจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวชนบทได้รับ ทำให้มีผลสืบเนื่องมาสู่ปัญหาด้านการเมืองการปกครองด้วย ต้นเหตุคือความยากจนที่ทำให้ชาวบ้านไม่มั่นใจในการเมืองการปกครอง ประชาชนถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ปัญหาความยากจนจะโยงมาสู่ปัญหาการเมือง ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงมีผลต่อการเมืองการปกครองดังนี้

3.1) เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและคนในชาติ

3.2) ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจในรัฐบาลและประเทศชาติของตนยิ่งขึ้น

3.3) เป็นการขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.4) ทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเองและเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

การพัฒนาชุมชนด้านต่างๆนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมายได้ ฉะนั้นในการพัฒนาชุมชนจึงพยายามที่จะพัฒนาพร้อมๆกันทุกด้านที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะจะมีส่วนช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยไม่พัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเหตุนี้จึงต้องพัฒนาทั้งคนและวัตถุไปพร้อมๆกัน

2.3.3 หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการได้กล่าวถึง “หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน” ไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2527) หลักการสำคัญของการพัฒนาชุนชน แยกประเด็นได้ดังนี้

1) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้

ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม

2) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

3) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิดตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

4) ยึดหลักประชาธิปไตย การทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุยประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

การพัฒนาชุมชนมีความเป็นมา ปรัชญา แนวความคิด ความหมายที่เป็นของตนเองซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในกำหนดลักษณะของการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2549)

1) เป็นการดำเนินงานโดยและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน

2) เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

3) การเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมาย หรือทิศทางสามารถควบคุมได้

4) เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

5) เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนให้ได้มาตรฐานตามที่ต้องการ

6) เป็นกระบวนการในการศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและความพร้อมในการพัฒนา

7) เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นกรผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้

8) เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีการต่างๆมาใช้

9) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพ เสมอภาคในชุมชนและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง

องค์การสหประชาชาติ (UN. Development of Economic and Social Affair) ได้กำหนดหลักการพัฒนาชุมชน มี 10 ประการ คือ UN.(1960)

1) การพัฒนาชุมชนต้องตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในชุมชนด้วยการริเริ่มจากประชาชน และเริ่มต้นจากโครงการง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้น

2) การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นโครงการอเนกประสงค์ ต้องอาศัยความร่วมมือของนักวิชาการหลายสาขา และผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

3) การพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนไปพร้อมๆกับกิจกรรมด้านอื่นๆ

4) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและองค์กรของประชาชนขึ้น

5) การพัฒนาชุมชนต้องค้นหา และพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่างๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน

6) การพัฒนาชุมชนต้องยอมรับในสถานภาพ บทบาทของสตรี และเยาวชนเปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีและเยาวชนมีผลต่อการขยายตัวของงานและการรับช่วงของงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

7) การพัฒนาชุมชนของประชาชนจะประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ ถ้าหากรัฐบาลมีความพร้อมและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

8) การพัฒนาชุมชน ต้องมีนโยบายและการวางแผนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่นโดยการบริหารงานทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

9) การพัฒนาชุมชนต้องสนับสนุนให้องค์กรของภาคเอกชน องค์การอาสาสมัครต่างๆทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

10) การพัฒนาชุมชนต้องมีการวางแผนให้เกิดการพัฒนาพร้อมๆ กัน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติหรือระดับประเทศ

ส่วนประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน มีหลักการที่สำคัญดังนี้ บุญธรรม เทศนา (2540)

1) การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องมีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ความต้องการและปัญหาของประชาชนในชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ

2) การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชนทั้งนี้ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชนก่อน

3) การวางแผนพัฒนาชุมชนในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชนให้พิจารณาที่จำนวนของประชาชนในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการที่ต้องการยังไม่ได้รับการตอบสนองประกอบเป็นสำคัญ

4) การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องคำนึงถึงค่านิยม ความเชื่อ ข้อห้าม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ด้วย

5) การวางแผนชุมชนต้องเริ่มจากสิ่งที่ประประชาชนมีอยู่และสิ่งที่ประชาชนมีความรู้อยู่แล้ว

6) การวางแผนพัฒนาชุมชนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความพึงพอใจของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ

7) การวางแผนพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีโครงการย่อยๆ รองรับหลายๆ โครงการ เพื่อแปลงแผนที่มีลักษณะเป็นนามธรรมไปสู่การปฏิบัติที่มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

8) การวางแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพจำเป็นต้องเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และความเชื่อมั่นในการพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

9) การวางแผนพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องใช้การประสานสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับและทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างราบรื่น

10) การวางแผนพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องชี้ให้เห็นแนวทางการประเมินผลได้ทุกระยะ ได้แก่ ระยะก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงาน และระยะหลังดำเนินงาน

เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆในทางที่ดีขึ้นนั้น พาณี อนันตชัย (2542) กำหนดวิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอยู่ 2 วิธี คือ การให้การศึกษาแก่ชุมชน และการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญอันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆในชุมชน วิธีการทั้ง 2 คือ

1) การให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทั้งของตนเองและสังคม ซึ่งอาจจะได้รับจากการถ่ายทอด การเรียนรู้ หรือได้จากประสบการณ์ การศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้

2) การจัดกลุ่มและพัฒนากลุ่ม กลุ่มกับงานพัฒนาชุมชนเป็นของคู่กัน หากไม่มีการรวมกลุ่ม ก็ไม่มีการพัฒนาชุมชนทั้งนี้เพราะกลุ่มช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความคิดของประชาชนด้วยการทำงานร่วมกันในการปรับปรุงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

ขณะเดียวกัน สนธยา พลศรี (2547) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีวิธีการสำคัญ 3 วิธี คือ การให้การศึกษาแก่ชุมชน การจัดระเบียบชุมชน และการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

1) การให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) คือ การให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ผู้เข้ารับการศึกษามีส่วนสำคัญที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีแรงจูงใจที่ต้องการจะศึกษาและบางเรื่องต้องมีการฝึกฝนปฏิบัติให้มีทักษะ โดยผู้เข้ารับการศึกษาอาจเป็นเด็ก เยาวชนหรือผู้ใหญ่ในชุมชน รวมถึงผู้นำกลุ่มที่มีความสนใจมีเวลาเพียงพอและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนผู้ให้การศึกษา เช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นักสาธารณสุข ฯลฯ จะต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูลความรู้ มีบุคลิกและมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รู้จักใช้จิตวิทยาตลอดจนเทคนิควิธีสอนและถ่ายทอดความรู้ได้ดี

1.1) รูปแบบของการให้การศึกษาแก่ชุมชน การให้การศึกษาแก่ชุมชน ถ้าแบ่งตามจำนวนของคนที่ให้การศึกษา อาจแบ่งได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1) การให้การศึกษาเป็นรายบุคคล ให้การศึกษาแก่บุคคลที่ไม่สามารถให้การศึกษาร่วมกับผู้อื่นได้ คือเป็นบุคคลที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่น เช่น คนพิการและผิดปกติทางกายหรือจิตใจ ผู้นำชุมชนที่ต้องสร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสม เด็กหรือเยาวชนที่เตรียมตัวไปทำกิจกรรมประเภทประกวดและแข่งขัน เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการฝึกทักษะให้แก่บุคคลในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆด้านก็ได้

1.1.2) การให้การศึกษาเป็นกลุ่ม ให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่มากนัก มีความสนใจร่วมกัน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันหรือใช้ชีวิตร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา ซึ่งอาจใช้วิธีการให้การศึกษาได้หลายวิธี เช่น การประชุมปฏิบัติการ การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์โดยจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

1.1.3) การให้การศึกษาแก่คนจำนวนมาก ให้การศึกษาแก่ผู้คนในชุมชนที่มีจำนวนมาก เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปพร้อมๆกัน โดยส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านสื่อต่างๆ เช่น หอกระจายข่าวของชุมชน วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การให้การศึกษาแก่ชุมชนจึงต้องเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล กลุ่มเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ

1.2) วิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชนการให้การศึกษาแก่ชุมชนสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1) การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรง เป็นการให้การศึกษาโดยการไปพบปะเยี่ยมเยียนผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือครอบครัว อาจจะเป็นที่บ้านหรือสถานที่ประกอบอาชีพ เช่น สวน ไร่ นา เป็นต้น แล้วจึงหาโอกาสที่เหมาะสมให้การศึกษาตามเนื้อหาสาระที่ต้องการ การพบปะเยี่ยมเยียนโดยตรงแม้จะมีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยาก แต่จะสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ทำให้ผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้เรียนมีความสนิทสนมกัน ได้เห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทำให้สามารถให้การศึกษาได้ง่าย เรียนรู้และบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น

1.2.2) การอภิปรายกลุ่ม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเป็นกลุ่ม โดยการนำผู้ที่มีปัญหามีความต้องการ และความสนใจร่วมกันจำนวนไม่มากนักมาร่วมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ฝึกการเรียนรู้ร่วมกันและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม พัฒนาความเป็นผู้นำ เรียนรู้วิธีการทำงานแบบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของและรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

1.2.3) การสาธิต เป็นการให้การศึกษาด้วยการแสดงหรือทำให้ดูโดยให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้เรียนรู้จากการเฝ้าดูและการทำลองปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นการสาธิตผลงานการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จหรือสาธิตการดำเนินงานพัฒนาชุมชนก็ได้ การสาธิตช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่เรียน สามารถเชื่อมโยงเปรียบเทียบสิ่งที่จะเรียนกับสิ่งอื่นๆได้ ทำให้บรรยากาศของการเรียนไม่ซ้ำซากจำเจ

1.2.4) การจัดนิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งที่จะเรียนรู้ให้ดู เช่น การแสดงตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนภูมิ รูปภาพ หรือโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆอย่างเป็นหมวดหมู่ มีระเบียบแบบแผน กระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมบางประการของผู้เรียน เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

1.2.5) การศึกษาดูงาน เป็นการนำกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาหาความรู้ในสถานที่ต่างๆที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ไปชมเทคโนโลยีต่างๆที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนของตนหรือไปหาคนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาชุมชน การศึกษาและดูงานยังช่วยในการฝึกทักษะของการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มและองค์กรขึ้นในชุมชน สร้างความรัก ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน นอกจากนี้แล้วการศึกษาดูงานยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติความเชื่อ ค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้เหมาะสมได้อีกด้วย

1.2.6) การฝึกอบรม เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนโดยการเพิ่มพูนความรู้ความชำนาญ ความสามารถหรือทักษะของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเจตคติและความรู้สึกของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2.7) การรณรงค์ เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยการแสดงว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่รณรงค์นั้น ทางสื่อและการแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ถ้าเป็นเรื่องที่เห็นด้วยก็ให้การสนับสนุนให้ดำเนินการ ถ้าหากไม่เห็นด้วยก็ไม่ให้การสนับสนุน ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชน การรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม รวมพลังคนในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จนักพัฒนาชุมชนต้องรู้จักเลือกวิธีการให้การศึกษาแก่ชุมชน ให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะให้การศึกษา ซึ่งอาจจะใช้เพียงวิธีการเดียวหรือรวมกันหลายๆ วิธีก็ได้

2) การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) เป็นวิธีการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้คนในชุมชน เช่น บุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม รวมพลังหรือศักยภาพของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการจัดระเบียบชุมชนมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เป็นการศึกษาและสำรวจชุมชน เพื่อรับทราบถึงข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ของชุมชน และนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน เช่น ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิประเทศ ทรัพยากร ประชากรจำแนกตามลักษณะต่างๆ เช่น จำนวนคน ครัวเรือน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ การมีงานทำการเกิด การตาย การย้ายถิ่น การเพิ่มของประชากร ผู้นำและผู้มีอิทธิพล วิวัฒนาการของการพัฒนาชุมชน ลักษณะทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การรวมพลังชุมชน เป็นการใช้แรงจูงใจด้วยการกระตุ้น ยั่วยุให้ให้ประชาชนมองเห็นและตระหนักในปัญหาของชุมชน เกิดความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นการทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชน ในเรื่องปัญหาและความต้องการ ความร้ายแรงเร่งด่วนของแต่ละปัญหาด้วยการประชุม อภิปราย การปรึกษาหารือ แล้วจัดลำดับปัญหาและความต้องการ โดยต้องทำการแก้ไขปัญหาที่ร้ายแรงเร่งด่วนต่อชุมชนก่อนปัญหาอื่นๆ

ขั้นตอนที่ 4 การเตรียมโครงการ เป็นการเตรียมการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเกิดจากความต้องการของประชาชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในโครงการให้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับนับถือและให้ความร่วมมือ ผู้นำที่ดีจึงสามารถสนับสนุนและให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ ในการค้นหาผู้นำนั้น อาจพิจารณาได้จากการศึกษาแนวความคิด ลักษณะนิสัย พฤติกรรมต่างๆ และการยอมรับของประชาชนในชุมชน เมื่อได้บุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำแล้ว อาจจะนำมาให้การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรของประชาชนในชุมชนนั้น เป็นฐานสำคัญในการรองรับการพัฒนา เพราะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กรจะก่อให้เกิดพลังในการพัฒนานำไปสู่ความสำเร็จได้ดีกว่าการทำงานเพียงคนเดียว การจัดตั้งกลุ่มและองค์กร ต้องคำนึงถึงลักษณะพื้นฐานของชุมชน เป้าหมายของสมาชิก ภาวะผู้นำในชุมชน และแสวงหาจุดร่วมของผลประโยชน์ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน แล้วร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 7 การดำเนินการจัดระเบียบชุมชนด้วยกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1. กลยุทธ์โต้แย้ง เป็นการแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจ เช่น การใช้วาจา การเดินขบวน การใช้มาตรการที่เฉียบขาด เพื่อจะให้ได้มาในสิ่งที่ชุมชนต้องการและเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

2. กลยุทธ์เผชิญหน้า เป็นการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้ง ด้วยการให้คู่ขัดแย้ง ทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน เพื่อทำความเข้าใจกันซึ่งจะเป็นการระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจที่มีอยู่ให้หมดไปแต่จะต้องควบคุมการเผชิญหน้าให้ดี เพราะไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะเพิ่มความขัดแย้งให้มากขึ้นไปอีก

3. กลยุทธ์การแข่งขัน การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความมุมานะในการทำงาน แต่กลวิธีการแข่งขันนี้จะต้องเป็นการแข่งขันในการทำความดีตามแนวความคิดและวิธีการที่กลุ่มยึดถือ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

4. กลยุทธ์ประกวด เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาที่กำหนดขึ้น เพราะการประกวดเป็นแรงจูงใจให้บุคคลและกลุ่มเข้าร่วมในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี เช่น การประกวดหน้าบ้านน่ามอง การประกวดครอบครัวพัฒนา การประกวดชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

5. กลยุทธ์ต่อรอง เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับหรือระเบียบที่วางไว้ เช่น การต่อรองให้ลดการประชุมลงจากสัปดาห์ละครั้งเป็นเดือนละครั้ง เป็นต้น

6. กลยุทธ์ต่อรองแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการที่ทั้งสองฝ่ายหรือทุกๆ ฝ่ายจะต้องต่อรองแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนส่วนรวม ดังนั้นการต่อรองแลกเปลี่ยนจะทำให้บางฝ่ายได้รับผลประโยชน์ แต่บางฝ่ายต้องเสียผลประโยชน์ของตนไปบ้าง เช่น ยอมให้ลดการประชุมแต่สมาชิกต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง

7. กลยุทธ์ประนีประนอม ใช้วิธีที่นุ่มนวลแบบสมานฉันท์แก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่างๆในชุมชนโดยสันติวิธี เป็นต้น

8. กลยุทธ์รณรงค์ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนกระทำหรือแสดงออกอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนอย่างทันทีทันใด เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์ลด ละ เลิก บุหรี่และแอลกอฮอล์ การรณรงค์เพื่อต่อต้านเมาแล้วขับ เป็นต้น

9. กลยุทธ์ช่วยเหลือร่วมมือ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มต่างๆ ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออย่างถาวร เพื่อการพัฒนาชุมชนตามขีดความสามารถของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม

10. กลยุทธ์ร่วมมือร่วมใจ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายมีความเข้าใจกัน มีความเห็นร่วมกัน สามารถร่วมรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความยินดี

ขั้นตอนที่ 8 การติดตามและประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผลกิจกรรมการจัดระเบียบชุมชนว่ามีข้อบกพร่องและประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ทั้งในระหว่างการเตรียมการ การดำเนินการและหลังการจัดระเบียบชุมชนแล้ว โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด ซึ่งมีหลายวิธีการ เช่น การสังเกต การแจงนับจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การติดตามผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

3) กระบวนการพัฒนาชุมชน(Community as a Process) การพัฒนาชุมมีลักษณะสำคัญประการหนึ่ง คือ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง ทุกขั้นตอนจะต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1) การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่างๆในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง การปกครองและสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้านแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีจนถึงขั้นความสนิทสนม รักใคร่ ศรัทธาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

3.2) การให้การศึกษาแก่ชุมชน การสนทนาวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับประชาชน เป็นการนำข้อมูลต่างๆที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและสภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรงและความเสียหายต่อชุมชน กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือการจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

3.3) การวางแผน/โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดโครงการ เป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนักและยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุแนวทางแก้ไขและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญ ในขั้นตอนนี้ คือการให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

3.4) การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ

3.4.1) เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

3.4.2) เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3.5) การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยวิธีการ ดังนี้

3.5.1) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

3.5.2) นักพัฒนาและผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดยการทำบันทึกรายงานซึ่งอาจจะมีแบบฟอร์มต่างๆที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักการและวิธีการการพัฒนาชุมชนจะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยการวางแผนในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีโครงการหลายๆโครงการในการรองรับเพื่อให้สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในทุกระยะ กล่าวคือ ระยะก่อนดำเนินงาน ระยะระหว่างดำเนินงานและระยะหลังดำเนินงานกระบวนการพัฒนาชุมชนดังกล่าวข้างต้นมีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับไม่ควรข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง

2.3.4 องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 106) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

1) คนในชุมชน คนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาของคน โดยความร่วมมือกันของคนและเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนการพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรง ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มและองค์กรต่างๆ

2) ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ได้แก่คุณภาพของคน การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทางสังคม กลุ่มองค์กรต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ผลิตภัณฑ์ รายได้แหล่งทุนของชุมชน ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำลำคลอง น้ำตก หาดทราย เป็นต้น ทุนเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

3) วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นต้นวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพเหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

4) ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาอบรมการจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการการประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

5) กระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดำเนินงาน คือ การศึกษาชุมชนการวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผล และการทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ

6) การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

7) การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มองค์กร การเงินเวลา พัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

8) นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน จูงใจ ประสานงาน ระดมพลังหรือศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

9) การประสานงาน เพื่อเชื่อมประสานบุคคล กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

10) ผลของการพัฒนา เป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชนซึ่งทำให้คนที่ร่วมการพัฒนามีขวัญและกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อ

2.3.5 การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้นแต่ยังมีการพัฒนาอีกหลายลักษณะที่ถูกนำมาใช้ในชุมชน และมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไปจากการพัฒนาชุมชน แต่เนื่องจากการพัฒนาเหล่านั้นมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับการพัฒนาชุมชน ในที่นี้กล่าวถึงการพัฒนาที่สำคัญคือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจ (สนธยา พลศรี, 2547)

1) การพัฒนาสังคม เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งระดับจุลภาคและระดับมหาภาค กล่าวคือ จุลภาค หมายถึงระดับบุคคล ระดับมหาภาค หมายถึง สังคมและความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก ทั้งในระดับประเทศและนานาประเทศ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาสังคมเป็นการพัฒนาที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนเหมือนกันแต่มีความแตกต่างกันบางประการ คือ

1.1) การพัฒนาสังคมมีขอบเขตกว้างขวางกว่าการพัฒนาชุมชน เพราะสังคมมีขนาดใหญ่กว่าชุมชน การพัฒนาสังคมมักเป็นการพัฒนาในระดับประเทศหรือระหว่างประเทศ

1.2) การพัฒนาสังคมมีเป้าหมายที่การพัฒนาเทคโนโลยีทั้งเทคโนโลยีทางสังคมและเทคโนโลยีทางวัตถุ แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาที่ตัวคนมากที่สุด

1.3) การพัฒนาสังคมมุ่งระดมคนและทรัพยากรต่างๆ ทั้งจากภายในสังคมและภายนอกสังคมมาใช้ในการพัฒนา ส่วนการพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ

1.4) การพัฒนาสังคมเน้นการให้บริการในด้านต่างๆ แก่คน แต่การพัฒนาชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของคนในการพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง โดยการช่วยเหลือตนเองหรือการพึ่งตนเองของชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาสังคมจึงไม่ใช่การพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งในสังคม เพราะนำไปใช้พัฒนาคนในชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั่นเอง

2) การพัฒนาชนบทการพัฒนาชนบทเป็นกระบวนการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชนบท ซึ่งเป็นทั้งขบวนการทางสังคมและความรับผิดชอบของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นและรัฐบาลให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและบริการต่างๆ ที่จำเป็นตามความเหมาะสมของสภาพแต่ละท้องถิ่น ซึ่งต้องใช้เวลายาวนาน เสียค่าใช้จ่ายสูง จึงมักได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรหรือรัฐบาลต่างประเทศด้วย โดยการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาชนบทจัดว่าเป็นการพัฒนาที่ถูกนำมาใช้ในชุมชนเช่นเดียวกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันบางประการดังนี้

2.1) การพัฒนาชนบทเป็นวิธีการพัฒนาที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนชนบทเท่านั้น ส่วนการพัฒนาชุมชนนำมาใช้ทั้งในชุมชนชนบท ชุมชนเมือง หรือชุมชนที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น อาทิ ชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.2) เป้าหมายของการพัฒนาชนบท มุ่งเน้นชาวบ้านที่ยากจน ส่วนการพัฒนาชุมชนเป้าหมายคือ การพัฒนาคนทุกคน ทุกกลุ่มและทุกประเภทในชุมชน

2.3) การพัฒนาชนบทมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาคนมากกว่าด้านอื่นๆ

2.4) การพัฒนาชนบทมีขอบเขตของประชากรและพื้นที่มากกว่าการพัฒนาชุมชน มีแผนและโครงการขนาดใหญ่กว่าการพัฒนาชุมชน กล่าวคือเป็นการพัฒนาทุกส่วนของชุมชนชนบทในเวลาเดียวกัน แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาคน กลุ่มเป้าหมายไม่มากนักแล้วค่อยๆ ขยายผลออกไปทั่วทั้งชุมชน

2.5) การพัฒนาชนบทต้องใช้เวลานาน งบประมาณสูง ต้องพึ่งพารัฐบาล องค์กรและรัฐบาลต่างประเทศ ส่วนการพัฒนาชุมชนใช้เวลาน้อยกว่า งบประมาณไม่มากนัก มุ่งให้ประชาชนพึ่งตนเองมากกว่าพึ่งพารัฐบาลหรือองค์กรภายนอก

3) การพัฒนาเมืองการพัฒนาเมือง เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งนำมาใช้ในชุมชนหรือสังคมเมือง ซึ่งมีปัญหาและความต้องการของผู้คนที่แตกต่างกันไปจากชุมชนหรือสังคมชนบท การพัฒนาเมืองมีความแตกต่างกับการพัฒนาชุมชนบางประการ คือ

3.1) การพัฒนาเมืองเป็นการพัฒนาบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการพัฒนาวัตถุมากกว่าการพัฒนาคน เช่น ระบบระบายน้ำ การกำจัดขยะมูลฝอย การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างสิ่งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ให้เพียงพอกับผู้คนที่มีจำนวนมาก ส่วนการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนและกลุ่มคนมากกว่าการพัฒนาสิ่งเหล่านี้

3.2) การพัฒนาเมืองเป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนเมือง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากชุมชนชนบท วิธีการพัฒนาเมืองจึงใช้ได้ดีกับชุมชนเมืองเท่านั้น ส่วนการพัฒนาชุมชนสามารถนำมาใช้ได้กับทุกชุมชนและทุกสังคม

3.3) การพัฒนาเมืองมีวิธีการและขั้นตอนในการพัฒนามากมายหลายขั้นตอน จึงต้องนำวิธีการพัฒนาหลายๆ ด้านเข้ามาร่วมกันพัฒนา ส่วนการพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเมืองเพื่อการพัฒนาบุคคล กลุ่ม องค์กรในเมืองให้มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาด้านอื่นๆต่อไป

3.4) การพัฒนาเมืองเน้นบริการของรัฐบาลมากกว่าการพึ่งตนเองของคนในชุมชน โดยเฉพาะเมืองในประเทศด้อยพัฒนา ชาวเมืองถือว่ารัฐและองค์กรของรัฐมีหน้าที่ในการพัฒนาและบริการประชาชน ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนาชุมชนที่การพัฒนาเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

4) การพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่นำไปใช้ในชุมชนเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าโดยวิธีการทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความแตกต่างกับการพัฒนาชุมชนดังนี้

4.1) การพัฒนาเศรษฐกิจมุ่งเน้นกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและกลุ่มคน

4.2) การพัฒนาเศรษฐกิจต้องใช้เทคโนโลยีทางการผลิตสมัยใหม่ที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพสูง ราคาแพง มีความยุ่งยากในการใช้และการบำรุงรักษา แต่การพัฒนาชุมชนใช้

ความรู้ ความสามารถหรือศักยภาพของคนในชุมชนเป็นสำคัญ เทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน คือ มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับงานผลิตใช้และบำรุงรักษาได้โดยคนในชุมชนเอง

4.3) การพัฒนาเศรษฐกิจเริ่มดำเนินการพัฒนาทางวัตถุก่อน แล้วใช้วัตถุไปพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การพัฒนาชุมชนดำเนินการพัฒนาคนให้มีคุณภาพก่อน เพื่อให้สามารถไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีต่อไป

4.4) การพัฒนาเศรษฐกิจมีขอบข่ายการพัฒนากว้างกว่าการพัฒนาชนบท กล่าวคือ ครอบคลุมชุมชนขนาดใหญ่ระดับสังคมและประเทศ แต่การพัฒนาชุมชนมีขอบข่ายอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเท่านั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจ ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน แต่การพัฒนาดังกล่าวไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะการพัฒนาแต่ละประเภทมีลักษณะ ขอบเขตและวิธีการพัฒนาเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามการพัฒนาเหล่านี้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มคนและพื้นที่เป้าหมายเดียวกันได้ เพราะต่างก็สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน แต่ต้องมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีจึงจะประสบความสำเร็จ

2.4 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

โครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1–5 แบ่งโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 20 คน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ปัจจุบันแบ่งงานออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลแอ่ง : ออนไลน์)

1. สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. กองคลัง
3. กองช่าง
4. กองสวัสดิการสังคม
5. กองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม
6. กองส่งเสริมการเกษตร
7. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1–5 กำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลในด้านต่างๆ โดยมีหน้าที่ต้องกระทำและสามารถจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยการจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

3) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณ

5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

10) ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม

11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

12) การท่องเที่ยว

13) การผังเมือง

สำหรับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอด

4) การสาธารณูปโภค และการก่อสร้างอื่น

5) การสาธารณูปการ

6) การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ

7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน

8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

9) การจัดการศึกษา

10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

14) การส่งเสริมกีฬา

15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล

20) การจัดให้มีและควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน

21) การควบคุมสัตว์เลี้ยง

22) การจัดให้มีและควบคุมการเลี้ยงสัตว์

23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอนามัยโรงมหรสพและสาธารณสถานอื่นๆ

24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

25) การผังเมือง

26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร

27) การดูแลรักษาที่ทางสาธารณะ

28) การควบคุมอาคาร

29) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31) กิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด

2.5 แผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่น (2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (ออนไลน์) และนำสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อประกอบเอกสาร ดังต่อไปนี้

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กร เพื่อช่วยในการกำหนดจุดแข็ง(Strength) จุดอ่อน(Weakness)โอกาส(Opportunity) และอุปสรรคหรือภัยคุกคาม (Threat) เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดกลยุทธ์การทำงานนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา จากการวิเคราะห์ SWOT ได้มียุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ด้านเป็นกรอบชี้นำในการกำหนดวิธีการหรือขั้นตอนที่ท้องถิ่นเลือกจะปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ มียุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านส่งเสริมเกษตรปลอดสารพิษ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการสร้างชุมชนให้เข็มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

1) เป้าประสงค์ คือ

(1) การคมนาคมขนส่ง มีความพร้อมสามารถรองรับการคมนาคมขนส่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

(2) ระบบสาธารณูปโภคทั้งไฟฟ้า ประปา ระบบการสื่อสารมีความทั่วถึงเพียงพอ

(3) แหล่งน้ำในพื้นที่สามารถนำมาใช้ทำการเกษตรได้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ

(4) ประชาชนมีความรู้ด้านอาชีพการเกษตร นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

(5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการชุมชน ให้มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

(6) เด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับการสงเคราะห์

(7) กลุ่ม/ชมรมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและหน่วยงานราชการอื่น ดำเนินงานด้านสังคมได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดระเบียบสังคม

(8) ประชาชนมีการออกกำลังกายและบริโภคอาหารที่ถูกสุขอนามัย

(9) ส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษา พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

(10) ส่งเสริมศาสนา จัดงานบุญตามประเพณีสืบสานวัฒนธรรม

(11) ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกวัยมีการออกกำลังกาย เล่นกีฬาเหมาะสมกับสภาพวัย

(12) บุคลากรมีศักยภาพการทางานตามหลักธรรมาภิบาลในการให้บริการประชาชน

(13) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองและพัฒนาท้องถิ่น

(14) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์

(15) ชุมชนสะอาดปราศจากขยะและมลพิษ

2) ตัวชี้วัด ได้แก่

(1) ถนนที่ได้มาตรฐาน ประชาชนสัญจรสะดวกขึ้น

(2) ถนนทุกสาย ท่อลอดเหลี่ยม ท่อระบายน้ำใช้งานได้

(3) ทำนบดินและเขื่อนกั้นตลิ่งพังประตูน้ำฝาย ที่ได้มาตรฐาน

(4) อาคารสิ่งปลูกสร้างที่สาธารณะประโยชน์

(5) ประชาชนมีไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน

(6) ระบบไฟฟ้าส่องสว่างมีครบทุกพื้นที่ประชาชนได้รับความสะดวก

(7) ระบบประปาสามารถผลิตน้ำประปาที่ได้มาตรฐานสะอาด ปลอดภัย และเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

(8) ระบบการสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว ประชาชนได้รับข่าวสารมากขึ้น

(9) ประชาชนมีน้ำในปริมาณที่เพียงพอสำหรับทำการเกษตร

(10) ประชาชนมีความรู้ตามหลักวิชาการ ในการประกอบอาชีพตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(11) ความสุขของชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(12) คนชรา คนพิการ ผู้ป่วยเอดส์ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพตามระเบียบกำหนด มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

(13) ส่งเสริมการจัดระเบียบสังคม ปัญหายาเสพติดได้รับการแก้ไขแบบบูรณาการ

(14) จำนวนประชาชนที่ออกกำลังกายมีสุขภาพที่แข็งแรง ได้รับการบริการด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬานันทนาการ

(15) นักเรียนระดับประถมศึกษา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนอาหารเสริมนมและอาหารกลางวันครบทุกคน

(16) เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาความพร้อมในทุกด้านอย่างมีคุณภาพ

(17) โรงเรียนประถมศึกษา/มัธยมศึกษาได้รับการสนับสนุนการด้านศึกษา กีฬาและวิชาการ

(18) บุคลากรทางการศึกษาได้รับการอบรมพัฒนาความรู้ครบทุกคน

(19) จำนวนโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และกิจกรรมส่งเสริมทางศาสนา

(20) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านกีฬาและการท่องเที่ยว

(21) ผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ พนักงานจ้างเข้ารับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้

(22) ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นตนเอง

(23) วัสดุ ครุภัณฑ์ในหน่วยงานมีพร้อมใช้และเพียงพอต่อการทางานและให้บริการ

(24) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(25) ประชาชนเกิดจิตสำนึกร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(26) พื้นที่หมู่บ้านสะอาดปราศจากขยะมูลฝอย

(27) แหล่งน้ำ ป่าไม้ และชลประทานขนาดเล็ก มีความอุดมสมบูรณ์

(28) จำนวนพื้นที่แหล่งน้ำและป่าไม้เพิ่มขึ้น

3) ค่าเป้าหมาย คือ

(1) เพื่อก่อสร้างและซ่อมบำรุงโครงสร้างพื้นฐาน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ให้มีความสะดวกและมาตรฐาน เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านความสงบเรียบร้อย และความสงบสุขของประชาชนและด้านเศรษฐกิจ

(2) เพื่อสนับสนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทางเศรษฐกิจระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะผลิตผลทางการเกษตรอินทรีย์และการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรให้มีความสามารถและทักษะในการพัฒนาฝีมือในการผลิตเพิ่มมูลค่าของสินค้าและสามารถขยายการตลาดไปสู่ตลาดกลาง ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และการแปรรูปสินค้าเกษตร และสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจน

(3) เพื่อเสริมสร้างทักษะของคนภายในชุมชนทั้งทางด้านจิตใจ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสวัสดิการและสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านกีฬา ให้มีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้

(4) เพื่อสนับสนุนประชาชนทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการศึกษา การอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

(5) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมอันพึงปรารถนาร่วมกันไม่ให้มีปัญหาภายในชุมชนซึ่งเป็นไปตามแนวทางยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4) กลยุทธ์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 1 ก่อสร้างปรับปรุงบำรุงรักษาถนน สะพานและท่อระบายน้ำ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาอาคารและที่สาธารณประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านส่งเสริมเกษตรปลอดสารพิษ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถกักเก็บน้ำได้มากสำหรับการเกษตร

กลยุทธ์ที่ 2 ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรให้ครอบคลุม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ให้หมู่บ้านและชุมชนผลิตสินค้าด้านการเกษตรอย่างมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนรวมทั้งการสร้างเครือข่ายองค์กรด้วยการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจของชุมชน กลุ่มอาชีพ ในแต่ละระดับให้มีความเข้มแข็ง

กลยุทธ์ที่ 3 จัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ให้สามารถพึ่งตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมงานด้านสาธารณสุขมูลฐานและการดูแลรักษาสุขภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างความปลอดภัยในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านและชุมชนแห่งการเรียนรู้รอบด้าน ทั้งด้านการพัฒนาอาชีพกฎหมาย สังคมและการเมือง การบริหารจัดการที่ดี

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และส่งเสริมสนับสนุนศาสนาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้านและชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 1 ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติและป่าไม้ให้ยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 3 บริหารจัดการขยะให้ครบวงจรและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 4 ปลูกหญ้าแฝกตามแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อป้องกันการพังทลายของดินพังทลายของดิน

5) จุดยืนทางยุทธศาสตร์

(1) การพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่มีความเข้มแข็ง โดยได้รับบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและเศรษฐกิจ

(2) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนและความเข้มแข็งของชุมชนในการพึ่งตนเอง

(3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่ดีและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

(4) การพัฒนาระบบการศึกษาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

(5) การกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและมลภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีอย่างยั่งยืน

2.5.2 การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

1) การวิเคราะห์กรอบการจัดทำยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น4ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งได้ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis/Demand (Demand Analysis)/Global Demand และ Trend ปัจจัยและสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา อย่างน้อยต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) จุดแข็ง (S : Strength)

ประชาชน ผู้นำชุมชน มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ชุมชนเข้มแข็งได้รับการบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานครบถ้วน

มีเส้นทางสัญจรเป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 23 มหาสารคาม ร้อยเอ็ด 39

มีรถโดยสารประจำทางสายจังหวัดร้อยเอ็ด–มหาสารคาม–ขอนแก่น ผ่านเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ประชาชนยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

มีสวนสาธารณะ (เกาะลอยกุดโด) 1 แห่ง

มีแหล่งเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตรกรรม 5 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง ลำห้วยแกดำ ลำห้วยแอ่ง หนองเบ็ญใหญ่ หนองน้ำสาธารณะ ม.1

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อยและมัน เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

มีโรงเรียนสังกัด สพฐ.3 โรงเรียน สอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับประถมศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแอ่ง 1 แห่ง และสถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งกับส่วนราชการในพื้นที่

มีความสงบไม่ค่อยจะมีปัญหา ด้านความปลอดภัยและด้านมลพิษ

ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

มีระบบประปาเพิ่มขึ้นทำให้มีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง มีศักยภาพเพียงพอที่รองรับการบริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

ชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง มีหอกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร

มีการให้บริการด้านการสื่อสารของบริษัททีโอที แคทเทเลคอม และมีสัญญาณโทรศัพท์ไร้สายของ ของเอกชนหลายบริษัท

มีกองทุนในหมู่บ้าน เช่น กองทุนสวัสดิการสังคมชุมชนตำบลห้วยแอ่ง ฯลฯ

มีกลุ่มอาชีพแม่บ้าน

(2) จุดอ่อน (W : Weakness)

คนในวัยทำงาน คนหนุ่มสาวอพยพไปหางานทำในเมืองและต่างประเทศ

ราษฎรยากจน ส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวทำให้ขาดรายได้

ประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการด้านเศรษฐกิจของชุมชนในรูปของกลุ่มอาชีพอย่างเข้มแข็ง

ขาดแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอเนื่องจากต้อง สูบน้ำจากแม่น้ำชี ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่าย

ขาดสถานศึกษาระดับฝึกอาชีพ ขาดแหล่งงานรองรับแรงงานว่างงานนอกฤดูกาล

ไม่มีสถานประกอบกิจการขนาดใหญ่ ไม่มีโรงงานในพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านประกอบกับเครื่องมือไม่เพียงพอ เนื่องจากงบประมาณจำกัด

ไม่มีตลาดสดที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ที่ดินมีราคาสูงถ้าจะพัฒนาในด้านการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก

(3) โอกาส (O : Opportunity)

จังหวัดมหาสารคาม สามารถสนับสนุนงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งที่มีแผนงาน/โครงการตามแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

มีเส้นทางคมนาคมสะดวก สามารถรองรับการขยายตัวของการลงทุนทางเศรษฐกิจ

ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างดี การปฏิรูป ระบบราชการ ทำให้พนักงานเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

รัฐบาลมีนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ได้รับงบประมาณจากส่วนกลางเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอในการบริหารจัดการท้องถิ่น

(4) ข้อจำกัด (T : Threat)

มีปัญหาแนวเขตการปกครองระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตูม

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง มีงบประมาณจำกัดเมื่อเทียบกับภารกิจหน้าที่ต่างๆ ตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามกฎหมายอื่น ตามภารกิจถ่ายโอนฯ ตามนโยบายท้องถิ่น นโยบายจังหวัดและนโยบายรัฐบาล

งบประมาณที่ได้รับจากส่วนกลาง ไม่เพียงพอในการบริหารงาน

กฎหมายและระเบียบต่างๆ ในการปฏิบัติงานทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารงาน

การถ่ายโอนภารกิจต่างๆ ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติงาน เกิดความล่าช้าไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การพัฒนาบางด้านต้องเป็นไปตามกฎหมาย จึงไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ต้องอาศัยความเสียสละของชุมชนเท่านั้น ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากมากปัจจัยและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาวการณ์และศักยภาพ เพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนพัฒนา

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1) มีเส้นทางคมนาคม ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ที่เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ร้อยละ 70 เป้าหมายคือต้องการให้ได้มากกว่านี้หรือร้อยละ 100 โดยผู้บริหารมีนโยบาย ที่จะดำเนินการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กทุกสาย ปัญหา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากพื้นที่ยังไม่เป็นที่สาธารณะ จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อต้องเป็นที่สาธารณะ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอกับการพัฒนา การแก้ปัญหาคือ ประสานความร่วมมือกันในหลายๆฝ่าย เพื่อที่จะทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ และวิธีการที่จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็ได้ประสานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอรับงบประมาณในส่วนนี้ไว้แล้ว และได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงเหตุผลเพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน

2) การขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ปัญหาคือไฟฟ้าส่องสว่างทางหรือที่สาธารณะยังไม่สามารถดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่ที่มีความต้องการให้ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างนั้นยังไม่เป็นที่สาธารณะ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งจึงไม่สามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกับถนน การแก้ปัญหาคือ ประสานความร่วมมือกันในหลายๆ ฝ่าย เพื่อที่จะทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ และวิธีการที่จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็ได้ตั้งงบประมาณในส่วนนี้ไว้แล้ว และได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงเหตุผลเพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน

3) การประปา พื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ใช้น้ำจากประปาหมู่บ้าน จากการขุดเจาะบ่อบาดาลติดตั้งหอถังสูง ในพื้นที่ ม.4 บ้านท่างาม เป็นพื้นที่น้ำใต้ดินมีรสเค็ม ไม่สามารถอุปโภคบริโภคได้ ขาดแคลนน้ำกิน น้ำใช้ ปัญหาคือ หาแหล่งน้ำดิบในการผลิตประปาต้องขอใช้จากพื้นที่อื่นทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก การแก้ปัญหาคือ การลงพื้นที่ดำเนินการแก้ไขตามจุดที่เกิดปัญหาในทันที การพิจารณาโครงการต่างๆ ที่ไม่สามารถดำเนินการได้นั้น เช่น โครงการก่อสร้างประปาหอถังสูง ฯลฯ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ก็ได้นำบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี เพื่อที่จะพิจารณาดำเนินการในปีต่อไป เมื่อมีงบประมาณและความจำเป็นก็สามารถดำเนินโครงการได้ต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนต่อไป

ด้านที่อยู่อาศัยและการอุปโภคบริโภค จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรในพื้นที่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ปัญหาคือ มีบางครัวเรือน ที่ยังต้องการความช่วยเหลือในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การแก้ปัญหาคือองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้มีโครงการซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้ แต่งบประมาณมีจำกัดถ้ามีงบประมาณที่มากกว่านี้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็จะดำเนินการให้ได้ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน บ้านเรือนส่วนมากมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีเพียงบางครัวเรือนที่ยังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ ในชุมชนมีการเกิดมลพิษเพียงเล็กน้อย เพราะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม ทุกครัวเรือนมีน้ำสำหรับบริโภค โดยบางครัวเรือนซื้อน้ำที่บรรจุในถังหรือขวด แต่หลายครัวเรือนบริโภคน้ำที่ได้จากน้ำฝน ทำให้เกิดปัญหา

น้ำดื่มที่ยังไม่สะอาดเท่าที่ควร การแก้ปัญหาเบื้องต้นคือประชาสัมพันธ์ให้มีการปิดฝาภาชนะให้มิดชิด และมีที่กรองน้ำฝนหรือการต้มน้ำให้เดือดก่อนเก็บไว้ดื่ม

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตร ร้อยละ 70 เช่น ข้าว ข้าวโพ อ้อย มันสำปะหลัง ตามลำดับ รายได้ส่วนมากมาจากการทำการเกษตร และมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ไม่มาก คนอายุ 15–60 ปี มีอาชีพและรายได้ ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 80 มีอาชีพและมีรายได้ประชากรบางส่วนมีรายได้จากการรับจ้างทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งส่วนมากมีอาชีพค้าขาย เพาะปลูกพืชผักต่างๆ เช่น ผักบุ้ง โหระพา แมงลัก ทำให้มีรายได้มากจากการค้าขาย ซึ่งภาวะเศรษฐกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง จึงไม่เท่ากัน แต่ปัญหาก็คือ รายได้เฉลี่ยต่ำกว่าคนละ 30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 75 ไม่มีการเก็บออม สาเหตุเป็นเพราะว่าราคาผลผลิตทางการเกษตรต่ำ ค่าครองชีพสูง มีเงินแต่ซื้อของได้น้อยลง ประชากรมีพื้นที่ในการทางเกษตรบางส่วนในที่ที่มีน้ำท่วมเป็นประจำ บางพื้นที่ภาวะฝนทิ้งช่วง มีพื้นที่ในการทำการเกษตรน้อย การขยายตัวของประชากรเพิ่มขึ้นมาก เริ่มเกิดเป็นชุมชนแออัดและส่งผลกระทบกับสภาวะแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะในชุมชน การแก้ปัญหาคือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็ได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะแบบบูรณาการสามระบบ และจัดหาเตาเผาขยะแบบไร้ควัน ผลที่ได้ปัญหาขยะลดลง ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้แก้ไขปัญหาโดยจัดโครงการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อุดหนุนกลุ่มอาชีพในชุมชน แต่การพัฒนาด้านนี้ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มอาชีพต่างๆ ยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการและความรู้ด้านการตลาด

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลสังคม

ด้านแรงงาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรที่มีอายุ 15–60 ปี อยู่ในกำลังแรงงานร้อยละ 95 แต่ค่าแรงในพื้นที่ต่ำ โดยเฉพาะแรงงานด้านการเกษตร ประชากรอายุระหว่าง 25–50 ปีบางส่วน ไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่พบคือ ประชากรต้องไปทำงานนอกพื้นที่ในเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้านใหญ่ๆ เพราะในพื้นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเยอะ เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัย ปัญหานี้ยังไม่สามารถแก้ไขได้

ด้านสุขภาพและสาธารณสุข จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่าประชาชนกรส่วนมาก มีสุขภาพที่ดี มีการคัดกรองสุขภาพให้กับประชาชนกลุ่มเสี่ยง โรคที่มักเกิดแก่ประชากรในชุมชน เช่นกัน ได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน โรคเอดส์ โรคไข้เลือดออก มือ-ปาก-เท้าในเด็ก และโรคอื่นๆ อีกมาก มีสถิติเข้ารับการรักษาพยาบาล ปัญหาคือประชาชนบางรายไม่ยอมไปคัดกรองหรือตรวจสุขภาพประจำปี การแก้ไขปัญหา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งและหน่วยงานสาธารณสุขโรงพยาบาล ได้จัดกิจกรรมร่วมมือกันรณรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่ง ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีสำหรับเด็กแรกเกิด - 6 ปี ผู้ปกครองสามารถเลี้ยงดูตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน บางครัวเรือนไม่ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วย

ที่ไม่เหมาะสม การออกกำลังกายยังไม่สม่ำเสมอ และประชากรส่วนมากไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ ปัญหาเหล่านี้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งพยายามอย่างยิ่งที่จะแก้ไข โดยร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแอ่ง จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

ด้านการศึกษา จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ประชากรอายุ 15–60 ปีเต็ม ร้อยละ 99 อ่านเขียนภาษไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ เด็กอายุ 6–14 ปี ร้อยละ 100 ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า และที่ไม่ได้เรียนต่อมีงานทำ ร้อยละ 99 ด้านการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ปัญหาคือ ยังไม่สามารถที่จะแข่งขันกับเมืองใหญ่ๆได้ การแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนอาหารเสริมนม อาหารกลางวัน ในหับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ และร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ กับทางโรงเรียน

ด้านค่านิยมของคนในพื้นที่ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ประชากรมีกิจกรรมทางศาสนา(พุทธ) และประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งให้ความร่วมมือกันทำกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ผู้สูงอายุ ผู้พิการได้รับการดูแล ปัญหาคือ ประชากรในครัวเรือนมีการดื่มสุรา สูบบุหรี่ รวมทั้งที่เป็นครั้งคราว บางครัวเรือนขาดความอบอุ่น การแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยแอ่ง คือ จัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน พยายามที่จะให้ทุกส่วนทุกฝ่ายทุกคนมีส่วนร่วมและรณรงค์ให้เห็นถึงโทษของยาเสพติด การดื่มสุรา ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของครอบครัว เช่น การแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด การรณรงค์ลดความรุนแรงในครอบครัว กิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีลห้า เป็นต้น

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ส่วนมากครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติภัยอย่างถูกวิธีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วิธีการแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด คือ การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างในที่สาธารณะ ติดตั้งกระจกโค้งนูนตามทางร่วมทางแยก รวมทั้งได้ตั้งจุดตรวจ จุดบริการ ในช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดหลายวันเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน แต่ปัญหาที่พบเป็นประจำคือการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะในสถานที่จัดงานดนตรี งานมหรสพ เป็นปัญหาที่ชุมชนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การแก้ไขปัญหาคือการแจ้งเตือนให้ผู้ปกครองดูแลบุตรหลานของตน ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลกระทบ ผลเสียหายและโทษ ที่ได้รับจากการเกิดเหตุทะเลาะวิวาท การขอความร่วมมือไปยังผู้นำ การขอกำลังจาก ตำรวจ ผู้นำ อปพร. เพื่อระงับเหตุไม่ให้เกิดความรุ่นแรง แต่จะไม่ให้เกิดขึ้นเลยยังเป็นปัญหาที่ปัจจุบันไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งที่มีการร่วมมือกันหลายฝ่ายเป็นเรื่องที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งจะต้องหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนต่อไปตามอำนาจหน้าที่ ที่สามารถดำเนินการได้

ด้านยาเสพติด ปัญหายาเสพติดในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง พบว่า มีผู้ที่ติดยาเสพติด แต่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นถือว่าน้อย และยังไม่พบผู้ค้า เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าได้รับความร่วมมือกับทางผู้นำประชาชน หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ที่ช่วยสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งสามารถทำได้เฉพาะตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น เช่น การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การแจ้งเบาะแส การฝึกอบรมให้

ความรู้ ถ้านอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ก็เป็นเรื่องของอำเภอหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด

(4) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ส่วนมากเป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูก ที่อยู่อาศัย ร้านค้า สถานประกอบการ ตามลำดับ และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก็ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ อากาศที่ไม่มีมลพิษ ปัญหาคือ เนื่องจากว่าพื้นที่บางส่วนเป็นดินเค็ม น้ำใต้ดินก็เค็ม หรือไม่ก็เป็นน้ำกร่อย ไม่สามารถที่จะนำน้ำจากใต้ดินมาใช้ในการอุปโภค-บริโภคได้ได้ ต้องอาศัยน้ำดิบจากแหล่งอื่น และน้ำฝน น้ำในการเกษตรก็ต้องรอฤดูฝน มีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหา คือยังไม่สามารถหาแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรได้เพิ่มขึ้น เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นของประชาชน เอกชน ปัญหาด้านขยะเมื่อชุมชนแออัดขยะก็มากขึ้น การแก้ไขปัญหา องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งได้จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เช่น โครงการจัดหาเตาเผาขยะให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่โครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ ในพื้นที่ของตนเองและที่สาธารณะรวมทั้งปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้ร่มรื่นสวยงาม ให้เป็นเมืองน่าอยู่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ฯลฯ

(5) ด้านการเมือง การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้จัดบริการสาธารณะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งก็ได้พยายามแก้ไข โดยการเชิญประชุมประชาคมท้องถิ่นทุกหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง จากผลการประชุมทุกครั้งที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งจัดขึ้น มีประชาชนสนใจเข้าร่วมประชุมรวมทั้งแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งดำเนินงานตามความต้องการของประชาชน และประชาชนได้รับประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งได้จัดโครงการอบรมศึกษา ดูงานของคณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อสม. และกรรมการชุมชน โครงการอื่นๆ สำหรับประชาชนอีกหลายโครงการ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ให้เจริญเท่าเทียมกับองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งอื่นๆ และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งมีโครงการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ โครงการบางโครงการต้องระงับไว้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ มีอัตรากำลังพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลจำกัด ไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านบริการ

ดังนั้นแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งจึงได้มีการร่างเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ สภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่มีความสำคัญและเร่งด่วนของปัญหาเพื่อพัฒนาสภาพชีวิต การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร คือ “ท้องถิ่นพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง เกษตรปลอดสารพิษ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สังคมแห่งการเรียนรู้ อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน”

2.6 สภาพพื้นที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้หมายถึง สภาพพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (องค์การบริการส่วนตำบลห้วยแอ่ง, 2564)

1) ด้านกายภาพ

1.1) ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองมหาสารคาม ระยะห่างจากอำเภอเมืองมหาสารคาม 18 กิโลเมตรอาณาเขต องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง มีพื้นที่ทั้งหมด 11,120 ไร่ หรือประมาณ 17.79 ตารางกิโลเมตร โดยติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลท่าตูม อำเภอเมืองมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลสีแก้วและตำบลโพธิ์สัย อำเภอศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลหนองกุง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม

1.2) ลักษณะภูมิประเทศ

(1) พื้นที่ราบสูงตอนบน ได้แก่ บริเวณหมู่ที่ 4 5 6 7 และ 9 มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลูกคลื่น เป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกพืชไร่ เลี้ยงสัตว์ ทำนา โดยอาศัยน้ำตามธรรมชาติ ลำห้วยแอ่งและลำห้วยแกดำ

(2) ที่ราบตอนล่าง ได้แก่บริเวณที่ตั้งหมู่ที่ 1 2 3 8 และ 10 ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเรียบสม่ำเสมอเป็นแหล่งเกษตรกรรมเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์น้ำ นอกจากอาศัยน้ำตามธรรมชาติแล้วยังเป็นพื้นที่รับน้ำจากโครงการชลประทานห้วยแอ่งอีกด้วย

1.3) ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะอากาศมีลักษณะร้อนชื้น อากาศเปลี่ยนแปลงไปตามฤดู ซึ่งมี 3 ฤดู ดังนี้ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บางครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรง หรืออาจมีลูกเห็บตก ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี เรียกว่า “พายุฤดูร้อน” อากาศร้อนจะมีอุณหภูมิระหว่าง 35–39.9 องศาเซลเซียสร้อนจัด มีอุณหภูมิประมาณ 40 องศาเซลเซียสขึ้นไป ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือนพฤษภาคม–ตุลาคม แต่อาจเกิด“ช่วงฝนทิ้ง” ซึ่งอาจนานประมาณ 1–2 สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน ในเดือนกรกฎาคมแต่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งไม่เคยเกิดอุทกภัยรุนแรง มีฝนตกเฉลี่ยประมาณ 900 มิลลิเมตรฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคมนานราว 1-2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวนไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ 15 องศา

1.4) ลักษณะของดิน สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรังลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ประมาณ 75% ดินลูกรังประมาณ 15% ลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินเหนียวประมาณ 10%

1.5) ลักษณะของแหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับ อุปโภค-บริโภค จำนวน 5 แห่ง แหล่งน้ำ ทั้ง 5 แห่งเคยเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ได้ดำเนินการปรับปรุงก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อเพียงพอกับการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ดังนี้

ลำห้วย 2 แห่ง สระน้ำ 3 แห่ง
หนองน้ำ 5 แห่งบ่อน้ำตื้น-แห่ง
ลำคลอง-แห่ง บ่อบาดาล 10 แห่ง
บึง-แห่ง อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง
แม่น้ำ-แห่ง ฝาย 12 แห่ง
อื่นๆ (ระบุ)-แห่ง เหมือง-แห่ง

1.6) ลักษณะของไม้/ป่าไม้ ตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม มีทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ แต่มีจำนวนน้อยมาก มีเฉพาะในพื้นที่ที่ปลูกป่าชุมชน ลักษณะของไม้เป็นไม้ยืนต้น ผลัดใบ ได้แก่ แหล่งทรัพยากรป่าไม้ดอนปู่ตา ป่าโคกท่าควาย ป่าโคกกุงกลาง ป่าโคกหนองเสากี่

2) ด้านการเมือง/การปกครอง

2.1) เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครอง จำนวน 10 หมู่บ้านได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านดอนไฮ ผู้ปกครอง นายไพบูลย์ สีดำ ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 2 บ้านนาแพง ผู้ปกครอง นายสมบัติ วรธิพรมมา ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 3 บ้านโด ผู้ปกครอง นางศรัญญา คุณพรม ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 4 บ้านท่างาม ผู้ปกครอง นายประวัติ มาลีเวช ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 5 บ้านโคกล่าม ผู้ปกครอง นายมงคล ศรีภูโรจน์ ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 6 บ้านหมากหญ้า ผู้ปกครอง นายสนิท ภาระบุตร ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 7 บ้านท่าสำราญ ผู้ปกครอง นางอธิชา พรมโภชน์ ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 8 บ้านโนนแสนสุข ผู้ปกครอง นายพลอย จุลศรี ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 9 บ้านห้วยแอ่ง ผู้ปกครอง นายกิตติ คำทุย ผู้ใหญ่บ้าน
หมู่ที่ 10 บ้านห้วยแอ่ง ผู้ปกครอง นายชานนท์ สมอุดร กำนัน

2.2) การเลือกตั้ง แบ่งเป็น 6 เขตการเลือกตั้ง

เขตเลือกตั้งที่ 1 หน่วยที่ 1 บ้านดอนไฮ สถานที่เลือกตั้ง วัดบ้านดอนไฮ

เขตเลือกตั้งที่ 2 หน่วยที่ 2 บ้านนาแพง สถานที่เลือกตั้ง โรงเรียนบ้านนาแพงดอนไฮ

เขตเลือกตั้งที่ 3 หน่วยที่ 3 บ้านโด บ้านโนนแสนสุข บ้านโสทอน สถานที่เลือกตั้ง วัดบ้านโด

เขตเลือกตั้งที่ 4 หน่วยที่ 4 บ้านท่างาม บ้านห้วยแอ่ง สถานที่เลือกตั้ง รพ.สต.ห้วยแอ่ง

เขตเลือกตั้งที่ 5 หน่วยที่ 5 บ้านโคกล่าม บ้านท่าสำราญ สถานที่เลือกตั้ง วัดบ้านโคกล่าม

เขตเลือกตั้งที่ 6 หน่วยที่ 6 บ้านหมากหญ้า สถานที่เลือกตั้ง วัดบ้านหมากหญ้า

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ประชาชนให้ความร่วมมือด้านการเลือกตั้งเป็นอย่างดี เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ. 2556 ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 2,771 คนคิดเป็นร้อยละ 90.80 จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 2,771 คน คิดเป็นร้อยละ 90.80

ปัญหาคือการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง มีจุดที่น่าสังเกตคือ มีการย้ายเข้าย้ายออกช่วงที่จะมีการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา นายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะ การคัดเลือกผู้ใหญ่บ้าน การแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ ขอความร่วมมือผู้นำ เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้ระมัดระวัง สอดส่องพฤติกรรมและให้รายงานอำเภอทราบ การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เกี่ยวกับข้อกฎหมายของการเลือกตั้งที่กระทำได้และทำไม่ได้ให้ประชาชนได้รับทราบ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้พยายามแก้ไข โดยเรื่องจากการประชุมประชาคมท้องถิ่นทุกหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2562)

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน

จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุด (พ.ศ. 2562)

จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 2,771 คน คิดเป็นร้อยละ 90.80

จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2,516 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 2,771 คน คิดเป็นร้อยละ 90.80

3) ประชากร

3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรตำบลห้วยแอ่ง มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 3,733 คน โดยแยกเป็นชาย 1,810 คน หญิง 1,927 คน และมีจำนวน 1,068 หลังคาเรือน

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลจำนวนประชากรตำบลห้วยแอ่ง

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำ	ตำแหน่ง	ประชากร		ครัวเรือน	พท. ทั้งหมด (ไร่)
				ชาย	หญิง		
1	ดอนไฮ	1. นายไพบูลย์ สีดำ 2. นายบุญสวน วิชาสวัสดิ์ 3. นายทองดำ จำปาบุรี	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	102	118	57	735
2	นาแพง	1. นายสมบัติ วรธิพรมมา 2. นายสมัคร ภาวะหาญ 3. นางบุดสี เศษนาเวช	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	300	301	150	1,756

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้นำ	ตำแหน่ง	ประชากร		ครัวเรือน	พท. ทั้งหมด (ไร่)
				ชาย	หญิง		
3	โด	1. นางศรัญญา คุณพรม 2. นายธงชัย มาตรภูธร	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต.	186	213	127	1,232
4	ท่างาม	1. นายประวัติ มาลีเวช 2. นายประมวล สีดำ 3. นายประไมล์ สันคะนุช	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	233	248	134	1,293
5	โคกล่าม	1. นายมงคล ศรีภูโรจน์ 2. นายบรรจง ทัพสุริย์ 3. นางนิตย์ มาตรา	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	173	203	113	1,473
6	หมากหญ้า	1. นายสนิท ภาระบุตร 2. นายจำลอง โภควิบูลย์ 3. นายบุญถม คำสะอาด	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	217	233	122	1,993
7	ท่าสำราญ	1. นางอธิชา พรมโภชน์ 2. นางพวงเพชร เจนชัย 3. นางสุภาพ พรมมร	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	97	95	63	385
8	โนนแสนสุข	1. นายพลอย จุลศรี 2. นายสงวน คำทอน	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต.	69	71	52	402
9	ห้วยแอ่ง	1. นายกิตติ คำทุย 2. นายแปลก คำเบ้าเมือง 3. นายพูล โสกชาตรี	ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ส.อบต.	187	211	124	374
10	โสทอน	1. นายชานนท์ สมอุดร 2. นายอุดม คำมุลคร	กำนัน ส.อบต.	246	230	126	1,537
รวม				1,861	1,862	1,068	11,120

3.2) ช่วงอายุและจำนวนประชากร

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลช่วงอายุ และจำนวนประชากรตำบลห้วยแอ่ง แยกเป็นหมู่บ้าน

ประชากร	ชาย	หญิง	รวม
จำนวนประชากรเยาวชน(อายุต่ำกว่า 18 ปี)	352	374	726
จำนวนประชากร(อายุ 18 - 60 ปี)	1,196	1,130	2,326
จำนวนประชากรผู้สูงอายุ(อายุมากกว่า 60 ปี)	313	358	671
รวม	**1,861**	**1,862**	**3,723**

4) สภาพทางสังคม

4.1) การศึกษา จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชากรอายุ 15-60 ปีเต็ม ร้อยละ 99 อ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ เด็กอายุ 6-14 ปี ร้อยละ 100 ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 หรือเทียบเท่า และที่ไม่ได้เรียนต่อมีงานทำ ร้อยละ 99 ด้านการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ปัญหาคือ ยังไม่สามารถที่จะแข่งขันกับเมืองใหญ่ๆได้ การแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การสนับสนุนอาหารเสริม นม อาหารกลางวัน ในกับทางโรงเรียนในเขตพื้นที่ และร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ กับทางโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง
โรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส ม.1-3) 1 แห่ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 แห่ง
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 12 แห่ง

4.2) สาธารณสุข จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ประชาชนกรส่วนมากมีสุขภาพที่ดี มีการคัดกรองสุขภาพให้กับประชาชนกลุ่มเสี่ยง โรคที่มักเกิดแก่ประชากรในชุมชน เช่นกัน ได้แก่ โรคความดัน เบาหวาน โรคไข้เลือดออกมือ-ปาก-เท้าในเด็ก และโรคอื่นๆ อีกมาก มีสถิติเข้ารับการรักษาพยาบาล ปัญหาคือประชาชนบางรายไม่ยอมไปคัดกรองหรือตรวจสุขภาพประจำปี การแก้ไขปัญหา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานสาธารณสุขโรงพยาบาล ได้จัดกิจกรรมร่วมมือกันรณรงค์ให้ชุมชนเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่ง ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ต้องเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี สำหรับเด็กแรกเกิด -6 ปีผู้ปกครองสามารถเลี้ยงดูตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน บางครัวเรือนไม่ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยที่ไม่เหมาะสม การออกกำลังกายยังไม่สม่ำเสมอ และประชากรส่วนมากไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ ปัญหาเหล่านี้องค์การบริหารส่วนตำบล พยายามอย่างยิ่งที่จะแก้ไข โดยร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแอ่ง จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหน่วยงานด้านสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยแอ่ง จำนวน 1 แห่งเตียงคนไข้ จำนวน 3 เตียง

ศูนย์บริการอนามัยประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 แห่ง

อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100 %

4.3) อาชญากรรม องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ไม่มีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น แต่มีเหตุการณ์ลักขโมยทรัพย์สินประชาชน วิธีการแก้ปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่และงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด คือการติดตั้งกระจกโค้งนูนทางร่วมทางแยก และตั้งจุดตรวจ จุดสกัด จุดบริการในช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดหลายวันเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน แต่ปัญหาที่พบเป็นประจำคือการทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะในสถานที่จัดงานดนตรี งานมหรสพ เป็นปัญหาที่ชุมชนได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก การแก้ไขปัญหาคือการแจ้งเตือนให้ผู้ปกครองดูแลบุตรหลานของตน ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลกระทบ ผลเสียหายและโทษที่ได้รับจากการเกิดเหตุทะเลาะวิวาท การขอความร่วมมือไปยังผู้นำ การขอกำลังจาก ตำรวจ ผู้นำ อปพร. เพื่อระงับเหตุไม่ให้เกิดความรุนแรง แต่จะไม่ให้เกิดขึ้นเลยยังเป็นปัญหาที่ปัจจุบันไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งที่มีการร่วมมือกันหลายฝ่าย เป็นเรื่องที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องหาวิธีที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนต่อไปตามอำนาจหน้าที่ที่สามารถดำเนินการได้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ - แห่ง

สถานีดับเพลิง - แห่ง

ป้อมยามตำรวจ 1 แห่ง

รถยนต์กู้ชีพกู้ภัย 1 คัน

4.4) ยาเสพติด ปัญหายาเสพติดในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการที่ทางสถานีตำรวจภูธรท่าตูมได้แจ้งให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลทราบนั้นพบว่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีผู้ที่ติดยาเสพติดแต่เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นถือว่าน้อย และยังไม่พบผู้ค้า เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าได้รับความร่วมมือกับทางผู้นำ ประชาชน หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ช่วยสอดส่องดูแลอยู่เป็นประจำ การแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทำได้เฉพาะตามอำนาจหน้าที่เท่านั้น เช่น การณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การแจ้งเบาะแส การฝึกอบรมให้ความรู้ ถ้านอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ก็เป็นเรื่องของอำเภอหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด

4.5) การสังคมสงเคราะห์ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการด้านสงคมสังเคราะห์ดังนี้

(1) ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์

(2) รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

(3) ประสานการทำบัตรผู้พิการ

(4) ประสานการทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

(5) ตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ยากจน ยากไร้ รายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง

(6) ตั้งโครงการปรับปรุงซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้ ขาดโอกาส

5) ระบบบริการพื้นฐาน

5.1) การคมนาคมขนส่ง

ถนนติดต่อระหว่าง อบต. กับหมู่บ้านต่างๆ ถนนคอนกรีต 7 สาย และลาดยาง 5 สาย ถนนภายในหมู่บ้านต่างๆ ส่วนมากเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก (คสล.) การคมนาคมสะดวก ส่วนถนนสายหลัก คือ ถนนแจ้งสนิท (สายมหาสารคาม-ร้อยเอ็ด)

5.2) การไฟฟ้า การขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ปัญหาคือไฟฟ้าส่องสว่างทางหรือที่สาธารณะยังไม่สามารถดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด เนื่องจากพื้นที่ที่มีความต้องการให้ติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างนั้นยังไม่เป็นที่สาธารณะ จึงไม่สามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกับถนน การแก้ปัญหาคือ ประสานความร่วมมือกันในหลายๆ ฝ่าย เพื่อที่จะทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ และวิธีการที่จะดำเนินการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ตั้งงบประมาณในส่วนนี้ไว้แล้ว และได้แจ้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงเหตุผลเพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน ปัจจุบันในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีไฟฟ้าใช้ดังนี้

(1) จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 1,035 หลังคาเรือน

(2) ไฟฟ้าสาธารณะ ครอบคลุมถนนทุกสายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

5.3) การประปา การประปา องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีกิจการประปาเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลเอง การใช้น้ำในชุมชนเป็นการขุดเจาะบ่อบาดาลและติดตั้งหอถังสูง เพื่อจ่ายน้ำในแต่ละหมู่บ้าน ปัจจุบันประชาชนมีน้ำประปาใช้เพื่ออุปโภคบริโภคจำนวน 1,035 หลังคาเรือน

5.4) โทรศัพท์

(1) จำนวนโทรศัพท์สาธารณะในเขตพื้นที่ จำนวน - แห่ง

(2) จำนวนเสาสัญญาณโทรศัพท์จำนวน จำนวน 1 แห่ง

(3) หอกระจายข่าวในพื้นที่ให้บริการได้ครอบคลุมร้อยละ 100 ของพื้นที่

5.5) ไปรษณีย์/การสื่อสาร/การขนส่งวัสดุ ครุภัณฑ์

(1) มีไปรษณีย์ที่ให้บริการนอกเขตพื้นที่ (ไปรษณีย์โสกเชือก จ.ร้อยเอ็ด) จำนวน 1 แห่ง ให้บริการเวลา 08.00–16.00 น. ในวันจันทร์–เสาร์ (วันเสาร์ครึ่งวัน) หยุดวันอาทิตย์

6) ระบบเศรษฐกิจ

6.1) การเกษตร

การเพาะปลูก การทำนาปี นาปรัง และปลูกพืชทั่วไป ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย พืชผักสวนครัวผักที่นิยมปลูก เช่น ผักบุ้ง โหระพา แมงลัก ผักกาด หน่อไม้

6.2) การประมง

การประมง มีการทำการประมงน้ำจืดในอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง ลำน้ำ ลำห้วย สำหรับบริโภคในครัวเรือนที่เหลือก็ขายในพื้นที่

6.3) การปศุสัตว์

การปศุสัตว์ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ นิยมเลี้ยงไว้บริโภคในครัวเรือนและขายมากกว่าเลี้ยงไว้ใช้งาน

6.4) การบริการ

โรงแรม/รีสอร์ท 2 แห่ง

ร้านอาหาร 10 แห่ง

ร้านเกมส์ 1 แห่ง

6.5) การท่องเที่ยว

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว แต่ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนเช่น การจัดงานประเพณีต่างๆ การจัดสร้างสวนสาธารณะสำหรับใช้พักผ่อนหย่อนใจ

6.6) อุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าวตามหมู่บ้านต่างๆ โรงหล่อเสาปูนโรงงานแปรรูปไม้ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในพื้นที่

6.6) การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ

ปั้มน้ำมัน จำนวน 2 แห่ง

โรงสี ขนาดครอบครัวและขนาดกลาง จำนวน 21 แห่ง

ร้านค้าของชำหรือของเบ็ดเตล็ด จำนวน 40 แห่ง

ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ จำนวน 4 แห่ง

ร้านซ่อมรถยนต์ จำนวน 2 แห่ง

ร้านขายวัสดุและการเกษตร จำนวน 6 แห่ง

แหล่งจำหน่ายพันธุ์ปลา จำนวน 1 แห่ง

6.7) แรงงาน จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ประชากรที่มีอายุ 15–60 ปี อยู่ในกำลังแรงงาน ร้อยละ95 โดยเฉพาะแรงงานด้านการเกษตร ประชากรอายุระหว่าง 25–50 ปี บางส่วนไปรับจ้างทำงานนอกพื้นที่รวมทั้งแรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศ ปัญหาที่พบคือ ประชากรต้องไปทำงานนอกพื้นที่ในเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรม บริษัท ห้างร้านใหญ่ๆ เพราะในพื้นที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานเยอะ เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัย ปัญหานี้ยังไม่สามารถแก้ไขได้

7) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

7.1) การนับถือศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

วัด/สำนักสงฆ์ 11 แห่ง

7.2) ประเพณีและงานประจำปี

ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประมาณเดือนมกราคม

ประเพณีบุญผะเหวด ประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน

ประเพณีวันสงกรานต์ ประมาณเดือนเมษายน

ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประมาณเดือนพฤษภาคม

ประเพณีบุญบั้งไฟ ประมาณเดือนพฤษภาคม–มิถุนายน

ประเพณีลอยกระทง ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน

ประเพณีวันเข้าพรรษา ออกพรรษาประมาณเดือน กรกฎาคม ตุลาคม พฤศจิกายน

7.3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่วิธีการทำเครื่องจักสารใช้สำหรับในครัวเรือน วิธีการเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหม วิธีการทอเสื่อจากต้นกก และวิธีการจับปลาธรรมชาติ ภาษาถิ่น ส่วนมากร้อยละ 90% พูดภาษาอีสาน

7.4) สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ผลิตของใช้พื้นเมืองขึ้นใช้ในครัวเรือนและเหลือเอาไว้จำหน่ายบ้าง ได้แก่ เสื่อที่ทอจากต้นกก ผ้าที่ทอจากผ้าฝ้ายและผ้าไหม เครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ ผ้าห่มทอมือพรมเช็ดเท้า

8) ทรัพยากรธรรมชาติ

8.1) น้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

ลำน้ำ ลำห้วย 2 สาย

บึง หนอง และอื่น ๆ 8 แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

ฝาย 12 แห่ง

บ่อน้ำตื้น 9 แห่ง

บ่อโยก 20 แห่ง

8.2) ป่าไม้ ตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม มีทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ แต่มีจำนวนน้อยมาก มีเฉพาะในพื้นที่ที่ปลูกป่าชุมชน ลักษณะของไม้เป็นไม้ยืนต้น ผลัดใบ ได้แก่ แหล่งทรัพยากรป่าไม้ดอนปู่ตา ป่าโคกท่าควาย ป่าโคกกุงกลาง ป่าโคกเสากี่

8.3) ภูเขา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีภูเขา

8.4) คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ของตำบลห้วยแอ่งส่วนมากเป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูกข้าว ที่อยู่อาศัย ร้านค้า และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ก็ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ อากาศที่ไม่มีมลพิษ ปัญหาคือเนื่องจากว่าพื้นที่บางส่วนเป็นดินเค็ม น้ำใต้ดินก็เค็มหรือไม่ก็เป็นน้ำกร่อย ไม่สามารถที่จะนำน้ำจากใต้ดินมาใช้ในการอุปโภค-บริโภคได้ ต้องอาศัยน้ำดิบจากแหล่งอื่น และน้ำฝน น้ำในการเกษตรก็ต้องรอฤดูฝน มีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหาคือยังไม่สามารถหาแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรได้เพิ่มขึ้น เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นของประชาชน เอกชน ปัญหาด้านขยะ การแก้ไขปัญหา องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เช่น โครงการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะการจัดหาเตาเผาขยะที่ไม่มลพิษ โครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ ในพื้นที่ของตนเองและที่สาธารณะ

9) อื่นๆ

9.1) ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

(1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 36 คน โดยแบ่งเป็น

พนักงานส่วนตำบล 19 คน

ลูกจ้างประจำ 2 คน

ลูกจ้าง 15 คน

(2) จำนวนบุคลากรในส่วนราชการภายใน แบ่งเป็น

ตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน

ตำแหน่งในกองคลัง จำนวน 5 คน

ตำแหน่งในกองช่าง จำนวน 3 คน

ตำแหน่งในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน

ตำแหน่งในส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 4 คน

ตำแหน่งในกองสวัสดิการสังคมฯ จำนวน 3 คน

คนงานจ้างเหมาบริการ จำนวน 13 คน

(3) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง จำนวน 17 คน

9.2) รายได้ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งประจำปีงบประมาณ 2565 จำนวน 32,55,000.00 บาท แยกเป็นรายได้จัดเก็บเอง

หมวดภาษีอากร จำนวน 62,000.00 บาท

หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและใบอนุญาต จำนวน 19,500.00 บาท

หมวดรายได้จากทรัพย์สิน จำนวน 100,000.00 บาท

หมวดรายได้จากสาธารณูปโภค การพาณิชย์ จำนวน 0.00 บาท

หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด จำนวน 20,000.00 บาท

หมวดรายได้จากทุน จำนวน 0.00 บาท

รายได้ที่รัฐบาลเก็บแล้วจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวดภาษีจัดสรร จำนวน 17,522,900.00 บาท

รายได้ที่รัฐบาลอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวดเงินอุดหนุน จำนวน 14,795,600.00 บาท

9.3) ด้านอื่น ๆ

รถยนต์ส่วนกลาง จำนวน 2 คัน

รถบรรทุกน้ำ จำนวน 1 คัน

รถจักรยานยนต์ จำนวน 1 คัน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหานเรศ โฆสกิตฺติโก (ฤทธิเดช) (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะอำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะจังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการพัฒนาสังคม และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาสังคม ส่วนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, สถานภาพ, อาชีพ, และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชากรมีเพศ, อายุ, สถานภาพ, และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน ประชากรที่มีระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ด้านการพัฒนาสังคม พบว่า สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาและด้านวิชาชีพยังไม่มีในท้องถิ่น ประชาชนในชุมชนไม่มีกิจกรรมร่วมกันด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พบว่า ไม่มีผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่ทำให้เกษตรกรประหยัดค่าใช้จ่ายหรือทำผลผลิตให้ได้มากขึ้น มีการละเลยต่อความเป็นอยู่ของชุมชนด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม พบว่า ขาดการดูแล และเอาใจใส่ โดยเฉพาะฝุ่นละออง และการจัดการด้านขยะมูลฝอย ระบบระบายน้ำต่างๆ ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ ระบายน้ำไม่ทันท่วงที ทำให้มีน้ำขังและในชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะ ผู้บริหารเทศบาลควรมีการพัฒนารูปแบบโครงสร้างในการพัฒนา เพื่อให้มีความคลุมทั่วถึงทุกชุมชน และควรมีเครื่องมือในการพัฒนาที่ทันสมัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ณัฐกานต์ สันตยานนท์ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรม การหมู่บ้านอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการอำนวยการและด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิด เห็นของประชาชนต่อการดาเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทองพบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ 3. สรุปขอเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัด

อ่างทอง ลำดับตามความถี่จากมากไปหาน้อยสามลำดับ คือด้านการอำนวยการ ข้อที่ว่า “คณะกรรมการหมู่บ้านควรปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลาย”รองลงมาคือด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ข้อที่ว่า“คณะกรรมการหมู่บ้านควรมีอัธยาศัยดี พูดจาน่าฟังเป็นกันเองกับผู้ฟัง รับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคกัน” และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ข้อที่ว่า “คณะกรรมการหมู่บ้านควรดำเนินงานด้วยความมีเหตุมีผลเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ”

พระวาทิน กนฺตสีโล (บัวบุญ) (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่มอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสี่ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านปิยวาจา : การพูดการแสดงออกด้วยความจริงใจรองลงมาคือ ด้านทาน : การให้สิ่งของ และให้การช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ด้านอัตถจริยา : การทำประโยชน์ทั้งเรื่องงาน และเรื่องส่วนตัวด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผล ตอบแทน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสมานัตตตา : การวางตนเหมาะสม ถูกกาลเทศะ 2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย สามลำดับแรก คือ ควรมีความเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และให้การช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และควรปฏิบัติกับทุกๆ คนโดยเฉพาะประชาชนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ

พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง) (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดหนองสนมมีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนมเป็นอย่างดี เมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านทาน ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี ด้านปิยวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนหนองสนมพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พูดให้กำลังใจเพื่อนบ้านไม่ตำหนิ ด้านอัตถจริยา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสาสามารถช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ ได้ตลอดเวลา ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปันความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาเดือดร้อน และด้านสมานัตตตา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

พระเกรียงศักดิ์ กิตฺติปุณโณ (รักสนิท) (2560, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีอาชีพ และรายได้ต่อ เดือนต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และเพศต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัญหาพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีความถี่สูงสุด ข้อที่ว่า เปิดโอกาสให้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดในชุมชนน้อย สำหรับแนวทางแก้ไข พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีความถี่สูงสุด ข้อที่ว่าควรอำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมรับฟังการกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานแก่ประชาชน

พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุวงษา) (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษา พระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีดังนี้ 1) ด้านทาน อยู่ในระดับมาก 2) ด้านปิยวาจา อยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านอัตถจริยา อยู่ในระดับมาก 4) ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบพระภิกษุสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตออำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยรวมไม่แตกต่างกัน พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุ และระดับการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งเอาไว้ ยกเว้นพระภิกษุสงฆ์ที่มีพรรษาและระยะเวลาที่จำพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านที่ 2 ปิยวาจา และด้านที่ 3 อัตถจริยา แตกต่างกัน พระภิกษุสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านที่ 2 ปิยวาจา และด้านที่ 4 สมานัตตตา แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ที่สอดคล้องกับกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ด้านทาน พระสังฆาธิการเน้นการ

ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในด้านการพัฒนา ด้านปิยวาจา เน้นการพูดเพื่อทำความเข้าใจระหว่างประชาชนในด้านการพัฒนาชุมชน ด้านอัตถจริยา เน้นการพัฒนาด้านสาธารณะ ด้านอาชีพ ด้านการศึกษาและการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และด้านสมานัตตตา เน้นการวางตัวเป็นกลางในการแก้ปัญหาหรือแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

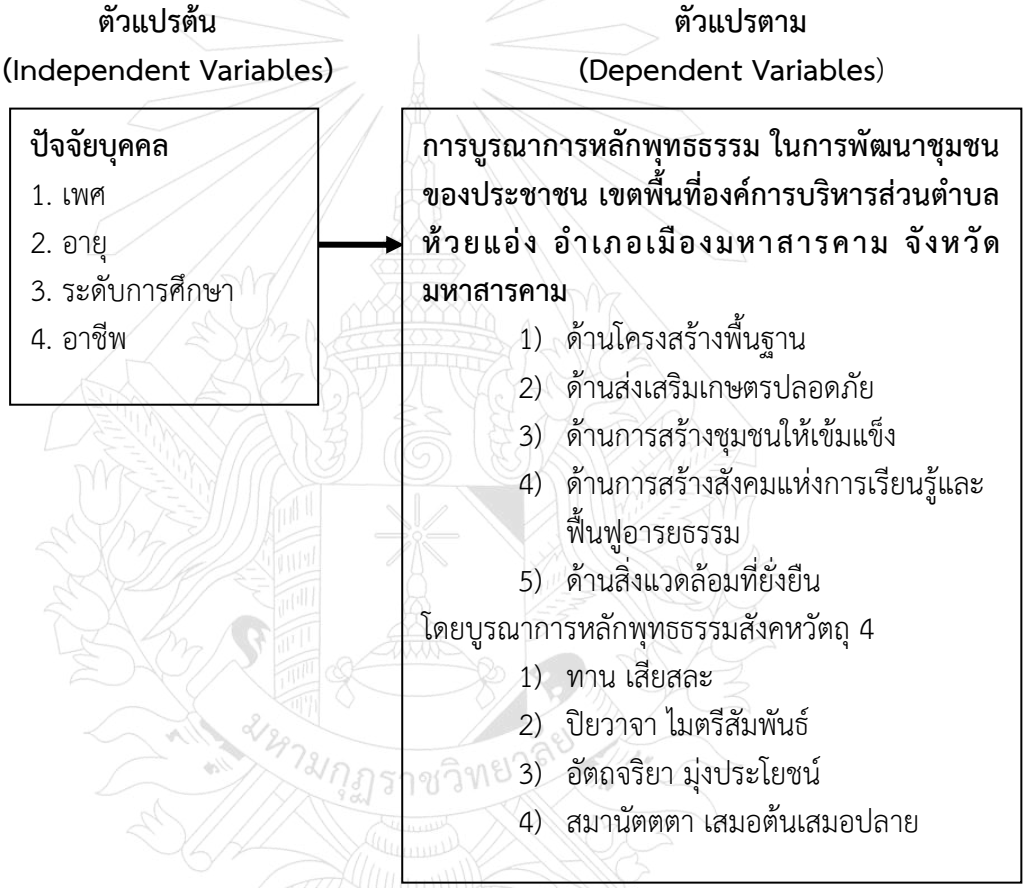
กันตภณ หนูทองแก้ว (2562, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐเพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทาน, ด้านปิยวาจา, ด้านอัตถจริยาและด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน ในทุกด้านได้แก่ด้านการปรับตัว ให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี, ด้านการไม่แบ่งเป็นพวกเขาพวกเรา, ด้านการเคารพในเหตุผลของคนส่วนใหญ่และด้านการรักหมู่คณะมีใจหวังดีและช่วยเหลือเกื้อกูลหมู่คณะด้วยความเต็มใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ยกเว้นปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม และด้านการเป็นผู้สร้างความเข้าใจอันดีในหมู่คณะที่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. แนวทางการนำหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าประธานชุมชนและแกนนำชุมชนควรรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมในชุมชน, ควรมีการกำหนดแผน การดำเนินงานให้กับทีมที่ให้การดูแลในชุมชน และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมและจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมจัดทำปฏิทินปราชญ์ชุมชนในแต่ละชุมชนในเขตเทศบาล ส่วนประชาชนควรมีการแบ่งปันปัจจัย 4 แก่บุคคลอื่นๆที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของโครงการประชารัฐที่จัดขึ้นในชุมชนควรพูดจากับบุคคลรอบข้างที่มาติดต่อภารกิจที่เกี่ยวข้องกับชุมชนด้วยคำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน และสมาชิกในชุมชนทุกคนควรเสนอตนเองในการช่วยเหลือชุมชน โดยไม่ต้องร้องขอและให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนสมาชิกในชุมชน ควรปรับตัวเข้ากับเพื่อนในชุมชนและวางตัวให้เหมาะสมสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้

พระณเดช ปคุโณ (สมบูรณ์พร้อม) (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสงบ เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสามัคคี โดยผ่านการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ตนและผู้อื่น

สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย 2. หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันในสังคม และชุมชนอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสามัคคี โดยผ่านการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ปิยวาจา การพูดด้วยน้ำใจ อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ตนและผู้อื่น สมานัตตตา ความมีตนเสมอคือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย 3. แนวทางการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาของ ประชาชนชุมชน OTOP ตามหลักทาน ชาวชุมชนมีการจัดกิจกรรมหรือจัดทำกองทุนเพื่อช่วย เหลือประชาชนชุมชน OTOP ด้านหลักปิยวาจา ผ่านหลักรัฐธรรมนูญชุมชน เป็นกฎที่หมู่บ้านตั้งขึ้นหลักอัตถจริยา ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และหลักสมานัตตตา การเป็นผู้ทำความดีและประโยชน์ให้กับชุมชนด้วยความสม่ำเสมอ ซึ่งจักทำให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิตและสังคม

2.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยได้นำหลักการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยนำหลักพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 (พระไตรปิฎกเล่มที่ 21 อธิบายตามความหมายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) บูรณาการกับการพัฒนาชุมชนของประชาชน สามารถสรุปกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 2.1 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วงแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2,997 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามบัญชีย้ายเข้าก่อน 29 พฤศจิกายน 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วงแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 341 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการเทียบตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 43)

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของ เครจซี และ มอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 341 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 หน้า 43)

3.2.2 สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเทียบสถิติตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สุ่มเลือกตามเลขที่ลำดับของบัญชีรายชื่อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มแบบตัวอย่าง ดังนี้

1. นำบัญชีรายชื่อประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อ้างตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามเลขที่หมู่บ้าน 10 หมู่หรือ 10 กลุ่มตัวอย่าง

2. นำรายชื่อมาเรียงลำดับต่อกันเริ่มจากรายชื่อประชากรคนแรกของหมู่ที่ 1 เรียงลำดับยาวต่อกันไปจนถึงรายชื่อประชาการคนสุดท้ายหมู่ที่ 10

3. สุ่มอย่างง่ายคำนวณโดยใช้วิธี นำจำนวนประชากรทั้งหมด คือ 2,997 คน หารด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 341 คน ผลลัพธ์จะเท่ากับ 9 (ปัดทศนิยม) ดังนั้นการสุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อได้ความห่างของแต่ละลำดับอยู่ที่ 9 รายชื่อเป็นหนึ่งตัวอย่าง เริ่ม 1, 9, 18, 27, 36, 45, 54, 63, 72, 81, 90ฯ ต่อไปจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

4. ตรวจสอบรายชื่อกลุ่มตัวอย่างแล้วจดบันทึกไว้จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ คือ 341 คน เพื่อดำเนินการทำแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนต่อไป

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาและแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนตัวบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะแบบสอบถามมีลักษาณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระบบ ดังนี้

5 หมายถึง การดำเนินการมีส่วนร่วมระดับมากที่สุด
4 หมายถึง การดำเนินการมีส่วนร่วมระดับมาก
3 หมายถึง การดำเนินการมีส่วนร่วมระดับปานกลาง
2 หมายถึง การดำเนินการมีส่วนร่วมระดับน้อย
1 หมายถึง การดำเนินการมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Opened from) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างตามกรอบที่จะได้ทำการวิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3.4.2 นำเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นไปขอคำปรึกษา คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดไว้

3.4.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา สำนวนภาษา สอดคล้องวัตถุประสงค์ และครอบคลุมตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.
วุฒิการศึกษา
ร.ด. (รัฐศาสตร์)
ศน.ม (รัฐศาสตร์การปกครอง)
พธ.บ (รัฐศาสตร์)
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการร้อยเอ็ด
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

2) พระครูสีลสราธิคุณ, ดร.
วุฒิการศึกษา
พธ.ด. (ปรัชญา)
พธ.ม. (ปรัชญา)
พธ.บ. (ศาสนา)
ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

3) นายประภาส ทัตติวงษ์
วุฒิการศึกษา
ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

พร้อมกับให้ตรวจสอบแบบสอบถามดังกล่าวเพื่อขอคำชี้แนะท้วงติงและหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

3.4.4 หาค่าเฉลี่ยเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ให้คะแนนตามดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความเป็นตัวแทนลักษณะของที่มีสิ่งต้องการที่จะได้
0 เมื่อไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะของสิ่งที่ต้องการจะได้
-1 เมื่อแน่ใจว่าคำถามนั้นไม่เป็นตัวแทนลักษณะของสิ่งที่ต้องการจะได้นำคะแนนที่ได้มาแทนค่าในสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

∑R หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่า IOC ตั้งแต่ .67-1.00 ถือว่าเป็นตัวแทนค่าดัชนี ต่ำกว่า.67 คำถามนั้นตัดออก

3.4.5 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจและปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามวัตถุประสงค์และแนวคิดทฤษฎี ทั้ง สำนวนการใช้ภาษาและคำชี้แจงแล้วนำมาทำความสอดคล้องและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะอีกครั้งหนึ่ง

3.4.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3.4.7 นำแบบสอบถามที่ทำการทดลองและปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย และขอคำแนะนำการจัดทำฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงผู้บริหารของเขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง ผู้นำหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิจัย

3.5.2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยผู้ช่วยในการวิจัย

3.5.3 ทำการแจกเอกสารแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายระเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังโดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามกับคืนมาอีกครั้ง

3.5.4 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.6.1 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจความสมบูรณ์ทั้งฉบับ

3.6.2 นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

3.6.3 นำคะแนนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.6.4 วิเคราะห์ข้อมูลระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อแล้วแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 103) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3.6.5 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้ความถี่และร้อยละ

3.6.6 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่า t-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม

3.6.7 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

3.6.8 เก็บรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies)

3.6.9 นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

3.7.1 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) สถิติร้อยละ (Percentage) เพื่อหาค่าความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ค่าเฉลี่ย (Mean : $\overline{X}$)

3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) เพื่อหาระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4) ใช้ค่า t-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่า 2 กลุ่ม

5) ใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

3.7.2 สถิติที่ใช้หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับใช้ สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coeffcient) ของครอนบาซ (Cornbach)

3.7.3 สถิติที่ใช้หาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Conguence Index) หรือ IOC

3.7.4 สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้การวิจัย ได้แก่

1) การหาค่าร้อยละ (Percentage) (ปัญญา คล้ายเดช, 2560, หน้า 212)

$$P = \frac{Xx100}{N}$$

P แทน ค่าร้อยละ

X แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N แทน จำนวนประชากร

2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) (ปัญญา คล้ายเดช, 2560, หน้า 213)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum fX$ แทน ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N แทน จำนวนกลุ่มเป้าหมาย

3) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ปัญญา คล้ายเดช, 2560, หน้า 218)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

X^2 แทน ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนในกลุ่ม

N แทน จำนวนประชากร

4) ค่า t-test ในการเปรียบเทียบตัวแปลอิสระสองกลุ่ม คำนวณจากสูตร ดังนี้ (ปัญญา คล้ายเดช, 2560, หน้า 227)

$$T = \frac{\bar{X1} - \bar{X2}}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

$\bar{X}_1\bar{X}_2$ แทน ค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

$s_1^2 s_2^2$ แทน ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

$n_1 n_2$ แทน จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5) ค่า F – test ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป คำนวณตามสูตรดังนี้ (ปัญญา คล้ายเดช, 2560, หน้า 234)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่ใช่พิจารณาใน F-distribution

MS_b แทน ค่าแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w แทน ค่าแปรปรวนระหว่างภายในกลุ่ม

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณอย่างเดียว ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (t-test)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม (F-test)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำ ลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	แทน	ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (degree of freedom)
Sig	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติ .05 (Significant level)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ขั้นตอนการการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามเพศ โดยการทดสอบที (t–test แบบ Independent Samples)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ใช้การแจกแจงหาค่าความถี่(Frequency) และคำนวณร้อยละ(Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตาราง ประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	130	38.1
หญิง	211	61.9
รวม	**341**	**100**
อายุ		
18-30 ปี	38	11.1
31-45 ปี	82	24.1
46-60 ปี	158	46.3
61 ปี ขึ้นไป	63	18.5
รวม	**341**	**100.0**
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	147	43.108
มัธยมศึกษา	145	42.521
ปริญญาตรี	43	12.609
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	6	1.759
รวม	**341**	**100.0**
อาชีพ		
รับราชการ/หน่วยงานรัฐ	27	7.917
รับจ้างทั่วไป	106	31.085
เกษตรกรรม	180	52.785
อื่นๆ	28	8.211
รวม	**341**	**100.0**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 61.9 เพศชาย จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 ส่วนใหญ่อายุ 46-60 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมา คือ 31-45 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0, 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 และ 18-30 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1, ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ประถมศึกษา จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาจำนวน 145 คิดเป็นร้อยละ 42.5 ปริญญาตรี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.8, อาชีพส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรรม จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 อาชีพอื่นๆ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 และรับราชการหรือหน่วยงานรัฐ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการโครงสร้างพื้นฐาน	3.78	0.91	มาก	3
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.73	0.83	มาก	4
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.68	0.88	มาก	5
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	3.82	0.88	มาก	1
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.81	0.91	มาก	2
รวมเฉลี่ย	**3.76**	**0.82**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.72, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ = 3.82, S.D.= 0.88) รองลงมา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = 0.91) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ = 3.68, S.D. = 0.88)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ช่วยรักษาความสะอาด บำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน)	3.67	1.14	มาก	5
2. ใช้วิธีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือช่วยรักษาความสะอาด บำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ปิยวาจา)	3.82	1.01	มาก	3
3. มีความสามัคคีกันในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัตถจริยา)	3.84	1.09	มาก	2
4. ช่วยกันดูแลรักษา ถนน ท่อระบายน้ำ อยู่เสมอ (สมานัตตตา)	3.70	1.02	มาก	4
5. ช่วยกันตรวจตรา สอดส่อง ปัญหาที่เกิดขึ้น ของระบบ น้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา)	3.85	0.99	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**3.78**	**0.91**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.78, S.D.=0.91) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.85, S.D.=0.99) รองลงมา คือ มีความสามัคคีกันในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=1.09) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน) ($\overline{X}$ = 3.67, S.D.=1.14)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)

ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. มีความรู้ด้านอาชีพการเกษตร นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ (อัตถจริยา)	3.68	0.98	มาก	3
2. แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่มีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชน (ทาน)	3.61	1.00	มาก	4
3. ร่วมกันพัฒนา ทำความสะอาด รักษาแหล่งน้ำคลอง ส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา)	3.87	0.97	มาก	1
4. แจ้งข่าวสาร ข่าวประชาสัมพันธ์เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา)	3.74	1.06	มาก	2
5. ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา)	3.74	0.99	มาก	2
รวมเฉลี่ย	**3.73**	**0.83**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.73, S.D.=0.83) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปต่ำ ได้แก่ ร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำคลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา) ($\bar{X}$ =3.87, S.D.=0.97) รองลงมา ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา) ($\bar{X}$ =3.74, S.D.=0.99) แจ้งข่าวสารข่าวประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา) ($\bar{X}$ =3.74, S.D.=1.06) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชน (ทาน) ($\bar{X}$ = 3.61, S.D.=1.00)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4)

ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ให้ความร่วมมือ แสดงข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและสมานัตตตา)	3.74	1.00	มาก	2
2. ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็กสตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา)	3.79	1.03	มาก	1
3. ส่งเสริมอาชีพของชุมชนโดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจัดแสดงสินค้า (อัตถจริยา)	3.51	1.17	มาก	5
4. มีศิลปะการสื่อสารที่ดีต่อการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพของชุมชน (ปิยวาจา)	3.62	1.04	มาก	4
5. รับการตรวจสุขภาพ ที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ (สมานัตตตา)	3.74	1.13	มาก	2
6. มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ กระตุ้นเศรษฐกิจ โครงการอบรมองค์ความรู้ให้แก่การเกษตรอยู่เสมอ (อัตถจริยาและสมานัตตตา)	3.69	1.01	มาก	3
รวมเฉลี่ย	**3.68**	**0.88**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.68, S.D.=0.88) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็กสตรี คนชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา) ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=1.03) รองลงมา คือให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและสมานัตตตา) ($\overline{X}$ =3.74, S.D.=1.00) และรับการตรวจสุขภาพที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ (สมานัตตตา) ($\overline{X}$ =3.74, S.D.=1.13) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจัดแสดงสินค้า (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.51, S.D.=1.17)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคามจังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)

ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน)	3.65	1.04	มาก	4
2. มีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา)	3.88	1.08	มาก	2
3. ให้ความร่วมมือ ในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทาน และอัตถจริยา)	3.91	1.05	มาก	1
4. สื่อสารกันด้วยวาจาไมตรีจิตที่ดีต่อกันเพื่อก่อให้ เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ร่วมสร้างประโยชน์แก่ศาสนา (ปิยวาจา)	3.79	1.04	มาก	3
5. ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอ ทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัตถจริยา และสมานัตตตา)	3.88	0.98	มาก	2
รวมเฉลี่ย	**3.82**	**0.88**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.82, S.D.=0.88) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทานและอัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.91, S.D.=1.05) รองลงมา คือ ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถ และสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัตถจริยา และสมานัตตตา) ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=0.98) และมีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=1.08) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน) ($\overline{X}$ = 3.65, S.D.=1.04)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน(สังคหวัตถุ 4)

ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4)	สภาพการบูรณาการ			
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัตถจริยา)	3.85	0.99	มาก	1
2. ให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอัตถจริยา)	3.85	1.02	มาก	1
3. มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา)	3.84	1.03	มาก	2
4. ร่วมกันจัดการขยะและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เรียนร้อยสวยงามอยู่เสมอ (อัตถจริยาและสมานัตตตา)	3.81	1.05	มาก	3
5. ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา)	3.72	1.14	มาก	4
รวมเฉลี่ย	**3.81**	**0.91**	**มาก**	-

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่ง แวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.81, S.D.=0.91) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.85, S.D.=0.99) และให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยร่วม มือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอัตถจริยา) ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.=1.02) รองลงมา คือ มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา) ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=1.03) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา) ($\overline{X}$ =3.72, S.D.=1.14)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยการทดสอบที (t-test แบบ Independent Samples)

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศ

การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4)	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.68	0.98	3.84	0.86	-1.591	.112
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.66	0.92	3.77	0.77	-1.188	.236
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.59	0.89	3.74	0.88	-1451	.148
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	3.75	0.93	3.87	0.84	-1.198	.232
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.73	0.92	3.87	0.89	-1.383	.168
รวม	**3.68**	**0.86**	**3.81**	**0.79**	**-1.478**	**.140**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามอายุ การศึกษา และอาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน(สังคหวัตถุ 4)	อายุ											
	18-30 ปี			31-45 ปี			46-60 ปี			61 ปี ขึ้นไป		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	4.02	0.55	มาก	3.85	0.65	มาก	3.83	0.86	มาก	3.41	1.32	ปานกลาง
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.88	0.63	มาก	3.74	0.64	มาก	3.79	0.77	มาก	3.46	1.19	ปานกลาง
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.91	0.63	มาก	3.71	0.68	มาก	3.74	0.82	มาก	3.37	1.26	ปานกลาง
4. ด้านการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม	4.18	0.58	มาก	3.79	0.69	มาก	3.84	0.80	มาก	3.58	1.26	มาก
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.93	0.71	มาก	3.79	0.72	มาก	3.88	0.86	มาก	3.59	1.27	มาก
รวม	**3.99**	**0.54**	**มาก**	**3.78**	**0.58**	**มาก**	**3.81**	**0.75**	**มาก**	**3.48**	**1.22**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.9 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ปรากฏดังนี้

1. อายุ 18-30 ปี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.99, S.D.=0.54) พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =4.18, S.D.=0.58) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =4.02, S.D.=0.55) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=0.63)

2. อายุ 30-45 ปี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.78, S.D.=0.58) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =3.85, S.D.=0.65) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=0.69) และด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=0.72) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.71 S.D.=0.68)

3. อายุ 46-60 ปี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.81, S.D.=0.75) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=0.86) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=0.80) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.74, S.D.=0.82)

4. อายุ 61 ปี ขึ้นไป โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.48, S.D.=1.22) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.59, S.D.=1.27) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.58, S.D.=1.26) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.37, S.D.=1.26)

ตารางที่ 4.10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ

การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหะวัตถุ 4)	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	11.331	3	3.777	4.717	.003*
	ภายในกลุ่ม	269.842	337	.801		
	รวม	**281.172**	**340**			
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	5.827	3	1.942	2.846	.038*
	ภายในกลุ่ม	229.981	337	.682		
	รวม	**235.807**	**340**			
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	ระหว่างกลุ่ม	8.839	3	2.946	3.863	.010**
	ภายในกลุ่ม	257.067	337	.763		
	รวม	**265.906**	**340**			
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	8.679	3	2.893	3.854	.010*
	ภายในกลุ่ม	252.960	337	.751		
	รวม	**261.639**	**340**			
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	ระหว่างกลุ่ม	**4.228**	**3**	1.409	1.726	.161
	ภายในกลุ่ม	**275.224**	**337**	817.		
	รวม	**279.452**	**340**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**7.252**	**337**	**2.417**	**3.700**	**.012***
	ภายในกลุ่ม	**220.161**	**340**	**.653**		
	รวม	**227.414**				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ตารางที่ 4.11 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)

อายุ	18-30 ปี ($\overline{X}$ =4.02)	31 -45 ปี ($\overline{X}$ =3.85)	46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.83)	61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.41)
18-30 ปี ($\overline{X}$ =4.02)	-	.16945	.18784	.60309*
31 -45 ปี ($\overline{X}$ =4.85)	-.16945	-	.01849	.43364*
46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.83)	-.18794*	-.01849	-	-.41515*
61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.41)	-.60309*	-.43364*	-.41515*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในช่วงอายุ 18-30 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 31-45 ปี มีความคิด เห็นแตกต่างกันกับ 61 ปี ขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 46-60 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป และประชาชนในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 18-30 ปี, 31-45 ปี, และ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.12 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)

อายุ	18-30 ปี ($\overline{X}$ =3.88)	31 -45 ปี ($\overline{X}$ =3.74)	46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.79)	61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.46)
18-30 ปี ($\overline{X}$ =3.88)	-	.13504	.09287	.41546*
31 -45 ปี ($\overline{X}$ =3.74)	-.13504	-	-.04217	.28041*
46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.79)	-.09287	.04217	-	.32258*
61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.46)	-.41546*	-.28041*	-.32258*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในช่วงอายุ 18-30 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 31-45 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปี ขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 46-60 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป และประชาชนในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 18-30 ปี, 31-45 ปี, และ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.13 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง(สังคหวัตถุ 4)

อายุ	18-30 ปี ($\overline{X}$ =3.91)	31-45 ปี ($\overline{X}$ =3.71)	46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.74)	61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.37)
18-30 ปี ($\overline{X}$ =3.91)	-	.20293	.17177	.54456*
31-45 ปี ($\overline{X}$ =3.71)	-.20293	-	-.03116	.34162*
46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.74)	-.17177	.03116	-	.37278*
61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.37)	-.54456*	-.34162*	-.37278*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในช่วงอายุ 18-30 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 31-45 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปี ขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 46-60 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับ 61 ปีขึ้นไป และประชาชนในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 18-30 ปี, 31-45 ปี, และ 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.14 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)

อายุ	18-30 ปี ($\overline{X}$ =4.18)	31-45 ปี ($\overline{X}$ =3.79)	46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.84)	61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.58)
18-30 ปี ($\overline{X}$ =4.18)	-	.38909*	.34117*	.60008*
31-45 ปี ($\overline{X}$ =3.79)	-.38909*	-	-.04792	.21099
46-60 ปี ($\overline{X}$ =3.84)	-.34114*	.04792	-	.25891*
61 ปีขึ้นไป ($\overline{X}$ =3.58)	-.60008*	-.21099	-.25891*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ ด้านการสร้างสุงคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในช่วงอายุ 18-30 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 31-45 ปี, 46-60 ปี, และ 61 ปี ขึ้นไป, ประชาชนในช่วงอายุ 31-45 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ

18-30 ปี, ประชาชนในช่วงอายุ 46-60 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 18-30 ปี และ 61 ปีขึ้นไป และประชาชนในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับช่วงอายุ 18-30 ปี, 46-60 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน (สังคหวัตถุ 4)	ระดับการศึกษา											
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			ปริญญาตรี			ปริญญาโท/สูงกว่า		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.70	0.99	มาก	3.87	0.86	มาก	3.92	0.63	มาก	2.53	0.85	ปานกลาง
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.73	0.89	มาก	3.73	0.79	มาก	3.82	0.66	มาก	2.73	0.90	ปานกลาง
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.64	0.97	มาก	3.72	0.81	มาก	3.87	0.58	มาก	2.50	1.23	น้อย
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	3.79	0.92	มาก	3.86	0.85	มาก	3.96	0.57	มาก	2.50	1.15	น้อย
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.79	0.99	มาก	3.90	0.84	มาก	3.73	0.62	มาก	2.67	1.21	มาก
รวม	**3.73**	**0.90**	**มาก**	**3.81**	**0.76**	**มาก**	**3.86**	**0.51**	**มาก**	**2.58**	**1.03**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ปรากฏดังนี้

1. ประถมศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.73, S.D.=0.90) พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.79, S.D. =0.92) และด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน($\overline{X}$ =3.79, S.D.= 0.99) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ($\overline{X}$ =3.73, S.D.=0.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.64, S.D.=0.97)

2. มัธยมศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.81, S.D.=0.76) พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.90, S.D.=0.84) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =3.87, S.D.=0.86) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.72, S.D.=0.81)

3. ปริญญาตรี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.86, S.D.=0.51) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.96, S.D.=0.57) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน($\overline{X}$ =3.92, S.D.=0.63) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.73, S.D.=0.62)

4. ปริญญาโทหรือสูงกว่า โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ 2.58, S.D.=1.03) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ($\overline{X}$ =2.73, S.D.=0.90) รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่ง แวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =2.67, S.D.=1.21) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =2.50, S.D.=1.15) และด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =2.50, S.D.=1.23)

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา

การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4)	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	12.077	3	4.026	5.041	.002*
	ภายในกลุ่ม	269.096	337	.799		
	รวม	**281.172**	**340**			
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	6.333	3	2.111	3.100	.027*
	ภายในกลุ่ม	229.474	337	.681		
	รวม	**235.807**	**340**			
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	ระหว่างกลุ่ม	10.419	3	3.473	4.581	.004*
	ภายในกลุ่ม	255.487	337	.758		
	รวม	**265.906**	**340**			
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	11.682	3	3.894	5.250	.001*
	ภายในกลุ่ม	249.957	337	.742		
	รวม	**261.639**	**340**			
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	ระหว่างกลุ่ม	9.488	3	3.163	3.948	.009*
	ภายในกลุ่ม	269.964	337	.801		
	รวม	**279.452**	**340**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**9.305**	**3**	**3.102**	**4.793**	**.003***
	ภายในกลุ่ม	**218.108**	**337**	**.647**		
	รวม	**227.414**	**340**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ตารางที่ 4.17 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.70)	มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.87)	ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.92)	ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.53)
ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.70)	-	-.16139	-.22025	1.16735*
มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.87)	.16139	-	-.05886	1.32874*
ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.92)	.22025	.05886	-	1.38760*
ปริญญาโท ($\overline{X}$ =2.53) /สูงกว่า	-1.16735*	-1.32874*	-1.38760*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท/สูงกว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.18 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.73)	มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.73)	ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.82)	ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.73)
ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.73)	-	.00092	-.08992	1.00000*
มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.73)	-.00092	-	-.09084	.99908*
ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.82)	.08992	.09084	-	1.08992*
ปริญญาโท ($\overline{X}$ =2.73) /สูงกว่า	-1.00000*	-99908*	-1.08992*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท/สูงกว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.19 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.64)	มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.72)	ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.87)	ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.50)
ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.64)	-	-.08123	-.23264	1.13946*
มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.72)	.08123	-	-.15140	1.22069*
ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.87)	.23264	.15140	-	1.37209*
ปริญญาโท ($\overline{X}$ =2.50) /สูงกว่า	-1.13946*	-1.22069*	-1.37209*	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่าประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท/สูงกว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.20 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.79)	มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.86)	ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.96)	ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.50)
ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.79)	-	-.06751	-.16823	1.29456*
มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.86)	.06751	-	-.10072	1.36207*
ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.96)	.16823	.10072	-	1.46279*
ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.50)	-1.29456*	-1.36207*	-1.46279*	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท/สูงกว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับประถมศึกษา,ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.21 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มจำแนกตามระดับการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4)

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.79)	มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.90)	ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.73)	ปริญญาโท/สูงกว่า ($\overline{X}$ =2.67)
ประถมศึกษา ($\overline{X}$ =3.79)	-	-.11165	.06433	1.12789*
มัธยมศึกษา ($\overline{X}$ =3.90)	.11165	-	.17597	1.23954*
ปริญญาตรี ($\overline{X}$ =3.73)	-.06433	-.17597	-	1.06357*
ปริญญาโท ($\overline{X}$ =2.67) /สูงกว่า	-1.12789*	-1.23954*	-1.06357*	-

จากตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับปริญญาโท/สูงกว่า, ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท/สูงกว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับระดับประถมศึกษา, ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบูรณาการหลักพุทธธรรม การพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน (สังคหวัตถุ 4)	อาชีพ											
	รับราชการ/หน่วยงานรัฐ			รับจ้างทั่วไป			เกษตรกรรม			อื่นๆ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.84	0.94	มาก	3.91	0.75	มาก	3.69	1.01	มาก	3.72	0.67	มาก
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	3.85	0.77	มาก	3.85	0.72	มาก	3.65	0.92	มาก	3.67	0.68	มาก
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	3.70	0.87	มาก	3.78	0.73	มาก	3.59	0.99	มาก	3.86	0.60	มาก
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	3.82	0.95	มาก	3.96	0.74	มาก	3.71	0.95	มาก	4.00	0.75	มาก
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	3.73	0.81	มาก	3.91	0.77	มาก	3.75	1.03	มาก	3.93	0.54	มาก
รวม	**3.79**	**0.78**	**มาก**	**3.88**	**0.66**	**มาก**	**3.68**	**0.93**	**มาก**	**3.84**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 4.22 พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ปรากฏดังนี้

1. รับราชการ/หน่วยงานรัฐ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=0.78) พิจารณา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ($\overline{X}$ =3.85, S.D.=0.77) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=94) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดสุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.70, S.D.=0.87)

2. รับจ้างทั่วไป โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.88, S.D.=0.66) พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.96, S.D.=0.74) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$ =3.91, S.D.=0.75) และด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.91, S.D.=0.77) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.78, S.D.=0.73)

3. เกษตรกรรม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.68, S.D.=0.93) พิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.75, S.D.=1.03) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =3.71, S.D.=0.95) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\overline{X}$ =3.59, S.D.=0.99)

4. อื่นๆ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.84, S.D.=0.54) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม ($\overline{X}$ =4.00, S.D.=0.75) รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ($\overline{X}$ =3.93, S.D.=0.54) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย ($\overline{X}$ =3.67, S.D.=0.68)

ตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ

การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4)	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	ระหว่างกลุ่ม	3.403	3	1.134	1.376	.250
	ภายในกลุ่ม	277.770	337	.824		
	รวม	**281.172**	**340**			
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย	ระหว่างกลุ่ม	3.232	3	1.077	1.561	.199
	ภายในกลุ่ม	232.575	337	.690		
	รวม	**235.807**	**340**			
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	ระหว่างกลุ่ม	3.421	3	1.140	1.464	.224
	ภายในกลุ่ม	262.484	337	.762		
	รวม	**265.906**	**340**			
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม	ระหว่างกลุ่ม	4.890	3	1.630	2.139	.095
	ภายในกลุ่ม	256.749	337	.762		
	รวม	**261.639**	**340**			
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน	ระหว่างกลุ่ม	2.324	3	.775	.942	.421
	ภายในกลุ่ม	277.129	337	.822		
	รวม	**279.452**	**340**			
โดยรวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**2.948**	**3**	**.983**	**1.475**	**.221**
	ภายในกลุ่ม	**224.466**	**337**	**.666**		
	รวม	**227.414**	**340**			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน นอกนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe')

ตารางที่ 4.24 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)

อาชีพ	รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.84)	รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.91)	เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.69)	อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.72)
รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.84)	-	-.06876	.15000	.12302
รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.91)	.06876	-	.21876*	.19178
เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.69)	-.15000	-.21876*	-	-.02698
อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.72)	-.19178	.02698	-.06876	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.24 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกรรม และประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.25 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)

อาชีพ	รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.85)	รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.85)	เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.65)	อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.67)
รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.85)	-	.00468	.20630	.18042
รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.85)	-.00468	-	.20161*	.17574
เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.65)	-.20630	-.20161*	-	-.02587
อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.67)	-.18042	-.17574	.02587	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกรรม และประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.26 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม จำแนกตามอาชีพ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)

อาชีพ	รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.82)	รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.91)	เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.75)	อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.93)
รับราชการ/หน่วยงานรัฐ ($\overline{X}$ =3.82)	-	-.13438	.10778	-.17778
รับจ้างทั่วไป ($\overline{X}$ =3.91)	.13438	-	.24216*	-.04340
เกษตรกรรม ($\overline{X}$ =3.75)	-.10778	-.24216*	-	-.28556
อื่นๆ ($\overline{X}$ =3.93)	.17778	.04340	.28556	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.26 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพเกษตรกรรม และประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความคิดเห็นแตกต่างกันกับอาชีพรับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะหรือแนวการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 17.89 สรุปเป็นตารางความถี่ ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 ความถี่ของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม

การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม	ความถี่
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4)	
1.1 ควรช่วยกันรักษาถนนและท่อระบายน้ำภายในชุมชน	50
1.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำความสะอาดถนนท่อระบายน้ำ	41
1.3 เมื่อพบปัญหาของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า และระบบคมนาคม ควรช่วยกันแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง เพื่อเร่งดำเนินการแก้ไข	30
1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรลงพื้นที่อย่างจริงจัง	24
2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4)	
2.1 ควรมีการอบรมให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำเกษตรปลอดภัย	45
2.2 สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านวัสดุอุปกรณ์และวิธีการทำ	40
2.3 ควรช่วยสามัคคีกันทำความสะอาดคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร	32
2.4 ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยผ่านการประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ	22
3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4)	
3.1 เพิ่มสวัสดิการในเด็ก คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	41
3.2 รวมกลุ่มอาชีพและสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน	32
3.3 จัดอบรมอาชีพให้แก่เยาวชนคนในชุมชนอยู่เป็นประจำ	28
3.4 แนะนำส่งเสริมอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้	20
3.5 ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพคนในชุมชนอยู่เป็นประจำ	18

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม	ความถี่
4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4)	
4.1 ควรอบรมพัฒนาจิตใจของประชาชน พัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน	61
4.2 พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาทั้ง 5 ด้าน และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	45
4.3 ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมงามบุญตามประเพณี	33
4.4 ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมที่มีการจัดขึ้น	20
4.5 ให้การสนับสนุนการศึกษา โดยมอบทุนการศึกษา เพิ่มโอกาสแห่งการเรียนรู้แก่เยาวชน หรือผู้ด้อยโอกาส	10
5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4)	
5.1 ควรให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอย	52
5.2 ควรจัดให้มีพื้นที่ทิ้งขยะของชุมชน เพื่อควบคุมการทิ้งขยะไม่เป็นที่	47
5.3 คนในชุมชนควรรับผิดชอบและจัดการขยะภายในครัวเรือนของตนให้เรียบร้อยเหมาะสม	26
5.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือมีการอบรมการจัดการขยะ เพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	19
5.5 รักษาเพิ่มเติมผืนป่าในชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ บำรุงรักษา หรือถ้าไม่รักษาแต่อย่าทำลาย	9

จากตารางที่ 4.27 ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) ควรช่วยกันรักษาถนนและท่อระบายน้ำภายในชุมชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำความสะอาดถนน ท่อระบายน้ำ เมื่อพบปัญหาของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า และระบบคมนาคม ควรช่วยกันแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง เพื่อเร่งดำเนินการแก้ไข องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรลงพื้นที่อย่างจริงจัง

2. ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) ควรมีการอบรมให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำเกษตรปลอดภัย สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านวัสดุอุปกรณ์และวิธีการ

ทำ ควรช่วยสามัคคีกันทำความสะอาดคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยผ่านการประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ

3. ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) เพิ่มสวัสดิการใน เด็ก คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส รวมกลุ่มอาชีพและสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน จัดอบรมอาชีพให้แก่เยาวชนคนในชุมชนอยู่เป็นประจำ แนะนำส่งเสริมอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพคนในชุมชนอยู่เป็นประจำ

4. ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และพื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) ควรอบรมพัฒนาจิตใจของประชาชน พัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาทั้ง 5 ด้าน และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมงามบุญตามประเพณี ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน โดยการเข้าร่วมทำกิจกรรมที่มีการจัดขึ้น ให้การสนับสนุนการศึกษา โดยมอบทุนการศึกษา เพิ่มโอกาสแห่งการเรียนรู้แก่เยาวชน หรือผู้ด้อยโอกาส

5. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) ควรให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอย ควรจัดให้มีพื้นที่ทิ้งขยะของชุมชน เพื่อควบคุมการทิ้งขยะไม่เป็นที่ คนในชุมชนควรรับผิดชอบและจัดการขยะภายในครัวเรือนของตนให้เรียบร้อยเหมาะสม ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือมีการอบรมการจัดการขยะ เพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาเพิ่มเติมผืนป่าในชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ บำรุงรักษา หรือถ้าไม่รักษาแต่อย่าทำลาย

สรุปภาพรวมของข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงจากความถี่มากสุดไปหาน้อยสุด ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน ควรอบรมพัฒนาจิตใจของประชาชน พัฒนาจากภายในสู่ภายนอก ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน รองลงมา ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยเฉพาะการจัดการขยะมูลฝอย ควรช่วยกันรักษาถนนและท่อระบายน้ำภายในชุมชน และรักษาเพิ่มเติมผืนป่าในชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ บำรุงรักษา หรือถ้าไม่รักษาแต่อย่าทำลาย ประชาชนคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมมากขึ้น ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุนชนของประชาชนในทุกด้านทุกมิติ

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน 4) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงพื้นที่ เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชน อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2563 ในเขตพื้นที่ตำบลห้วงแอ่ง จำนวน 2,997 คน กลุ่มตัวอย่างโดยเทียบตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกนได้จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่าง 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test (One-way ANOVA) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

1. สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา) รองลงมา คือมีความสามัคคีกันในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัตถจริยา) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน)

1.2 ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา) รองลงมา ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่าง

สม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา) แจ้งข่าวสาร ข่าวประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชน (ทาน)

1.3 ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา) รองลงมา คือให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและสมานัตตตา) และ รับการตรวจสุขภาพที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ (สมานัตตตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจัดแสดงสินค้า (อัตถจริยา)

1.4 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทานและอัตถจริยา) รองลงมา คือ ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัตถจริยา และสมานัตตตา) และมีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน)

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัตถจริยา) และให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอัตถจริยา) รองลงมา คือ มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อายุ ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษา ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาชีพ ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนไม่แตกต่างกัน นอกนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าในภาพรวมประชาชนมีความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การพัฒนาชุมชนอันประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมเกษตรปลอดภัย การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล ประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เป็นหลัก

สงเคราะห์ (พระธรรมปฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (2546) ช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา บูรณาการหลักการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้าน โดยการปลูกจิตสำนึก พัฒนาจิตใจประชาชนในชุมชน โดยจัดให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ อบรมจิตให้รู้จักหลักธรรมแห่งสงเคราะห์ เพื่อนำไปปฏิบัติงานสู่การพัฒนาชุมชนของประชาชนได้อย่างยั่งยืน และส่งผลให้สภาพของชุมชนพัฒนาเจริญมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนให้มีสภาพความเป็นอยู่ดียิ่งขึ้นโดยการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ฟื้นฟูอารยธรรม อนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี วางระบบจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ไม่ให้เป็นปัญหาภายในชุมชน ตลอดถึงโครงสร้างพื้นฐานให้มีความสะดวกสบายและมาตราฐาน โดยเฉพาะการคมนาคม ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ณัฐกานต์ สันตยานนท์ (2557, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้งแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา) อีกทั้งยังมีความสามัคคีกันช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน) ภายในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัตถจริยา)

1.2 ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนมากร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา) และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา) จนสามารถแบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชนได้ (ทาน)

1.3 ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุนเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา) โดยให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทานและสมานัตตตา ตลอดถึงการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชนและจัดแสดงสินค้า (อัตถจริยา) เพิ่มรายได้เป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น

1.4 ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนมากให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทานและอัตถจริยา) ช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอทุกครั้งที่มี

การจัดงาน (ทาน อัตถจริยา และสมานัตตตา) มีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา) อีกทั้งยังส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทุกระดับ ทุกรูปแบบ และทุกระบบ (ทาน)

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สังคหวัตถุ 4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนมากมีจิตสำนึกเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัตถจริยา) ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยการร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ทานและอัตถจริยา) อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา) โดยได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ประชากรที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวุฒิภาวะวัยวุฒิคุณวุฒิ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้ขบวนการตัดสินใจแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานเรศ โฆสกิตฺติโก (ฤทธิเดช) (2557, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ผลวิจัยพบว่า ประชากรมีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน ประชากรที่มีระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและพื้นที่

1) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

2) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งควรส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มงบประมาณทุกโครงการพัฒนาชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

5.3.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1) ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ควรมีกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมอบรมปลูกจิตสำนึกเพื่อพัฒนาจิตใจของประชากรในชุมชน เพื่อพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก

2) ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม การเรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนา ควรพัฒนาวัดในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงแหล่งรู้สาขาวิชาอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษารูปแบบหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ทราบว่ารูปแบบหรือยุทธศาสตร์ใดสามารถพัฒนาชุนชนได้อย่างยั่งยืน

2) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยติดตามประเมินผลการพัฒนาชุมชนของประชาชน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม พื้นที่อื่นทั่วประเทศโดยการศึกษาเปรียบเทียบผลการการบูรณาการบนความแตกต่างทางด้านบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณานุกรม

1) หนังสือ

กรมการพัฒนาชุมชน. (2527). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). *ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546. *การคิดเชิงวิเคราะห์ (*พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

คูณ โทขันธ์. (2537). *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร.

จีรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2539). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนาธิป พรกุล. (2543). *CAFS : A student – Centered Instructional Model*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิติ กิตติวิทิคุณ. (2540). *การมีสวนรวมของประชาชน.* กรุงเทพฯ: เจริญอักษร.

นิตรีญา สนั่นเมือง. (2546). *คู่มือรวบรวมกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติผิดวินัยตามบทบัญญัติ พรบ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม เทศนา. (2540). *ปรัชญาการพัฒนา*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน*. เอกสารประกอบการสอนวิชา พช. 611 ทฤษฎีและกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญญา คล้ายเดช. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

ปิ่น มุทุกันต์ พันเอก. (2541). *พุทธวิธีครองใจคน* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ต้นไทรการพิมพ์.

พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ. (2556). *โครงการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *หลักสูตรประมวลการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ.* กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ. (2555). *คู่มือปฏิบัติงานการบูรณาการพันธกิจ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พาณี อนันตชัย. (2542). *กระบวนการพัฒนาชุมชน.* นครปฐม: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏนครปฐม.

มยุรี วัดแก้ว. (2535). *ทฤษฎีและหลักหารพัฒนาชุมชน.* เพชรบุรี: คณะวิชามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์การพิมพ์.

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์. (ม.ป.ป.). *ปรัชญา แนวคิดและหลักการพัฒนาชุมชน.* เอกสารประกอบการสอนวิชา พช. 311 ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัฒนา ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.* กรุงเทพฯ: แอลทีเพรสจำกัด.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้งานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมพร เทพสิทธา. (2536). *การพัฒนาแบบยั่งยืน.* กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร). (2541). *ธรรมะสร้างเยาวชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย

สุวิทย์ มูลคำและคณะ. (2542). *Child center : Storyline method : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: ที.พี.พริ้น จำกัด.

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2549) *หลักการสื่อสารมวลชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ไสว มาลาทอง. (2542). *คู่มือการศึกษาจริยธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ไสว มาลาทอง. (2552). *คู่มือดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Arthur Dunham. (1991). *The Outlook for Community Development in The Social Welfare Forum 1958*. Proceedings of The National Conference on Social Welfare.

Ewert, D.Merill. (1991). *Adulreducationandinternational development. In Sharan B.Merriam And Phyllis M. Cunninham (Eds.)*, Handbook of adult and Continuing education. San Francisco: Jossey-Bass.

R.V.Krejcie.and V.D.Morgan. (1980). *Determing Sample Size for Research Acitities*. Educational and Psychological Management.

UN. (1960). *Development of Economic and Social Affair, Community Development and Related Service*. New York: United Nation Republication.

2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/หรือสารนิพนธ์

กันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุใน โครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จุฑารัตน วุฒิสมบูรณ. (2538). การมีสวนรวมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลศรีราชา จังหวัดชลบุรี, ภาคนิพนธพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร.

ณัฐกานต์ สันตยานนท์. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง.

พระกฤษณพงษ์ เทียมแก้ว. (2552). *การศึกษาพฤติกรรมการบริหารตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษากลุ่มที่ 7*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พระเกรียงศักดิ์ กิตฺติปุณฺโณ (รักสนิท). 2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระณเดช ปคุโณ (สมบูรณ์พร้อม). (2564). *แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหานเรศ โฆสกิตฺติโก (ฤทธิเดช). (2557). *การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลตำบลศรีรัตนะ อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยุทธศักดิ์ อภินนฺโท (กลางแก้ว). (2551). *การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามแนวพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวาทิน กนฺตสีโล (บัวบุญ). (2558). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนุวงษา). (2561). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระวีรวัฒน รอดสุโข. (2550*). เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ไตรลักษณ์ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติ.* วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรินทร ศรีสุวพันธ์. (2551). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิศุทธิ์ ขวัญพฤกษ์. (2539). การศึกษาหลักธรรมพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลในองค์กรธุรกิจ. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

3) สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

3.1) บทความในวารสาร

อรศิริ เกตุศรีพงษ. (2550). สังคหวัตถุ 4 : วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้. *วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต,* 12(68), 42-46.

4) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

ฑิฆัมพร จ่างจิต. (2552). *การบริหารความขัดแย้งโดยสังคหวัตถุ 4 ธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข.* สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.board.palungjit.org.

แผนการพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565, จาก https://huay-ang.go.th/select_news.php?news_id=608.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2552). *สังคหวัตถุ 4 กับการนำไปใช้ในเรื่อง CSR.* สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.dharma-update.blogspot.com/2008/12/csr.html.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ. (2543). *ปาฐกถาธรรม.* สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.dham makaya.org/dhamma/lecture/lecture51.php.

พระราชสุทธิญาณมงคล. (2553). *สังคหธรรม.* สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.jarun.org/v3/p11011.html155.

พระเทพวรมุนี. (2548). *สุขภาพจิต สุขภาพกาย.* สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2565, จาก http://www.dhammathai.org/park/luangpo4.php.

พระไตรปิฎก เล่มที่ 21. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2565, จาก https://84000.org/tipitaka/read/bypage.php?book=21&page=37&pages=1&pagebreak=0&x=7&y=9.

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง. *อำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล.* สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565, จาก https://huay-ang.go.th/data.php?content_id=25.

.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1) พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.

วุฒิการศึกษา

ร.ด. (รัฐศาสตร์)

ศน.ม (รัฐศาสตร์การปกครอง)

พธ.บ (รัฐศาสตร์)

ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการร้อยเอ็ด

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2) พระครูสีลสราธิคุณ, ดร.

วุฒิการศึกษา

พธ.ด. (ปรัชญา)

พธ.ม. (ปรัชญา)

พธ.บ. (ศาสนา)

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

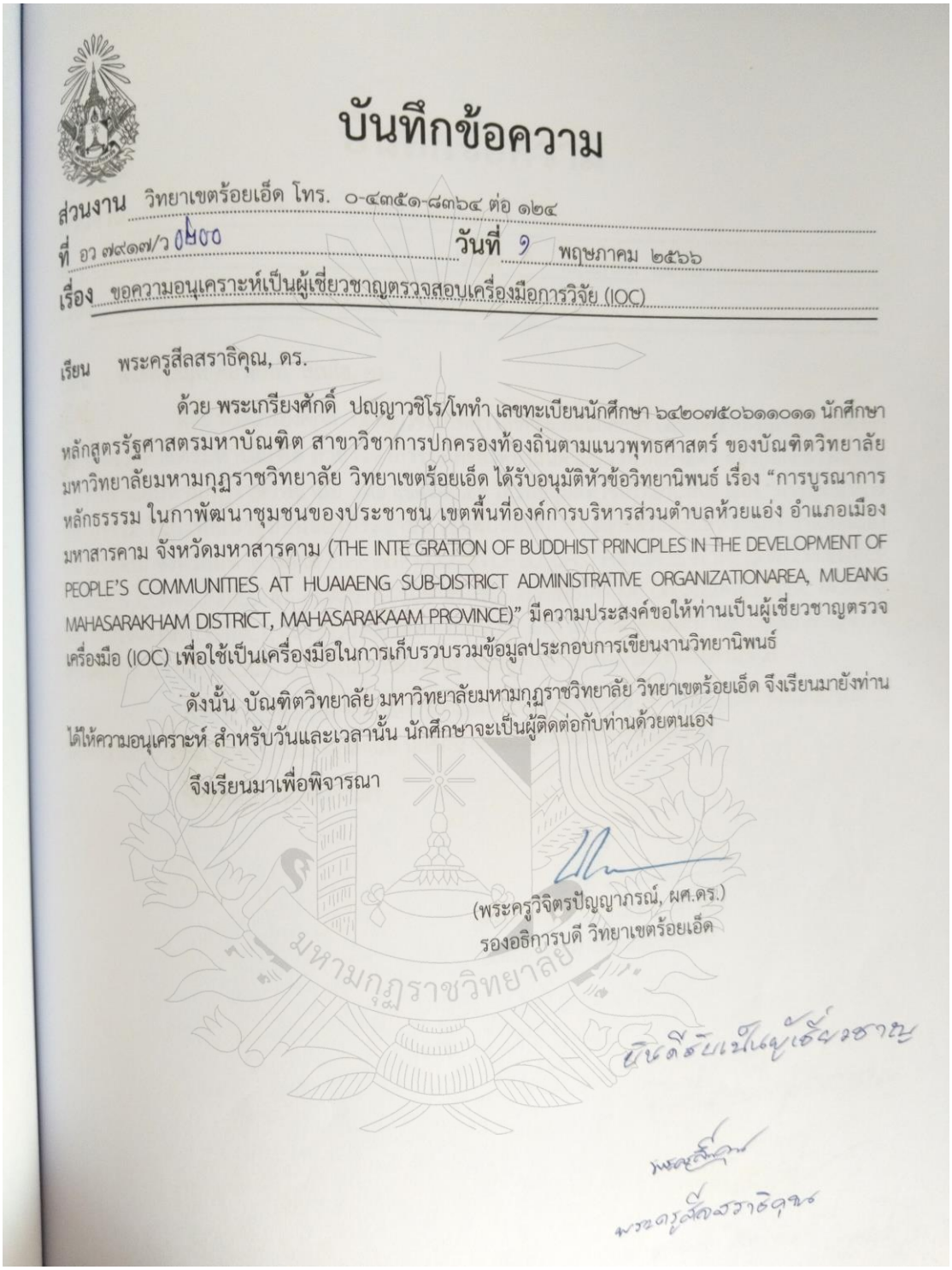
3) นายประภาส ทัตติวงษ์

วุฒิการศึกษา

ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา)

ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตร้อยเอ็ด โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔

ที่ อว ๗๙๑๗/ว ๐๘๐๐ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย (IOC)

เรียน พระครูสีลสราธิคุณ, ดร.

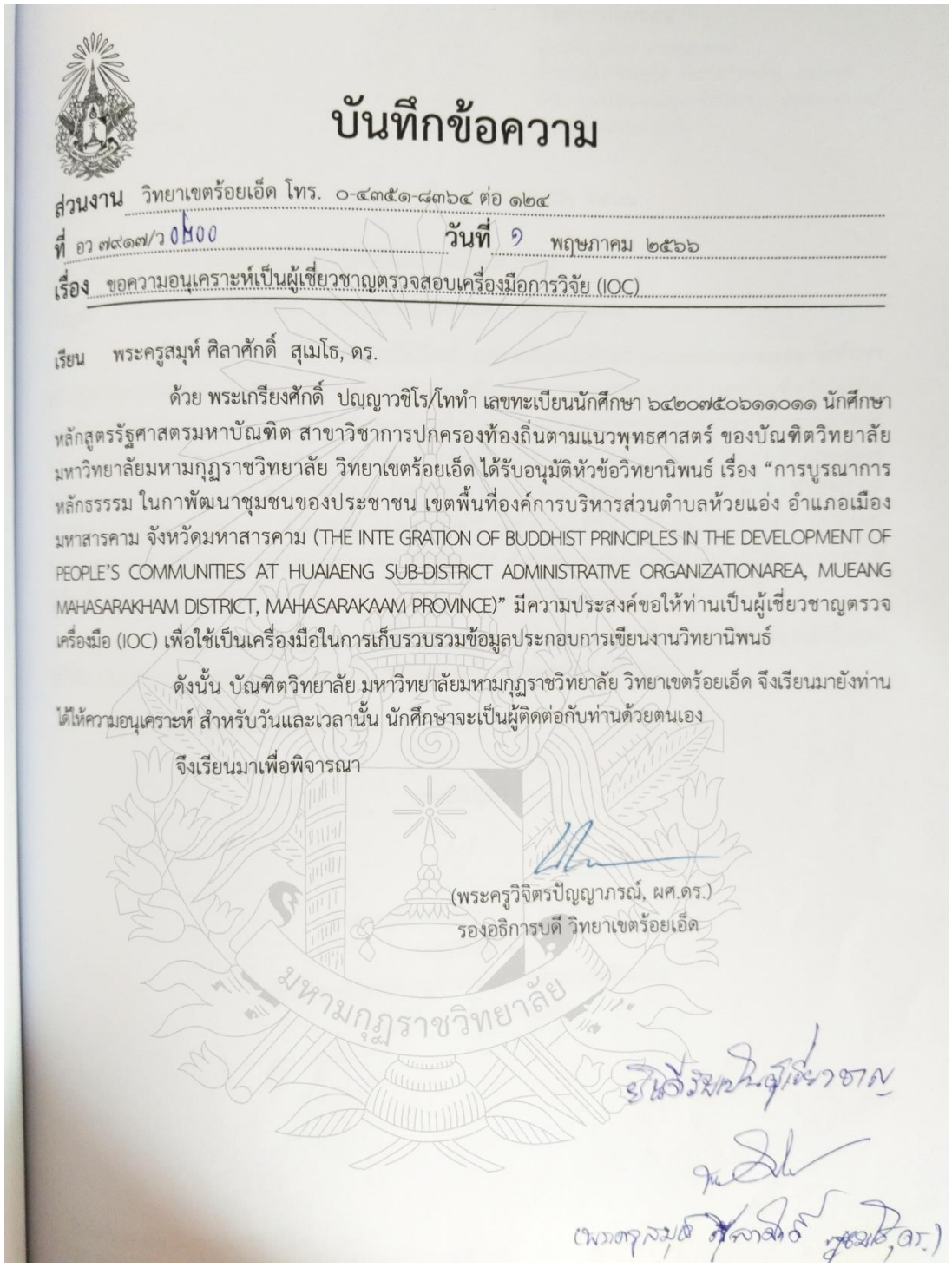
ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๑๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบูรณาการหลักธรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำแภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเรียนมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตร้อยเอ็ด โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔

ที่ อว ๗๙๑๗/ว ๐๒๐๐ **วันที่** ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย (IOC)

เรียน พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.

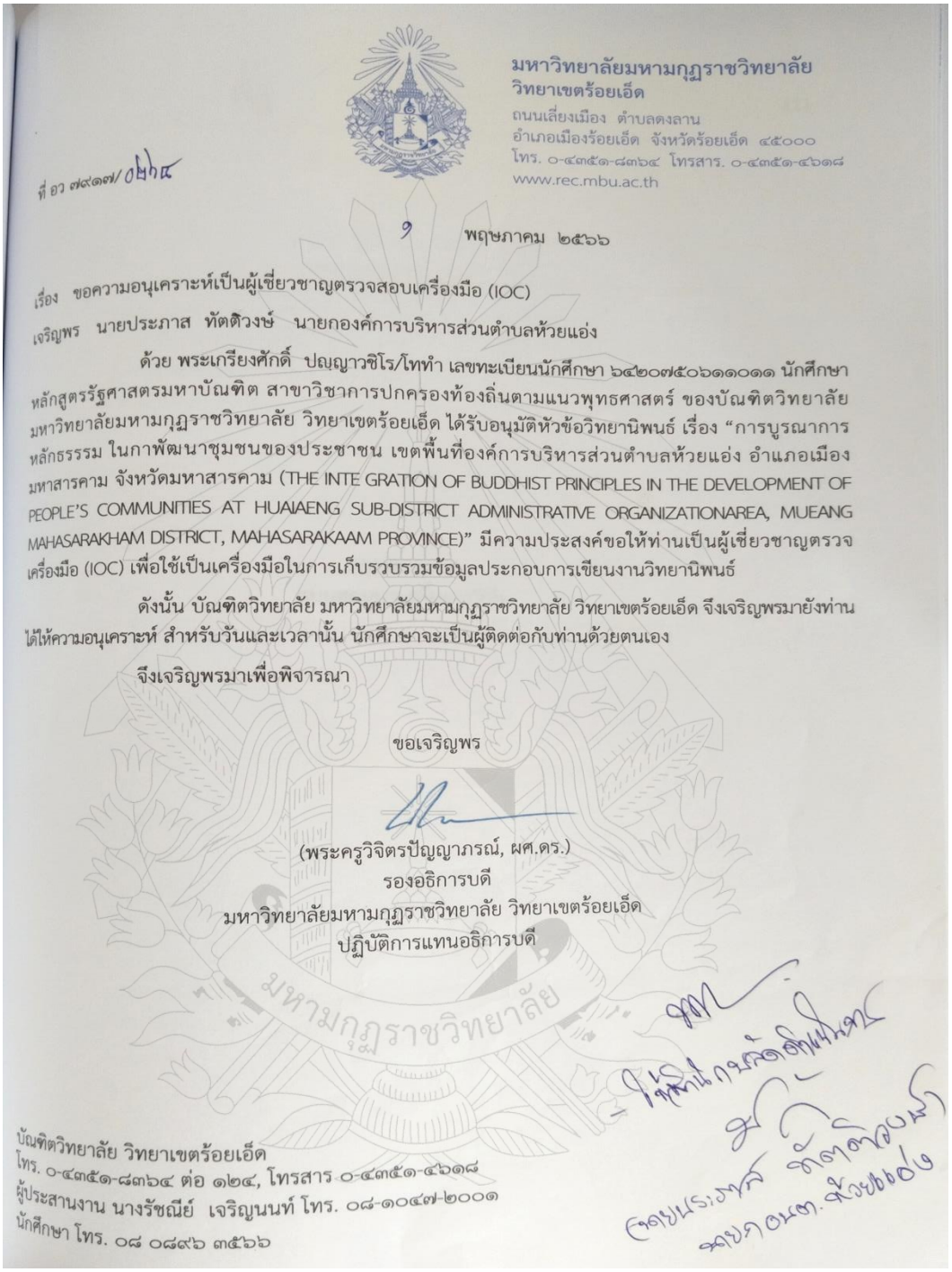
ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๑๐๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบูรณาการหลักธรรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำแภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเรียนมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/๐๒๖๔

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

เจริญพร นายประภาส ทัตติวงษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๑๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบูรณาการหลักธรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำแภอเมือง มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร. ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา โทร. ๐๘ ๐๘๙๖ ๓๕๖๖

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลสงสาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/๐๒๔๗

๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out)

เจริญพร กำนันตำบลท่าตูม

ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปญญาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๐๑๐๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบูรณาการหลักธรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำแภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)" มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ (Try-out) ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

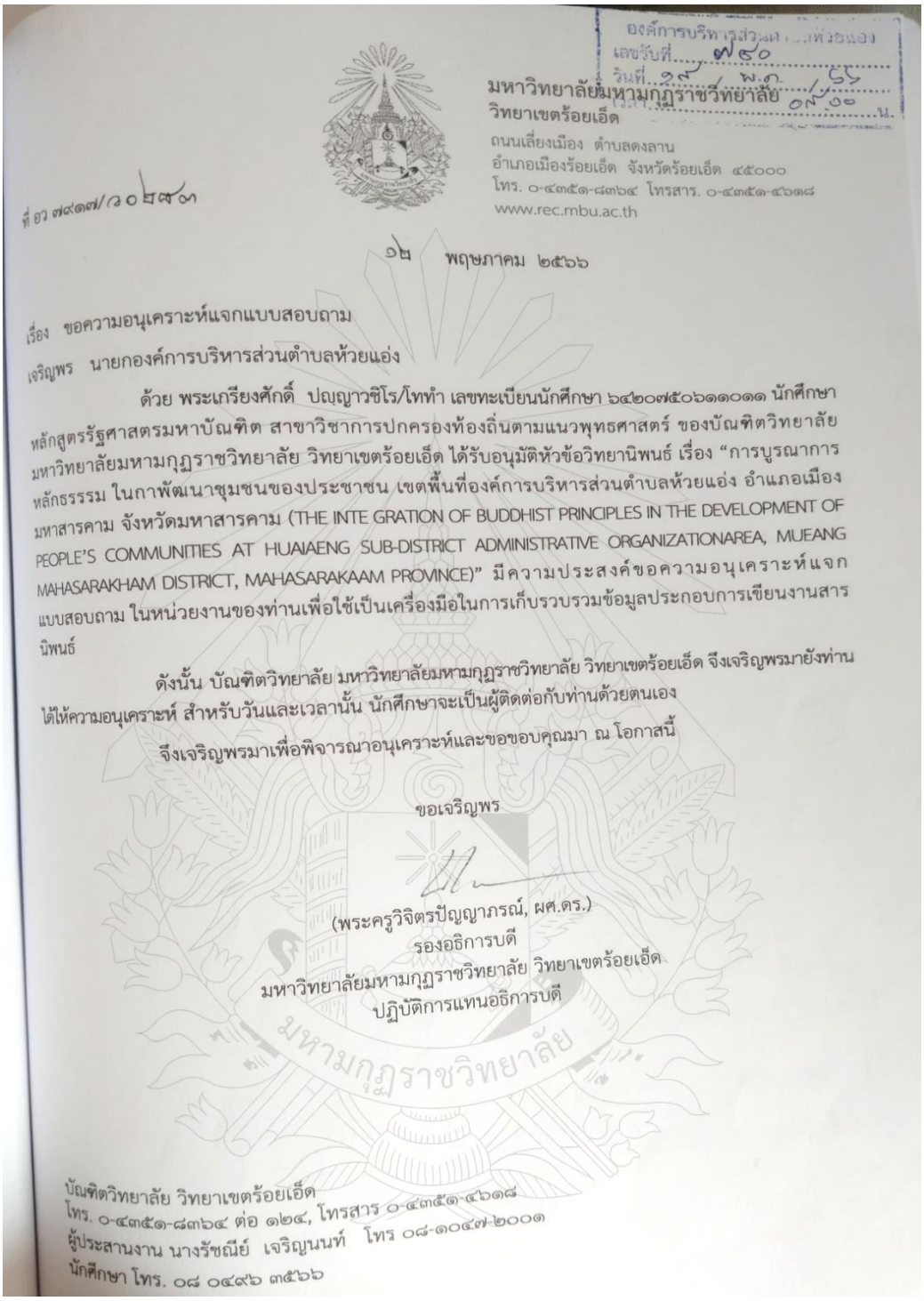
ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา โทร. ๐๘ ๐๔๙๖ ๓๕๖๖

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง
เลขรับที่ ๗๔๐
วันที่ ๑๕ พ.ค. ๖๖
เวลา ๐๙.๑๐ น.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/๐๒๗๑

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง

ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๑๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการหลักธรรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE’S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ในหน่วยงานของท่านเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานสารนิพนธ์

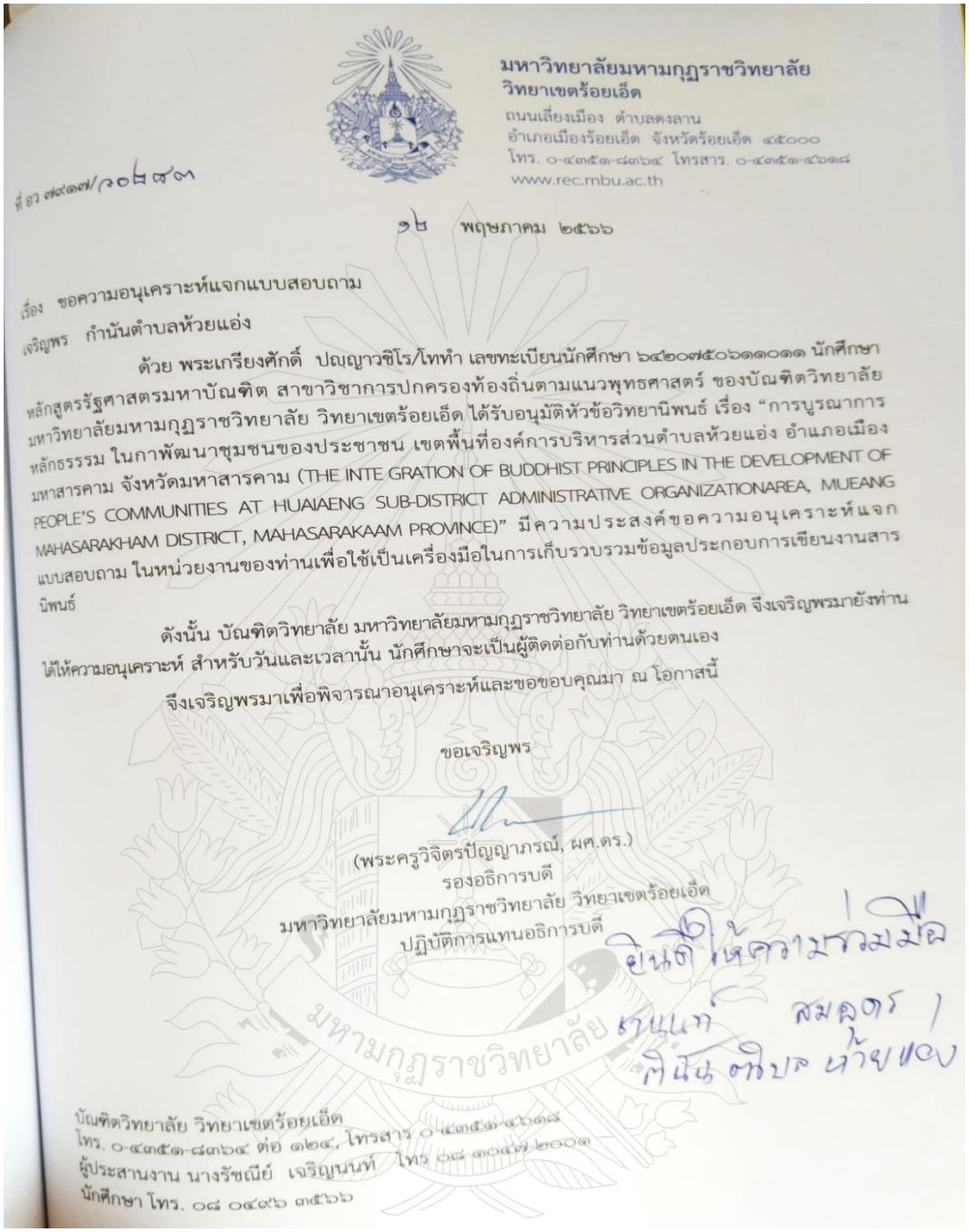
ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา โทร. ๐๘ ๐๔๙๖ ๓๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลี่ยงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/๒๐๒๘๓

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เจริญพร กำนันตำบลห้วยแอ่ง

ด้วย พระเกรียงศักดิ์ ปณฺณาวชิโร/โททำ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๒๐๗๕๐๖๑๑๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบูรณาการหลักธรรม ในกาพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำแภอเมือง มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม (THE INTE GRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF PEOPLE'S COMMUNITIES AT HUAIAENG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONAREA, MUEANG MAHASARAKHAM DISTRICT, MAHASARAKAAM PROVINCE)" มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม ในหน่วยงานของท่านเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานสารนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ยินดีให้ความร่วมมือ
สมจอร /
ศันสนีย์ ทิบล ห้วยแอ่ง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘ ๑๐๔๗ ๒๐๐๑
นักศึกษา โทร. ๐๘ ๐๔๙๖ ๓๕๖๖

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน
เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่างๆที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูงต่อการวิจัยครั้งนี้ และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ⁄ ลงในช่องคำตอบของแต่ละข้อเพียงข้อเดียว ที่ตรงตามความเป็นจริงกับความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ

[ ] ชาย [ ] หญิง

2. อายุ

[ ] 18-30 ปี [ ] 46-60
[ ] 31-45 ปี [ ] 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

[ ] ประถมศึกษา [ ] มัธยมศึกษา
[ ] ปริญญาตรี [ ] ปริญญาโทหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

[ ] รับราชการ/หน่วยงานรัฐ
[ ] รับจ้างทั่วไป
[ ] เกษตรกรรม
[ ] อื่นๆ

ตอนที่ 2 แบบการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

<u>คำชี้แจง</u> โปรดเขียนเครื่องหมาย ／ลงในช่องคำตอบของแต่ละข้อเพียงข้อเดียว ที่ตรงตามความคิดเห็นของท่าน ต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ข้อ	การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน	การพัฒนาชุมชน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (บูรณาการสังคหวัตถุ 4)							
1	ช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน)						
2	ใช้วิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เกิดความมือร่วมช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ปิยวาจา)						
3	มีความสามัคคีกันในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน (อัตถจริยา)						
4	คนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษารักษาถนน ท่อระบายน้ำอยู่เสมอ (สมานัตตตา)						
5	ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา)						
ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (บูรณาการสังคหวัตถุ 4)							
6	มีความรู้ด้านอาชีพการเกษตร นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ (อัตถจริยา)						
7	แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชน (ทาน)						
8	ร่วมพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำ คลอง ส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา)						
9	แจ้งข่าวสาร ข่าวประสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา)						
10	ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทานและสมานัตตตา)						

ข้อ	การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน	การพัฒนาชุมชน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (บูรณาการสังคหวัตถุ 4)							
11	ให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทาน)						
12	ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุน เด็ก สตรี คนชา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา)						
13	ส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจำแสดงสินค้า (อัตถจริยา)						
14	มีศิลปะการสื่อสารที่ดี ต่อการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพของชุมชน(ปิยวาจา)						
15	รับการตรวจสุขภาพที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ(สมานัตตตา)						
16	มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพกระตุ้นเศรษฐกิจ โครงการอบรมองค์ความรู้ให้แก่การเกษตรอยู่เสมอ (อัตถจริยาและสมานัตตตา)						
ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (บูรณาการสังคหวัตถุ 4)							
17	ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ทุกระดับ ทุกรูปแบบและทุกระบบ (ทาน)						
18	รักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา)						
19	ให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทาน และ อัตถจริยา)						
20	สื่อสารกันด้วยวาจาไมตรีจิตที่ดีต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชนร่วมสร้างประโยชน์แก่ศาสนา (ปิยวาจา)						
21	ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถ และสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัตถจริยา และ สมานัตตตา)						
ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (บูรณาการสังคหวัตถุ 4)							
22	มีจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของธรรมชาติ และป่าไม้ (อัตถจริยา)						

ข้อ	การบูรณาการหลักพุทธธรรม (สังคหวัตถุ 4) ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน	การพัฒนาชุมชน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
23	ให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (อัตถจริยา)						
24	มีการประสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา)						
25	ร่วมกันจัดการขยะและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เรียบร้อยสวยงามอยู่เสมอ (อัตถจริยา และ สมานัตตตา)						
26	ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา)						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
ผลตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded[a]	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.951	26

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
A1	3.6333	.61495	30
A2	3.5667	.62606	30
A3	3.6333	.61495	30
A4	3.5000	.50855	30
B5	3.2333	.97143	30
B6	3.1667	.94989	30
B7	3.2667	.98027	30
B8	3.1333	.93710	30
B9	2.7000	.91539	30
B10	2.7000	1.44198	30
C11	4.1000	.30513	30
C12	3.5000	.50855	30
C13	4.1667	.37905	30
C14	3.1000	.95953	30
C15	4.0000	.90972	30
C16	4.1000	.30513	30
D17	4.0667	.36515	30

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
D18	4.0333	.49013	30
D19	3.2000	.40684	30
D20	3.6000	.49827	30
D21	2.9000	.95953	30
E22	2.4000	.81368	30
E23	3.1667	.46113	30
E24	3.2000	.40684	30
E25	3.1667	.37905	30
E26	3.1667	.37905	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	84.7667	150.185	.432	.951
A2	84.8333	147.316	.616	.950
A3	84.7667	147.840	.592	.950
A4	84.9000	146.507	.837	.948
B5	85.1667	139.523	.724	.949
B6	85.2333	137.357	.845	.947
B7	85.1333	139.568	.714	.949
B8	85.2667	136.340	.907	.946
B9	85.7000	137.872	.854	.947
B10	85.7000	125.321	.919	.948
C11	84.3000	152.562	.586	.951
C12	84.9000	146.507	.837	.948
C13	84.2333	152.737	.448	.951
C14	85.3000	135.666	.917	.946
C15	84.4000	140.179	.746	.948
C16	84.3000	152.562	.586	.951
D17	84.3333	153.057	.430	.952
D18	84.3667	150.723	.508	.951

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
D19	85.2000	151.959	.494	.951
D20	84.8000	145.821	.915	.948
D21	85.5000	136.603	.872	.947
E22	86.0000	147.172	.468	.952
E23	85.2333	151.151	.504	.951
E24	85.2000	151.959	.494	.951
E25	85.2333	153.357	.381	.952
E26	85.2333	153.357	.381	.952

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) มีเกณฑ์ ดังนี้

ให้คะแนน +1 แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจ

ให้คะแนน -1 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นหรือข้อความนั้นว่าไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน (บูรณการสังคหวัตถุ 4)		**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**				
		คนที่ 1	**คนที่ 2**	**คนที่ 3**	**รวม**	**ค่า IOC**
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (บูรณการสังคหวัตถุ 4)						
1	ช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ (ทาน)	+1	+1	+1	3	1
2	ใช้วิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เกิดความมือร่วมช่วยรักษาความสะอาดบำรุงรักษาถนน ท่อระบายน้ำ(ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1
3	มีความสามัคคีกันในชุมชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน(อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
4	ช่วยกันดูแลรักษารักษาถนน ท่อระบายน้ำอยู่เสมอ (สมานัตตตา)	+1	+1	+1	3	1
5	ช่วยกันตรวจตราสอดส่องปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบน้ำประปา ระบบไฟฟ้า ระบบการคมนาคม เมื่อพบปัญหาแล้วแจ้งข่าวต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่ง (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
ด้านส่งเสริมเกษตรปลอดภัย (บูรณการสังคหวัตถุ 4)						
6	มีความรู้ด้านอาชีพการเกษตร นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้ (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
7	แบ่งปันความรู้ด้านอาชีพการเกษตรที่ตนมีหรือได้รับจากการอบรมมาให้แก่คนในชุมชน(ทาน)	+1	+1	+1	3	1
8	ร่วมกันพัฒนาทำความสะอาดรักษาแหล่งน้ำคลองส่งน้ำสำหรับการเกษตร (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
9	แจ้งข่าวสาร ข่าวประสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเกษตรของประชาชน (ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน (บูรณการสังคหวัตถุ 4)		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC
10	ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้าผ่านการอบรมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างสม่ำเสมอ (ทาน และ สมานัตตา)	+1	+1	+1	3	1
ด้านการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (บูรณการสังคหวัตถุ 4)						
11	ให้ความร่วมมือแสดงข้อมูลพื้นฐาน เพื่อจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพ (ทาน)	+1	+1	+1	3	1
12	ได้รับข้อมูลข่าวสารสวัสดิการสนับสนุน เด็ก สตรี คนชา คนพิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและการดูแลสุขภาพ (ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1
13	ส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยการรวมกลุ่มอาชีพภายในชุมชน และจัดแสดงสินค้า (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
14	มีศิลปะการสื่อสารที่ดี ต่อการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพของชุมชน (ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1
15	รับการตรวจสุขภาพที่ได้รับการจัดสรรมาอยู่เป็นประจำ (สมานัตตตา)	+1	+1	+1	3	1
16	มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมอาชีพกระตุ้นเศรษฐกิจ โครงการอบรมองค์ความรู้ให้แก่การเกษตรอยู่เสมอ (อัตถจริยา สมานัตตา)	+1	+1	+1	3	1
ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และฟื้นฟูอารยธรรม (บูรณการสังคหวัตถุ 4)						
17	ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ทุกระดับ ทุกรูปแบบและทุกระบบ (ทาน)	+1	+1	+1	3	1
18	มีส่วนรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
19	ให้ความร่วมมือในการจัดงานบุญตามประเพณี (ทาน และ อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
20	สื่อสารกันด้วยวาจาไมตรีจิตที่ดีต่อกัน เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ร่วมสร้างประโยชน์แก่ศาสนา (ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1

การบูรณาการหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาชุมชนของประชาชน (บูรณการสังคหวัตถุ4)		ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	รวม	ค่า IOC
21	ส่งเสริมช่วยเหลือการจัดงานพิธีทางศาสนาอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีการจัดงาน (ทาน อัตถจริยา สมานัตตตา)	+1	+1	+1	3	1
ด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (บูรณการสังคหวัตถุ4)						
22	มีจิตสำนึก และเห็นความสำคัญของธรรมชาติและป่าไม้ (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
23	ให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยร่วมมือกันรักษาความสะอาด จัดการขยะให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1
24	มีการประสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ (ปิยวาจา)	+1	+1	+1	3	1
25	ร่วมกันจัดการขยะ และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้เรียบร้อยสวยงามอยู่เสมอ (อัตถจริยา และ สมานัตตา)	+1	+1	+1	3	1
26	ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแอ่งอยู่อย่างต่อเนื่อง (อัตถจริยา)	+1	+1	+1	3	1

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : พระเกรียงศักดิ์ ปญฺญาวชิโร (โททำ)
วัน/เดือน/ปีเกิด : 8 กรกฎาคม 2536
ชาติภูมิ : 14 หมู่ที่ 2 บ้านซองแมว ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ
จังหวัดมหาสารคาม 44130
ที่อยู่ปัจจุบัน : 33 หมู่ที่ 7 วัดท่าสำราญธรรม ตำบลห้อยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม 44000
E-mail : Phanyawachiroo08@gmail.com
โทร : 080-4963566

การศึกษา

พ.ศ. 2548 ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 จากโรงเรียนบ้านซองแมว จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนบ้านซองแมว จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2555 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาพืชศาสตร์
จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2557 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง สาขาพืชศาสตร์
จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2559 สอบไล่ได้นักธรรม ชั้นตรีสำนักวัดท่าสำราญธรรม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2560 สอบไล่ได้นักธรรม ชั้นโทสำนักวัดท่าสำราญธรรม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2561 สอบไล่ได้นักธรรม ชั้นเอกสำนักวัดท่าสำราญธรรม จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2563 ระดับปริญญาตรี รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2566 ระดับปริญญาโท รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย